

Avtomobilska cesta »Bratstvo-enotnost« od Ljubljane do Zagreba je zgrajena. Pred nedavnim se je z delovne akcije vrnila še zadnja skupina gorenjskih brigadirjev, ki je sestavljala II. kranjsko-primorsko brigado »Ivana Skvarča - Modrasa«.

Pri delu avtomobilske ceste je letos sodelovalo 539 mladincev in mladink z Gorenjske, od tega 291 delavske, 179 šolske in 69 kmečke mladine. Največ brigadirjev je bilo iz kranjske občine (166), sledi Tržič (73), Jesenice (67) itd. Najmanj mladine je bilo iz cerkljanske občine (14).

Za nami je velika preizkušnja, pa tudi velik uspeh. Zvezna mladinska delovna akcija je razgibala vso mladino. Da bo prihodnje leto, ko se bo graditev ceste nadaljevala, razmerje med delavsko, kmečko in šolsko mladino boljše kot letos,

BRIGADE

bo treba čimprej pričeti s pripravami. Letošnjih napak ne bi kazalo ponavljati. Občinski komiteji mladine še danes nimajo točnih podatkov o brigadirjih. Med letom se je dogajalo, da so se ljudje za

delovno akcijo prijavili, na dan odhoda pa jih ni bilo, ali pa so hoteli iti samo za en mesec ali celo za 14 dni.

Takoj bo treba začeti tudi s pripravami za lokalne delovne akcije. V. kranjska brigada »Andreja Zvana - Borisa«, ki je letos urejala Zlato polje, je dosegla zelo lepe uspehe. Tudi v prihodnjem letu čaka našo mladino doma še mnogo dela.

Pravočasne tehnične in organizacijske priprave so zagotovilo za uspeh. Zato brez odlašanja na delo!

at

Vse obenem, nasmejani in ob jokani, z razvito brigadirsko zastavo, so se v ponedeljek okoli 13. ure vrnilo brigadirji II. kranjsko-primorske brigade v Kranj. Veseli — ker so spet doma, žalostni — ker so se razšli s prijatelji, ki so jih spoznali na cesti.

V brigadi »Ivana Skvarča - Modrasa«, ki je štela 106 mladincev in mladink (40 z Gorenjske), je bilo 34 udarnikov, 60 pa pohvaljenih. Delali so od 1. oktobra do 24. novembra in bili šestkrat udarni.

GLAS GORENJSKE

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNIH LJUDI ZA GORENJSKO
LETO XI., ST. 92 — CENA DIN 10.— KRAJN, 28. NOVEMBRA 1958

Ob 15. rojstnem Dnevu republike

Poldrugo desetletje

Med grmenjem havbic in juriši borcev, med žvenketanjem lopat in brnenjem strojev je minilo 15 let — poldrugo desetletje. Minilo je 15 let od tistih jesenskih dni, ko so se v mestecu Jajcu zbrali predstavniki jugoslovanskih narodov na II. zasedanje AVNOJ. Med grmenjem topov šeste sovražnikove ofenzive so nemoteno in preudarno postavili osnovna načela, kakšna naj bo nova, svobodna Jugoslavija.

Vsako leto, ko slavimo našo zgodovinsko obletnico, se radi s ponosom ozremo v preteklost, nazaj na trnjevo, svetlo pot. Ob takih priložnostih radi govorimo o naših uspehih, o izgradnji naše nove, lepše prihodnosti.

Namesto uvodnega članka je ob letošnji 15-obletnici Dneva republike naša redakcija zaprosila predsednika Okrajnega odbora SZDL Franca Popita in predsednika Okrajnega sindikalnega sveta Andreja Verbiča, naj kaj povesta o nekaterih aktualnostih. Vendar tu ne bo govora o naših velikih uspehih, marveč o nekaterih težavah in nalogah. Prav taka samokritična orientacija pa je dokaz naše resnosti, čuta odgovornosti in znak moči.

koristno uporabilo znanje in delovna spretnost gorenjskega delavca in ki bi seveda dajale čim večji dohodek.

Razen tega bi bilo prav, če bi razvili tako komunalno in servisno proizvodnjo, ki je nujni spremljevalec industrializirane dežele in ki jo zahteva višji tehnični in kulturni nivo življenja.

Taka osnovna orientacija kakršno zagovarjam, pa zahteva, da obračunamo pri vodenju in razvijanju gospodarstva z dosedanjimi praktičnimi in individualističnimi pogledi »iz rok v usta«, ampak se moramo orientirati na daljšo dobo, s stališča skupnosti, z jasno perspektivo, kaj hočemo. Potrebna je večja podjetnost in elastičnost, posebno kadar gre za to, da bi čim koristneje uporabili razpoložljiva sredstva. Tu menim, smo najšibkejši. Ne moremo se priboževati, da nimamo sredstev,

»Tri osnovna dejstva so bistvena za sklepe, ki so prinešeni na drugem zasedanju AVNOJ:

1. Potrditev in uzakonitev demokratične oblasti, ki je nastala in se razvila iz osvobodilnih naporov naših narodov;
2. Federativna ureditev notranjega sožitja naših narodov v enotni državni skupnosti, v federativni Jugoslaviji;
3. Končni obračun z emigrantsko in notranjo protiljudsko reakcijo, ki se je povezala z okupatorji v skupni borbi proti našim narodom.

Važno je poudariti še dva sklepa II. zasedanja AVNOJ: imenovanje tovariša Tita za maršala Jugoslavije ter odlok o priključitvi slovenskega in hrvaškega Primorja k Jugoslaviji. Iz govora Edvarda Kardelja na I. zasedanju Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta v Črnomlju 19. in 20. febr. 1944.

posebno letos, lahko pa kritično priznamo, da jih nismo v stanu najkoristneje in najhitreje uporabiti.

Mnogo stvari še ostane, o katerih bi lahko izmenjali misli, kadar govorimo o ekonomskem razvoju Gorenjske, kar pa v prostoru, ki mi ga je določilo uredništvo, ni mogoče. Bralci pa bodo gotovo zato, da sem kratek, hvaležni — meni in uredništvu.

FRANC POPIT

ponekod pa tudi delavski sveti, odmakajo od proizvajalcev. V takih primerih delavci slabo sprejemajo razne ukrepe ja izboljšanje proizvodnosti, discipline, organizacije itd., vodilni kader pa ne vidi, kako važno je izboljševanje odnosov v podjetju, izobraževanje in reševanje življenjskih pogojev delavcev.

Tudi tehničnih priprav na seje delavskih svetov ne bi smeli zanemarjati. Seje so pogosto slabo pripravljene, dnevni redi pa ne obsegajo najvažnejših problemov, kolektivni niti pred sejo niti po seji niso dovolj obveščeni o problemih, ki jih je delavski svet obravnaval, sprejemajo sklepe brez potrebnih analiz itd. Čim bolj bodo delavci čutili, da so od dobrega gospodarjenja v podjetju odvisni njihovi življenjski pogoji, tem intenzivneje bo njihovo delo v organih upravljanja in njihove zahteve za izboljševanje dela vodilnih ljudi v podjetju. VERBIČ ANDREJ

Ujeti korak z napredkom tehnike

objektivnih možnosti bi se morali pri usmerjanju gospodarskega razvoja močneje kot dosedaj uveljaviti občinski ljudski odbori in Okrajni ljudski odbor in najti take družbene oblike gospodarskega sodelovanja, ki bi upoštevale ekonomske interese posameznih podjetij in skupnosti, dale največji efekt.

Na splošno bi se morali postaviti na stališče, da bi smeli zaradi velikih komunalnih težav, ki postajajo ponekod že politični problem, razširjati proizvodno kapacitete predvsem kvalitativno in manj kvantitativno. Z drugimi besedami, investirati bi morali v glavnem v rekonstrukcijo, s katerimi bi ujeli korak z napredkom tehnike v svetu. Te naj bi prinesle boljše kvaliteto izdelkov, lažje delo za delavca, večje količine in cenejše proizvode; manj pa bi morali dajati v razširjanje proizvodnih kapacitet posebno tistih, ki zahtevajo zaposlovanje nove delovne sile.

Morda se čudno sliši, resnično pa obstoj neke nasprotje. Namreč med napori, ki jih vlagajo v določenih zaostalih krajih naše države za povečanje zaposlenosti in našimi, ko se trudimo, rekel bi lahko, ravno v nasprotni smeri, namreč, da ne bi povečavali zaposlenosti. Pri tem pa pri njih in pri nas govorimo, da izvajanje take politike pomeni izboljšanje standarda prebivalstva. Kaže vsaj, da imamo oboji prav. Tam zaradi tega, ker v tamkajšnjih pogojih že vsako delovno razmerje pomeni za zaposlenega izboljšanje življenjskega standarda. Pri nas pa po našem pravtaku pomeni dvig standarda, če obstoječa sredstva in komunalne naprave, ki vplivajo na standard, delimo na manjše in ne na večje število zaposlenih.

Na novo ustvarjati in razvijati bi morali hitro, toda le tiste panoge in veje gospodarstva, ki imajo bodočnost, pri katerih bi

Dobro gospodarjenje - življenjski pogoj

Delavsko upravljanje napreduje iz leta v leto in se preko njega delavci vedno bolj uveljavljajo pri gospodarjenju v podjetjih.

Ob tej priložnosti pa ne bi govoril o uspehih, temveč bi povedal svoje mišljenje o nekaterih slabostih.

Zanimanje delavcev za gospodarjenje je manjše tam, kjer je močnejši vpliv delavcev iz vasi, katerih interes ni samo v podjetju. V takih podjetjih se močnejše pojavljajo uravnilovske težnje, manjše so težnje po strokovnem izobraževanju, počasneje se rešujejo življenjski pogoji delavcev itd.

Delo delavskih svetov slabijo ponekod medsebojni spori vodilnih ljudi, katere prenašajo na organe upravljanja in jih skušajo uporabljati za razsodnike. Na sejah delavskih svetov ne smejo prihajati do izraza tendence posameznih vodilnih uslužbencev, temveč je za vodenje podjetja odgovoren organom upravljanja direktor.

Tehnični kader bi lahko mnogo več napravil pri poglobljanju delavskega upravljanja. K reševanju vsakodnevnih nalog v proizvodnji bi moral pritegovati delavce, se z njimi posvetovati, zbirati in upoštevati njihove predloge in jim tomočiti ukrepe. Ker je takšnega načina dela pri tehničnem kadru še malo, delavci dostikrat tudi v delavskih svetih ne razpravljajo sproščeno o svojih problemih in problemih v podjetju. Kolikor tudi vodstva

podjetij temu ne posvečajo dovolj pozornosti, se ona sama,

Odbor za proslavo 40-letnice KPJ

Okrajni komite ZK za okraj Kranj je imenoval poseben odbor, ki bo zbiral potrebno gradivo, pripravjal in vodil proslavo ob 40-letnici KPJ.

V odbor so imenovani: Ivan Bertonec, Vinko Hafner, Andrej Brovč, Stefan Kadoič, Peter Uzar, Valentin Marinko, Mihela Simčič, Janez Mlakar, Ivko Saksida, Milan Zakelj, Sveto Kobal, Anton Ambrožič, Smilja Gostiša, Ivan Makuc, Tone Hafner.

2000 mladih na otvoritvi ceste

Zaključnih svečanosti ob otvoritvi ceste »Bratstvo - enotnost« se je v nedeljo, 23. novembra, udeležilo tudi okoli 2000 mladincev in mladink iz kranjskega okraja. K tej manifestaciji gorenjske mladine so mnogo pripomogli delavski sveti v tovarnah, ki so za prevoz delavske mladine dali na razpolago svoje kamione in avtobuse. Srednješolci in vajenci so potovali na cesto s posebnim vlakom.

V počastitev Dneva republike

Te dni na sporedu...

Tudi za letošnje proslave Dneva republike so se širo po Gorenjski dokaj dobro pripravili; dostojno zlasti pevski zbori. V Klubu gospodarstvenikov so pripravili poseben sprejem predstavnikom proizvodnih podjetij in njihovih samoupravnih organov v občini. Predsednik OLO pa je obljubil sprejem vseh pionirjev iz okraja, ki se zelo marljivo učijo.

Največ pa je proslava, akademij in prireditev, na katere so se pripravila društva »Svobode«, »Partizan« in druge organizacije.

Centralna akademija v Kranju bo v Prešernovem gledališču v četrtek zvečer. Za nastop so se pripravili zlasti spominsko plosčo trem, zadnjim žrtvam za svobodo, ki so tam padli ob umiku okupatorja. Akademije in druge prireditve so pripravili tudi v Begunjah, Lescah, Podnartu, Kropi, Kamni gorici in drugod.

V Radovljici. Na Dan republike, 29. novembra ob 9. uri dopoldne bodo na poslopju trgovine »Manufakture« odkrili spominsko plosčo trem, zadnjim žrtvam za svobodo, ki so tam padli ob umiku okupatorja. Akademije in druge prireditve so pripravili tudi v Begunjah, Lescah, Podnartu, Kropi, Kamni gorici in drugod.

V Škofji Loki so največ pozornosti posvetili pionirjem in mladini. Pripravili so slavnostni sprejem pionirjev, ki bo v petek, 28. novembra. Približno 140 cicibanov bo to pot dobilo prve rdeče pionirske rute. Okrog 120 pionirjev pa bodo svečano sprejeli v mladinske vrste. Na to slovesnost so povabili tudi nad 50 mladincev, ki so letos sodelovali v delovnih brigadah.

V Domu »Svobode« bo tudi slavnostna akademija.

V Trzinu so pripravili svečano akademijo, ki bo 28. novembra v kino dvorani. V prostorih osemletke pripravljajo prisrčno slovesnost za cicibane in pionirje. Podobne proslave, s sprejemom novih članov v pionirske vrste, pripravljajo tudi šoli v Krizah in Podljubelju.

Pionirji na Jesenicah so organizirali razstavo ročnih del, svoja dela razstavljajo v avli doma »Partizan«. V počastitev republike so priredili posebno razstavo tudi jeseniški fotoamaterji; odprta bo na večer pred praznikom.

Za bohinski kot bo centralna proslava v petek ob 20. uri v Domu »Tomaž Godec«. Domača Svoboda je pripravila pester program.

IZDAJA ČP »GORENJSKI TISK« / UREJUJE UREDNIŠKI ODBOR / DIREKTOR IN ODGOVORNI UREDNIK SLAVKO BEZNIK / TELEFON UREDNIŠTVA ŠT. 397 — UPRAVE ŠT. 475 — TEKOČI RAČUN PRI KOMUNALNI BANKI V KRANJU 607-70-1-135 / IZHAJA OB PONEDELJKIH IN PETKIH / LETNA NAROČNINA 600 DINARJEV, MESEČNA NAROČNINA 50 DINARJEV

LJUDJE IN DOGODKI

Odločil bo drugi spopad

Nedeljske volitve v Franciji niso prinesle dokončne odločitve. Od 465 poslancev, kolikor jih predvidevajo za novo poslansko zbornico, so jih izvolili manj kot eno desetino, se pravi le 41. Vsi ostali kandidati se bodo morali prihodnjo nedeljo še enkrat zagrnati v volilno bitko in se pomeriti s svojimi tekmeci, da bi si lahko končno priborili vstop v parlamentarno dvorano. Temu je »kriv« francoski volilni sistem, ki predvideva, da mora poslanski kandidat dobiti na prvi poskušnji absolutno večino glasov, se pravi več kot polovico. Ker pa je v Franciji, kot je znano, velikansko število raznih strank in strank, ima seveda vsak kandidat tudi vse polno tekmecev, ki jih je težko pustiti za seboj za tako izredno »dolžino«. To se posreči le redkim, ki imajo tolikanj slavno ime, ali pa nastopajo v okoliših, ki so znani kot trdnjave njihove stranke.

Prihodnjo nedeljo bo seveda drugače. Takrat bo dovolj navadna večina, se pravi izvoljen bo tisti kandidat, ki bo dobil največ glasov, pa čeprav bo teh manj kot 50%. Zato mineva ta teden v ponovnih mrzličnih pripravah za odločilno nedeljsko bitko. To je tudi časovni premor, ki ga politične stranke izkoristijo za »vo-

lilno kuhinjo«. Kajti v tem času se preračunajo glasovi, pregledujejo se možnosti, sklepajo se tihi ali javni sporazumi med različnimi strankami. Skratka gre za to, da slabše odstopijo v korist močnejših iz sorodnih strank, da bi onemogočili skupnega nasprotnika. Točneje povedano, v tem tednu se bodo raznotere desničarske stranke med seboj sporazumevale, postavljale bodo svojega kandidata, samo da bi onemogočile zmago levičarskega predstavnika, predvsem komunistov. KP Francije se je spet znašla osamljena in bo tako le s težavo kos združenim nasprotnikom. Zato se že slišijo napovedi, da bo KPF postala od sedanjega najmočnejše partije le neznačajna parlamentarna skupina; namesto prejšnjih 138 poslancev jih bo morda tokrat poslala v skupščino le kakih 20 do 30.

Torej, v nedeljo bodo volitve končno pokazale, kakšen bo prvi parlament Pete republike v senci generala De Gaulla. Seveda, pa tedaj oddani glasovi prav zaradi teh zakulisnih manevrov ne bodo stvarno zrcalo političnega razpoloženja, pač pa so za takšno oceno dosti bolj prikladni izidi iz minule nedelje, ko so volivci odajali glasove posameznim strankam in ne toliko kandidatom.

Kratka ocena trenutnega političnega spektra Francije pa daje naslednjo podobo. Očiten je premik na desno, zmaga sil, ki so si izpisala na volilni prapor gesla generala De Gaulla, in hkrati poraz strank, ki nasprotujejo sedanjemu predsedniku vlade. Vse stranke levice so doživele občuten poraz, hkrati pa tudi skrajno desničarska stranka pužadistov, ki se je edina z desne postavila po robu podjetnemu generalu. Vse kaže torej, da so se francoski volivci naveličali nenehnih parlamentarnih in vladnih kriz in da jim prija odločnost sivolasega generala v predsedniškem naslonjaču, ki obeta Franciji notranjo trdnost in zunanjo veličino. Prav to pa je vzrok, da se levice zamisli in poišče pot, ki bi združila doslej razdrobljene napredne sile Francije, pred javnostjo pa postavila enoten, odločen program, okoli katerega bi se lahko zbrale najširše množice. Napak je misliti, da so Francoski politično usmerjeni na desno, pač pa jih k De Gaullu sili samo razočaranje nad levičarsko politiko. Najboljši dokaz za to je dejstvo, da je odsotnost številnih volivcev, njihova očitna mlačnost in nezainteresiranost najbolj prizadela prav stranke levice.

Martin Tomažič

kratko, vendar zanimivo

TUDI O TEM RAZMISLIMO

ObLO Bled mora letošnjo zimo rešiti precej perečih vprašanj. Grajsko kopel bodo do prihodnje sezone obnovili. Drugo je galerija v blejski Kazini. Ta prostor ni namenjen razstavišču. Namenili so ga večernim prireditvam v času turistične sezone. Pošta in lekarna bi morala posloveti v sezoni ves dan, kot je navada v večjih letoviščih. In potem je še razsvetljava, ki se na Bledu ob 3. uri avtomatično odklopi. Tudi o tem bi kazalo razmisliti.

Anja

PREDAVANJE ZA STARŠE

V četrtek, 20. novembra, je bilo v Radovljici v domu telovadnega društva Partizan že tretje predavanje v okviru šole za starše. Tokrat je že drugič predavala tovarišica Milica Bartenjev iz Ljubljane. Govorila je o šoli in otroku. Po predavanju so starši odšli v šolske prostore, kjer so se o uspehu učencev porazgovorili še s člani učiteljskega zbora.

N. R.

SEMINAR O NEGA BOLNIKA NA DOMU

Okrajni odbor RK Kranj je v času od 10. do 19. novembra 1958 priredil seminar o negi bolnika na

domu. Udeležile so se ga medicinske sestre iz Bohinja, Bleda, Begunj, Jesenic, Radovljice in Trziča. Poleg teoretičnega in praktičnega pouka je bil seminar tudi metodično in vsebinsko izveden tako, da je vsaka udeleženka obdelala vse potrebne načine dela in postopka z bolnikom, ki je privezan na posteljo.

Na zaključku seminarja so sestre tudi praktično pokazale, kako se lahko pomaga bolniku, ki je v postelji, kako s skromnimi sredstvi in brez sodobnih pripomočkov lahko marsikaj naredi. Nastop je tudi pokazal, kako je treba skrbeti za higieno in red ter, kaj vse je potrebno bolniku da se čimbolje počuti.

J. Č.

NA JESENICAH SPET PRIMANJKUJE MLEKA

Potrošniki mleka podružnice združenih mlekarn »Bled« na Jesenicah že nekaj tednov ne dobivajo potrebne količine mleka. Izgovor, da kmetje mleka ne oddajajo zaradi brejosti krav, ne drži, kajti ugotovljeno je bilo, da imajo kmetje v okolici Brezij toliko mleka, da so prisiljeni z njim krmiti prašiče. Ti kmetje so izjavili, da bi bili zelo zadovoljni, če bi mleko odkupovala zadružna mlekarna na Bledu. Kaže torej, da ne gre za pomanjkanje mleka, pač pa za slabo organiziran odkup in prevoz mleka na Bled.

ODLIKOVANJA

Strelski zvezi Jugoslavije in Slovenije sta ob koncu praznovanja 10. obletnice samostojne strelske organizacije v počastitev državne praznika odlikovali s najvišjimi strelskimi odlikovanji najzaslužnejše strelske družine in posamezne strelske funkcionarje. Med odlikovanimi je precej Gorenjcev.

S plaketu Strelske zveze Jugoslavije so bili odlikovani: strelska družina »Matija Verdnik« iz Jesenic, Slavko Hvalica iz Trziča, Edgar Vončina in Rajko Mali iz Kranja.

Z diplomami pa: Janez Perko iz Trziča, Aleksander Ravnikar in Stane Košnik iz Kranja, Mirko Dimc, Majda Kralj in Karel Fekonja iz Jesenic. Strelska zveza Slovenije pa je odlikovala z bronasto medaljo družine: SD »Triglava« Javornik, SD »Brata Rus« Bled in SD »Stefe Anton«-Kostja Tržič.

-an

TEČAJ ZA IGRALCE

V sredo je bila v Radovljici prva seja novega odbora kulturno-umetniškega društva A. T. Linhart. Za predsednika društva je bil izvoljen tov. Slavko Trelec. Društvo je za prihodnjo sezono naredilo delovni načrt. Predvsem je treba omeniti veliko skrb društva za dvig kvalitete in števila dramskih uprizoritev. V ta namen bo društvo priredilo tečaj za igralce. Ti bodo že sodelovali na kulturnih prireditvah, ob zaključku tečaja pa se bodo občinstvu predstavili s samostojno predstavo.

N. R.

naša kronika

PREMALO MLADINE V ZVEZI KOMUNISTOV

Sekretariat Okrajnega komiteja LMS v Kranju je na zadnji seji v torek popoldne razpravljalo o sprejemanju mladine v Zvezo komunistov. Ta akcija se namreč iz leta v leto vse preveč zavlačuje in zanemarja. Samo v trziški občini so letos predlagali za sprejem 9 mladih, vendar jih še niso sprejeli. V zimskih mesecih se bo treba lotiti dela z vso resnostjo. Vzpredno s tem je treba posvetiti več pozornosti tudi sprejemanju mladine v mladinsko organizacijo. Na Gorenjskem je namreč v mladinski organizaciji samo 47 odstotkov vse mladine.

Govorili so še o seminarju za novoizvoljene predsednike in sekretarje tovarniških komitejev, ki bo v dneh od 3. do 12. decembra.

JESENIŠKI PIONIRJI BODO POČASTILI DAN REPUBLIKE IN PIONIRSKI DAN

Pionirji z Jesenic se letos skrbno pripravljajo na počastitev Dneva republike in Dneva pionirjev. Razen proslav, ki jih pripravljajo šole na Jesenicah, Koroški Beli in Zirovnici, bodo priredili posebne mladinske oziroma pionirske proslave tudi po ustanovah. Na dan pred praznikom bo proslava trgovskega podjetja »Zarja« v zbornici občinskega ljudskega odbora, ki jo pripravljata mladinska organizacija tega podjetja. Program bodo izvajali v glavnem pionirji. V počastitev dvojnega praznika bodo organizirali na Jesenicah tudi razstavo slik in foto-razstavo, medtem ko bo v nedeljo, 30. novembra, na Javorniku pionirska prireditev »Pokaži kaj znaš«.

PROSLAVA V RADOVLJICI

Na večer pred praznikom republike, 28. novembra, bo v radovljiski kinematografski dvorani proslava, ki jo bo priredil občinski odbor SZDL. Na proslavi bodo sodelovali člani kulturnih in prosvetnih organizacij ter učenci radovljiskih šol.

N. R.

PRAZNOVANJE V KAMNIKU

Zvečer na Dan republike bodo Kamničani priredili svečano akademijo, ki so jo pripravili dijaki gimnazije. Prvič bo nastopil gimnazijski pevski zbor, ki je bil ustanovljen to jesen.

USPEL ZBOR VOLIVCEV NA JESENICAH

V jeseniški občini so se pričeli zbori volivcev, na katerih seznanjajo volivce o komunalni dejavnosti in drugih problemih. Prvi zelo uspel zbor je bil v petek zvečer za volivce terenov Sava in Groblje, kjer je govoril o komunalni dejavnosti Jesenic ljudski poslanec in predsednik ObLO Jesenic France Treven. Poročilu je sledila živahna razprava, ki je dokaz, da se volivci živo zanimajo za komunalna in gradbena dela na Jesenicah. Ker je dvorana delavskega doma že 14 dni nepretrgoma zasedena z občnimi zbori sindikalnih pododborov jeseniške železarnice, je bil zbor volivcev v Metalurški šoli.

KZ KAMNIŠKA BISTRICA

Nedeljske volitve v zadružne svete v Kamniku so potekale v znamenju tekmovanja med zadrugami, katera bo prva končala s 100% udeležbo. Že opoldne je ta čast pripadla Kamniški Bistrici, kmalu pa so ji sledile KZ Nevlje in KZ Komenda. Tudi v Tuhijski dolini so do 16. ure volili vsi zadružniki. V Kamniku je bila udeležba zaradi odsotnosti in boleznih nekaterih članov 95%. Vseh zadružnikov v kamniški občini, vpisanih v volilne imenike, je 1227.

POŽAR V KRANJU

V nedeljo, 23. novembra ob 3.35 je izbruhnil požar v strojni delavnici mizarskega mojstra Karla Ažmana na Savski cesti 12. Požar je opazil Ažmanov sosed Franc Medved, ko je šel na prvi jutranji vlak. Poklical je lastnika, ta pa je takoj s pomočjo domačih požar omejil. Poklicali so tudi poklicno gasilsko četo, ki je bila v nekaj minutah na kraju požara. Do požara je prišlo takrat, v soboto zvečer je 15-letni vajenec pred odhodom iz delavnice, napolnil železno peč z leseniimi oblanci z namenom, da bo v ponedeljek zjutraj peč hitreje zakuril. Ker je v peči ostalo nekaj žerjavice, so se oblanci vneli. Pri tlenju se je v peči nabiral plin in eksplozija je pognela gorečo maso skozi pečna vratca.

-an

naš razgovor

PRIJETNO SREČANJE

Brez pretiravanja — srečanje z jugoslovanskim filmom »H-8« je bilo dvakrat prijetno: prvič zato: ker ima film vse superlative uspele filmske adaptacije, in drugič, ker je uprava kinematografskega podjetja »Storžič« pripravila ljubiteljem sedme umetnosti lepo preseñčenje — srečanje z nekaterimi igralci na torkovi slavnostni premieri v Kranju.

Ob koncu filma — viharni aplavzi... cvetje... pozdravni nagovori — skratka, filmsko občinstvo je zapuščalo dvorano polno najprejstnejših vtisov, ki jih more vzbuditi le takšen dogodek.

To pot bomo posredovali našim bralcem nekaj drobcev iz pomenkov z igralci. Na vprašanje: »Kaj menite o kvalitetah filma H-8?« so bili vsi istega mnenja. Film ni razočaral, kar je predvsem zasluga režiserja Nikole Tanhoferja. O svojih igralskih zaslugah le neradi govorijo. Zelo so namreč skromni.

»Povejte mi kaj o svojih nocošnjih vtisih.«

»Očarana sem,« je brez premisleka odgovorila 22-letna študentka Akademije za igralsko umetnost ĐURDA IVEZIČ, ki je oblikovala vlogo pianistke. »Kranjsko filmsko občinstvo je zelo toplo in prisrčno; srečanje z njimi sodi med moja najlepša tovrstna doživetja.«

»Imate kakšne vzornike med filmskimi igralci?«

»Vzorov, ki bi jih skušala posnemati, nimam; tudi po popularnosti in slavi, ki jo uživajo velike igralke, ne hrepenim. Rada bi ustvarila nekaj dobrih karakternih likov. Sicer je pa to moj prvi film. Vsekakor pa mi ugajata igralki Anna Magnani in Giulietta Massina, od slovenskih igralke pa sta mi zelo pri srcu Metka Ocvirkova in Gabrijeljčeva.«

Na moč zanimivo je bil pomenek z igralko — sodelavko zagrebške televizije, MIRO NIKOLIČ, ki je igrala v filmu mlado mater z otrokom. Doslej je igrala v štirih filmih. Njeni vtisi s tega večera so bili osupljivo podobni mislim kolegice Ivezičeve. Najbolj pa jo je navdušila Slovenija, zlasti Gorenjska. To pot je namreč prvič obiskala naše kraje.

»Čudovite so bele bišice sredi idilične pokrajine pokrite z livadami in gozdovi,« je navdušeno pripovedovala. »Kako rada bi živela na Gorenjskem, sredi gozdnih in gora... daleč proč od vsemestnega življenja...«

In igralec RUDOLF KUKIČ? Prešerno razigran, šegav in poln domislje, je

gajo tuje družbe v filmsko proizvodnjo. Tudi s skromnejšimi sredstvi je moč ustvariti dober film. Menim tudi, da se je jugoslovanski film končno le otresel otroških čevljev.«

Kaj pa je povedal najmlajši igralec 10-letni KNAFLEC, ki je z vlogo šofer-

Na levi Đurda Ivezič, na desni Mira Nikolič

ta večer hvalil Kranj in njegove prebivalce, zlasti filmsko občinstvo. O filmu H-8 in o jugoslovanski filmski proizvodnji pa je med drugim povedal tole: »Menim, da je film H-8 najzgovornejši dokaz, da kvaliteta filmov le ni popolnoma odvisna od denarja, ki ga vla-

jevega sina oblikoval majhno mojstrovino? — Obdružen je bil s pravim volčjim tekom in nisem ga hotel motiti. Po obrazu sodeč je bil z vsem zelo zadovoljen.«

O kvalitetah filma H-8 pa presodite sami!

S. Š.

Seje UO Gorenjske turistične podzveze

S seje ObLO Jesenice

Spodbudna prihodnost gorenjskega turizma?

V torek, 25. novembra, je bila v Kranju seja Upravnega odbora Gorenjske turistične podzveze. Govorili so predvsem o programu dela in predračunu izdatkov za leto 1959. Gorenjska turistična podzveza se bo z januarjem 1959 preimenovala v Zvezo.

Na podlagi sklepa Turistične zveze Slovenije bo Gorenjska turistična podzveza do konca februarja prevzela vse posle, ki jih je doslej opravljal republiški organ. To preimenovanje bo seveda vneslo tudi v poslovanje in odnose med republiškim in področnimi zvezami ter turističnimi društvi nekatere spremembe.

Osnutek programa za leto 1959 je zelo obsežen, hkrati pa služi kot dokaz, da dosedanja uspehi, ki jih je zabeležil naš turizem v prejšnjih, zlasti pa v zadnjem letu, niso uspavali Gorenjske turistične podzveze. Najrazličnejši ukrepi, ki bodo uresničeni prihodnje leto, namreč kažejo, da bosta letna pa tudi zimska sezona, dobro pripravljena na sprejem domačih in tujih gostov. Lahko se torej nadejamo, da se gorenjskemu turizmu obeta spodbudna prihodnost. Pri uresničevanju programa sicer ne bo manjkalo težav, nadejajo pa se, da jih bo moč ob tesnem in smotnem sodelovanju turističnih društev z Gorenjsko turistično zvezo ter drugimi družbenimi činitelji tudi uresničiti.

S.

O PRODUKTIVNOSTI IN NAGRAJEVANJU

v podjetjih jeseniške občine

Poročilo Sveta za delo o produktivnosti, tarifni politiki in zaposlovanju ter imenovanju nekaterih komisij je bilo jedro razprav 15. skupne seje obeh zborov ObLO Jesenice, ki je bila v torek popoldne. Zbora sta se nato sesla še na ločenih sejah in obravnavala nekatera gospodarska vprašanja jeseniške občine.

Poročilo Sveta za delo je pre-

bral predsednik sveta Berti Brun; dejal je, da ljudski odbor prvič obravnava take aktualne probleme kot je produktivnost dela, nagrajevanje in zaposlovanje. Omenil je, da je letos v prvem poletju produktivnost v podjetjih jeseniške občine nazadovala. Vzrokov za to je več. Na zmanjšane dohodke nekaterih podjetij (v dinarjih na uro kot merilo za pro-

duktivnost dela) sta vplivala zlasti prekomerno zaposlovanje delovne sile in premalo spodbudna tarifna politika nagrajevanja po učinku dela. V jeseniški občini odigravajo norme in premije svoj vlogo le v Zelezarni in podjetju za vzdrževanje prog. Pri slednjem so dokaj nespodbudne, medtem ko so v Zelezarni bolj sproščene. Obstajajo pa med nekaterimi obrati nesorazmerja.

Spričo pomembne problematike je bilo pričakovati živahne razprave, ki pa se je, žal, zožila na zagovarjanje nekaterih podjetij. Delavski svet »Elektro Žirovnica« se je skliceval na stanje v podjetju. Poročilo Sveta za delo mu namreč očita, da izplačane plače v celoti niso rezultat dela po učinku. Podobno je zagovarjal svoje podjetje odbornik gradbenega podjetja »Sava«. V tem podjetju so 17% izplačanih plač izplačali na račun terenskega dodatka. Sicer gre to na račun podjetja, vendar pravno ni utemeljeno. Zato bo moralo podjetje najti drug način nagrajevanja. Gre namreč za to, da ostala gradbena podjetja lahko izplačujejo terenske doklade, »Sava« pa je domače podjetje in če hoče obdržati delovno silo, si mora pač na tak način pomagati. Nato je ljudski odbor sprejel poročilo Sveta z ustreznimi priporočili in sklepi.

V Lescah raste nov rod

Politične organizacije in društva v Lescah veljajo za najdelavnejša v radovljški občini, pa morda tudi v vsem okraju. To je potrdila tudi nedeljska proslava leških pionirjev. Popoldne je Društvo prijateljev mladine s sodelovanjem učiteljskega zbora tamkajšnje šole in ostalih

organizacij pripravilo slavnostni sprejem 48 cicibanov v pionirsko organizacijo.

V dvorani osnovne šole so se zbrali domala vsi otroci iz Lesca in okolice. Prišli pa so tudi njihovi starši in predstavniki množičnih organizacij, med njimi tudi članica Okrajnega odbora SZDL tovarišica Smilja Gostiša. Na odru so bili zbrani pionirji, pred odrom v dvorani pa cicibani. Upravitelj šole Ludvik Rutar je v pozdravnem nagovoru orisal pomen pionirske in mladinske organizacije in opozoril na govor predsednika republike tovariša Tita, ki ga je imel ta dan, ob otvoritvi nove avtomobilske ceste Zagreb—Ljubljana.

Nato so cicibani, ki so letos začeli obiskovati osnovno šolo, prihajali drug za drugim na oder, kjer jim je pionirka pripelala pionirske znake in zavezala rdeče rute. Sledile so čestitke.

J.

DOMAČA IDILA

»Nič me ne boš varal s temi številkami. Koj grem k Jožetu v banko, pa k Janezu, ki je pravnik in če bo treba tudi v podjetje, da bom zvedela, koliko si ta me sec zaslužil.«

NAROČNIKE IN BRALCE OBVEŠČAMO, DA BO NASLEDNJA ŠTEVILKA »GLASU GORENJSKE« IZŠLA V PETEK, 5. DECEMBRA NA OSMIH STRANEH.

Uredništvo in uprava

Z OBČNEGA ZBORA SINDIKALNE ORGANIZACIJE PREDELOVALNIH OBRATOV

Sanitarije, disciplina, odnosi

V soboto je imel sindikalni odbor predelovalnih obratov v jeseniški Zelezarni redni letni občni zbor.

Po poročilu predsednika Tomaža Kljarja je prišlo do živahne razprave. V predsedništvem poročilu je bilo precej podatkov o delovnih uspehih kolektiva, o nalogah, o težavah in drugih problemih.

V omenjenem obratu je zaposlenih 539 ljudi, ki uspešno izpolnjujejo naloge. Plan za deset mesecev tega leta so v hladni valjarni presegli za 3,9%, v žičarni za 4,7% itd. Organizacija je skrbela tudi

za razvedrilo in oddih svojih članov. Izletov, ki jih je organizirala, se je udeležilo 234 članov, oddiha na morju 101 ali 27 več kot lani itd. Za izlete je sindikat prispeval okoli 260.000 dinarjev.

V razpravi so obravnavali predvsem probleme sanitarnih naprav, ki ne ustrezajo tako številnemu kolektivu, hkrati pa so še precej zanemarjene. Nadalje je bilo govora tudi o disciplini, predvsem pa o notranjih odnosih, ki niso kolektivni v ponos. Pogosto so odnosi netovariški, čemur bo morala sindikalna organizacija posvečati po-

sebno pozornost. Težave bo treba sproti obravnavati — ne le štiri-krat, kot letos. Delavci so grajali odnos obratovodstva do nekaterih vprašanj in do delavcev. Grupni šef je klical na zagovor člana delavskega sveta, da je na seji grajal njegov odnos do izrekanja kazni nediscipliniranim delavcem. Hkrati so se med kolektivom pojavile govorice, da je omenjeni član DS nastopil proti interesom delavcev v predelovalnih obratih. Naši delavski sveti se morajo krčevito boriti proti takim preživelim in starim odnosom posameznih ljudi do podrejenih.

-k

DISCIPLINA ZA VSE ENAKA

V jeseniški železarni so začeli zaostrovanje disciplino. Delavski svet je na nedavni seji sprejel ustrezen pravilnik. V nekaterih obratih se ga že poslužujejo, izvajajo pa tudi sankcije proti nediscipliniranim delavcem. Toda začetne izkušnje so pokazale nekatere pomanjkljivosti oziroma nenotno izvajanje pravilnika. Tako so v nekem obratu kaznovali z eno odločbo kar 12 ali 14 delavcev na denarno kazen, ker so končali z delom 5, 10, 15 ali več minut pred koncem, med njimi so bili tudi dobri delavci. V nekem drugem obratu je bil delavec kaznovan le z ukorom, ker je v enem tednu 3 dni neopravičeno izostal. Nek delavec, ki je dejal obratovodju, da 9. septembra (cerkveni praznik) ne bo prišel na delo; lani ni delal in tudi to pot ne bo, je bil kaznovan le z opominom. Lahko bi našli še vrsto primerov, ki so v tovarni

vzbudili živahne komentarje. Delavci zahtevajo, naj bi zaostri disciplino, toda proti vsem enako, zlasti pa bi morali zaostri odnose do takimenovanih »plavmoharjev« in do tistih, ki se brez dela sprehajajo po tovarni.

-k

Ob Dnevu republike - 29. novembru toplo čestitamo vsem poslovnim prijateljem, naročnikom, bralcem, sodelavcem in vsem delovnim ljudem na Gorenjskem

Časopisno podjetje
»GORENJSKI TISK«
KRANJ

Prva obletnica

Devetindvajseti november!

Dan republike!

Vsako leto ga praznujemo, vsako leto se pripravljamo na to obletnico. Praznujemo prve temelje naše nove ureditve, naše nove, svobodne domovine.

A kdaj smo prvič praznovali, v kakšnih pogojih, kje? Kdo nam je prvi govoril o Jajcu, o AVNOJ in njegovih zgodovinskih sklepih?

Kakšni so bili naši prvi vtisi o tem?

Dasi je od tega že 15 let, oziroma 14 let po prvem praznovanju, se nekateri še dobro spominjajo teh podrobnosti.

Plameni na Mežaklji

Ko smo v upravi begunjske bolnišnice našli znano politično delavko jeseniškega kota tovarišico Mihaelo Simčičevo in jo pobarali o praznovanju Republike v času NOB, je bila iznenadena. Kljub temu je vedela veliko povedati.

»Kako je bilo 29. novembra 1943. leta, se tako hitro ne bom spomnila,« je dejala. »Toda pred 29. novembrom 1944. leta, se pravi, pred prvo obletnico pa vem, da smo dobili iz okrožja neko gradivo o tem. Bile so brošure in drugo.

Sedež jeseniškega okraja smo imeli takrat na Jeseniških Rov-

tah. Toda od septembra pa do konca novembra so bile same hajke. Težko je bilo delati. Morali smo biti hudo previdni, da nismo spravili naših ljudi v nesrečo ali izdali organizacije.

Kljub temu smo imeli na Rovtah množične sestanke. Običajno se je zbralo na teh sestankih okrog 20 ljudi. Na Jesenicah smo morali biti bolj previdni. Samo po 4 do 5 zaupnih ljudi smo zbirali in jim tolmačili pomen 29. novembra, zasedanje AVNOJ v Jajcu in pojasnjevali glavne sklepe.

»Ste v počastitev tega dne organizirali kaj posebnega?«

»Ne! V takih pogojih ni bilo mogoče. Spominjam pa se, da je jeseniška mladina ob tisti priložnosti organizirala trosilno akcijo.

Po jeseniških cestah so zvečer trosili lističe z napisom AVNOJ in da je 29. november dan nove republike in podobno. Spominjam se tudi, da so kurili kresove. To je bilo najlepše. Zvečer menda prav pred 29. novembrom, so mladinci zakurili kresove na Mežaklji in na Poljanah. Nemški topovi iz Hrušice pa so streljali proti tem ognjem kot nori. Seveda smo se smejali.

»Kaj so ljudje govorili o sklepih AVNOJ, česa so se veselili, jih je kaj motilo?«

»Veliko je bilo govora o pre-

povedi kralju, da bi se vrnil v domovino. Spraševali so o pomenu AVNOJ.

Zdi se mi, da je prav v tistem času šla skozi naš okraj na Korosko angleška misija. Ustavili so se pri nas in nam govorili o pomenu AVNOJ in o pridobitvi, ki je važna tudi v mednarodnem merilu. Pravili so, da je sedaj Nova Jugoslavija pravna država in da to veliko pomeni. V tistem času smo nekajkrat poslušali tudi radio, ki je govoril o naših borbah o Rdeči armadi itd.

»Skoda, da niste prej javili vašega prihoda. Pripravila bi se, obudila spomine. Tako na hitro, saj veste, 14 let je tega,« je dejala na koncu Mihaela, »in spomin.«

Miting v Stari Fužini

»Kaj vem o proslavi 29. novembra 1944. leta, me vprašujete,« se je začudil Božo Ambrožič, direktor Tovarne drobne embalaže v Vintgarju. Zamislil se je. Vide ti je bilo, kako v mislih obrača liste bogatih partizanskih spominov, nato je spregovoril:

»29. novembra 1944. leta smo imeli v Stari Fužini v Bohinju miting. Lepo smo proslavili ta dan. Tu so bili borci Jeseniško-bohinjskega odreda, člani okrožnega komiteja KP in zastopniki vseh štirih okrajnih komitejev s tega področja. Prav tako so prišli k proslavi tudi številni politični delavci s terena. O pomenu 29. novembra je govoril komisar Jeseniško-bohinjskega odreda. Tudi jaz

sem spregovoril ob tej priložnosti nekaj besed. Na proslavi sta bili podeljeni tudi prvi dve »Spomenici 1941« na Gorenjskem. Dobil sva jih midva z Janezom Zvanom iz Sp.Gorij.

Po proslavi je bila zabava. Prijetno smo se razvedrili v pogovoru z domačini, ki se jih je na mitingu zbralo zelo, zelo veliko. Na miting so prišli ljudje tudi od drugod. Celo iz Gorij sem jih opazil nekaj.

Kaj več vam o tem ne bi vedel povedati. Prav verjetno pa so imeli podobne proslave tudi drugje, po drugih vojaških enotah, pa tudi na terenu.

Dragocene slike

»Zdi se mi, da se ne motim. Bilo je ob obletnici zasedanja AVNOJ 1944. leta, ko smo dobili slike maršala Tita,« je povedala o svojih spominih na prvo obletnico rojstva naše Jugoslavije tovarišica Sonja Stepan. Danes je v Kranju, toda takrat je bila sekretarka SKOJ v Podhodu.

Član bohinskega okraja jo je klical na sestanek. Kaj bo, kakšne naloge jo čakajo? Toda, tokrat je dobila nekaj nepričakovane — sliko maršala Tita. Ni bila fotokopija, temveč grafično delo. Imela je velikost razglednice, toda risba je bila dokaj manjša.

»Zelo sem bila vesela. Saj razumete! V tistih časih imeti podobno maršala!«

Kot je povedala Sonja, je tisto sliko skrila za okvir podobne doma v kuhinji. Bila je ponosna, da je dobila tak spomin.

To prvo obletnico republike so proslavljali tudi z delom, z novimi akcijami. Mladinke so hodile po hišah in zbirale hrano ter obleke za partizane. Nekaj dni prej pa so po vasi trosile lističe z napisom o tej obletnici.

»Se spominjate, kaj so ob tej priložnosti ljudje govorili?«

»O kralju Petru. Zelo smo bili veseli odloka AVNOJ, da ne sme več nazaj v Jugoslavijo.«

boditeh sleherni delavec, sleherni človek.

»Bilo je zelo strogo. Interniranec sploh niso imeli stikov. Tudi od zunaj nismo imeli nobenih zvez, nobenih obiskov — nič. Toda o AVNOJ sem slišal. Sami Avstrijci, uslužbenci v logorju so govorili o tem. Seveda na skrivaj, toda slišali smo. Menili so se, da je v Jugoslaviji nova vlada. Zelo smo bili radovedni, toda več nam ni uspelo zvedeti. Bali so se razgovorov z nami. Toda oni so o tem govorili z velikim poudarkom.

»Ste tam kaj slišali o AVNOJ?«

»Take in podobne spomine o zgodovinskem zasedanju AVNOJ in o prvem praznovanju republike pripovedujejo aktivisti in politični delavci. O tem bi vedeli morda povedati tudi mnogi borci, ki so na političnih urah slišali govoriti o pomenu AVNOJ. — Toda mnogo teh, živih, malih, a zato tem lepših spominov, je že zabrisal čas.

gorenjski obveščevalec

ZDRAVNIŠKA DEŽURNA SLUŽBA
Zdravstveni dom Kranj, Poljska pot 8, telefon 218, naročila za pravo bolnikov, telefon 04.

MALI OGLASI

Privatnikom ne objavljamo oglasov pred vplačilom. Cena malih oglasov je: preklic 20, izgubljen 10, ostalo 12 din od besede, naročniki imajo 50 odstotkov popusta.

Telefonska številka naročniškega in oglasnega oddelka je 475, uredništva 397.

Vespa, Lambretto, avto in kolo, pa tudi bunde ter razne vrste krombi štofov vam hitro in točno dostavi O. Šefič, Trst, Via Giulia št. 5, 2035

Vsem prijateljem dobre vinske kapljice sporočamo, da se v gostilni pri »Zlati ribi« v Kranju toči pristno štajersko in dalmatinsko vino. Prodajamo tudi vina na dom s popustom. Se priporoča gostilna pri »Zlati ribi«. 2036

Prodajam leseno hišo z vrtom. — Naslov v oglasnem oddelku. 2037
Prodajam korenje, 3000 kg, ali zamenzam za slamo. Okroglo 13. 2038

Kupim vseljivo dvosobno stanovanje v Kranju ali okolici. Naslov v oglasnem oddelku. 2039

Kupim hrastove deske 30 mm in hlodovino. Naslov v oglasnem oddelku. 2040

Inštruktorja(ico) za 6 razred osemletke za matematiko in nemščino iščem takoj v Kranju. Naslov v oglasnem oddelku. 2041

Sprejememo v službo trgovsko pomočnico špecerijske stroke. — Ponudbe poslati v oglasni oddelk pod šifro »Januar«. 2042

V Kranju ali bližnji okolici iščem s 1. decembrom skromno opremljeno sobico. Naslov v ogl. oddelku. 2043

Prodajam kravo 8 mesecev brejo. Okroglo 12. 2044

Motorno kolo »Ardie RZ« 200 ccm zelo dobro ohranjeno zaradi bolezni ugodno prodam. Ogled vsak dan razen ob nedeljah od 7. do 15. ure v vrtnariji Ceste na Golnik, Kranj. 2045

Prodajam motorno kolo 100 ccm »Saks«. Benedik, Lavtarski vrh 4, Škofja Loka. 2046

OBJAVE

VEČERNI TEČAJI
Svet Svobod in prosvetnih društev občine Jesenice, Izobraževalni center obvešča zainteresirane za večerne jezikovne tečaje (nemščina, angleščina) in tečaj stenografije, da bo pričetek vseh tečajev v decembru. Prijave oddajte na upravo

\$\$\$ S SODIŠČA

TRAGEDIJA V STRAŽIŠČU
posledica duševne neuravnovešenosti — Okrožno sodišče v Ljubljani je Milana Volčiča izročilo bolnišnici za duševne bolezni

V opoldanskih urah, dne 25. julija letos je 19-letni graver Milan Volčič iz Stražišča vzel življenje svoji materi Karolini; s kuhinjskim nožem jo je zabodel devetkrat v hrbet ter ji ranil pljuča in hrbtenico ter prerezal žilo aorto. Zlasti slednja poškodba je bila smrtna in bi bila vsaka zdravniška intervencija brezuspešna.

Tragičen dogodek je hudo pretresel Stražišče in vso okolico. Storičca, ki se po dejanju ni umaknil, so poslali v preiskovalni zapor. Ker za usodno dejanje ni bilo mogoče ugotoviti pravih in logičnih nagibov in ker izpoved obdolženca, da je storil to le zavoljo domačih preprirov, tudi ni bila prepričljiva in je slednji v zapirki kazal vedno bolj očitne znake duševne zadržanosti, je dalo sodišče preiskati tudi storiččovo duševno stanje. Psihiater je domneve sodišča potrdil in ugotovil, da je storil Volčič zločin v stanju duševne bolezni — »shizofrenije«.

To ugotovitev so podprle tudi izpovedi obdolženčevih svojcev in domačinov, ki so bili zaslišani v preiskavi in na obravnavi dne 24. tega meseca. Vsi ti so pojasnili nezdrave razmere in odnose med Volčičevimi. Pokojnica je živčno in duševno sama bolehal in se je morala v zadnjih letih trikrat zateči k neurologu, oziroma celo v bolnišnico v Polju. Trpela je tudi zaradi raznih sumničnj svojega moža; med njima je prihajalo vse

Mojstrske šole najkasneje do 6. decembra 1958.

R A Z P I S
Razpisna komisija pri upravi Doma onemoglih Preddvor razpisuje na podlagi 33. člena Zakona o javnih uslužbencih delovno mesto za

KNJIGOVODJO
Pogoji: srednja strokovna izobrazba ali nižja strokovna izobrazba z večletno prakso.

R A Z P I S
Dom učencev Metalurške šole na Jesenicah sprejme v službo vzgojitelja z opravljenjo diplomo in večletno prakso. Pripomba: stanovanja ni.

ZAHVALA
Ob smrti svoje sestre
LANGUS IVANE,

se prisrčno zahvaljujem vsem za izkazano sočutje. Posebna zahvala vsem, ki so pomagali v njeni bolezni, vsem, ki so počastili njen spomin in jo v tako lepem številu spomili na njeni zadnji poti. Iskrena hvala vsem darovalcem cvetja, ki so ji zasuli grob z lepim jesenskim cvetjem.

Sestra Katarina

KINO

»STORŽIČ«, Kranj: 27. in 28. novembra ob 15., 17., 19. in 21. uri franc. film »PRIMER DR. LAURENTA«, za mladino izpod 14 let film ni primeren. 29. novembra ob 10. uri amer. barv. cinemascope film »MED NEBOM IN ZEMLJO«, ob 13. uri amer. film »MATA HARI«, v glavni vlogi Greta Garbo, ob 15., 17. in 19. uri franc. film »PRIMER DR. LAURENTA«, ob 21. uri predpremiere ital. filma »BELE NOČI«, 30. novembra ob 9. uri matineja amer. barv. filma »SNEG NA KILIMANDŽARU«, ob 10.30 franc. barv. film »LUKREZIA BORGIA«, ob 13. uri amer. barv. cinemascope film »DIRKAČI«, ob 15., 17., 19. in 21. uri franc. film »PRIMER DR. LAURENTA« — zadnjič. 1. decembra ob 10. uri predpremiere amer. barv. cinemascope filma »MISTER ROBERTS«, ob 15., 17. in 19. uri amer. film »MATA HARI« — zadnjič, ob 21. uri predpremiere ital. filma »ZENA DNEVA«, 2., 3. in 4. decembra ob 15., 17., 19. in 21. uri jugoslovanski film »H-8«.

»SVOBODA«, Stražišče: 27. novembra ob 18. uri francoski film »ŠTIRJE BREZ POSTELJE«. 28. novembra ob 18. in 20. uri amer. barv. cinemascope film »SEDEČI BIK«. 29. novembra ob 15., 17. in 19. uri amer. barv. cinemascope film »SEDEČI BIK«. 30. novembra ob 17.30

pogosteje do preprirov in tudi do fizičnih obračunavanj. Pokojnica se je zatekla v takih primerih k sorodnikom in znanecem, zaradi ureditve domačih razprtij pa se je zatekala tudi k predstavnikom krajevnih organizacij.

Vsi ti družinski pretresi so, kot je ugotovil izvedenec - psihater, zelo škodljivo vplivali na obdolženca. Prej vesel in družaben je postal v zadnjih mesecih pred dejanjem — čudaški, vase zaprt in odsoten, nenavadno ga je vznemirjal vsak šum in ropot, dobival je vidne in slušne halucinacije, postajal je vedno bolj čustveno in miselno odmaknjen. Skrajno čudaško se je obnašal tik pred zločinom. To obnašanje bi domače vsekakor moralo opozoriti. Storišča so usodno napako, ker niso poskrbeli, da bi zdravnik pregledal Milanova duševno stanje. Tako je končno prišlo do njegove brezumne odločitve, da »napravi konec domačim preprirom« s tem, da od strani iz družine lastno mater.

Ker je storil dejanje, ki zahteva po 135. členu kazenskega zakonika najstrožje sankcije, pa zaradi stanja, v katerem Volčič ni mogel imeti v oblasti svojega ravnanja in v katerem se tudi ni zavedal strahotnega dejanja, ga je okrožno sodišče, kot nevarnega za okolico, oddalo v zavod za duševne bolezni.

Tragedija v Stražišču je torej posledica kazensko neodgovornega ravnanja Milana Volčiča, njegovo stanje so v precejšnji meri zakrivila skaljena domača razmera.

in 20. uri amer. barv. cinemascope film »MED NEBOM IN ZEMLJO«, 1. decembra ob 15., 17. in 19. uri amer. barv. cinemascope film »DIRKAČI«. 2. decembra ob 19. uri barvni film »ENAINŠTIRIDESETI«. 4. decembra ob 18. uri premiera filma »PREDMET 306«.

»TRIGLAV«, Prilsko: 28. novembra ob 19. uri franc. film »ŠTIRJE BREZ POSTELJE«. 29. novembra ob 16. in 19. uri amer. barv. cinemascope film »MED NEBOM IN ZEMLJO«. 1. decembra ob 16. in 19. uri premiera barv. filma »ENAINŠTIRIDESETI«. 3. decembra ob 19. uri premiera filma »PREDMET 306«.

Naklo: 28. novembra ob 19. uri amer. film »MATA HARI«. 30. novembra ob 16. in 19. uri amer. barv. cinemascope film »SEDEČI BIK«. 1. decembra ob 16. in 19. uri amer. barv. cinemascope film »MED NEBOM IN ZEMLJO«.

»RADIO«, Jesenice: 29. novembra jugoslovanski film »ČRNI BISER«. Od 29. novembra do 2. decembra amer. barv. cinemascope film »ZELENI OGENJ«. Od 3. do 5. decembra nemški film »POT V BAMS-DORF«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20. uri, ob nedeljah pa ob 16., 18. in 20. uri ter ob 10. uri matineja mladinskega filma.

»PLAVŽ«, Jesenice: 29. novembra amer. barv. film »VZHODNO OD RAJA«. Od 30. novembra do 2. decembra amer. film »MOJIH 6 KAZNJENCEV«. 4. in 5. decembra jugoslovanski film »ČRNI BISER«. Predstave ob delavnikih ob 18. in 20. uri, ob nedeljah pa ob 16., 18. in 20. uri ter ob 10. uri matineja mladinskega filma.

Zirovnica: 29. in 30. novembra češki barvni film »DOBRI VOJAK ŠVEJK« I. del. 3. decembra amer. film »MOJIH 6 KAZNJENCEV« in amer. barv. cinem. film »ZELENI OGENJ«. Predstave v soboto in nedeljo ob 16. in 20. uri, v sredo pa ob 20. uri.

Dovje-mojstrana: 29. in 30. novembra ital. barv. film. »NEZNI AKORDI«. 3. decembra jugoslovanski film »ČRNI BISER«. Predstave vsak dan ob 19. uri.

Koroška Bela: 29. in 30. novembra jugoslovanski film »ČRNI BISER«. 1. decembra ameriški film »MOJIH 6 KAZNJENCEV«. Predstave v soboto in nedeljo ob 17. in 19. uri, v ponedeljek pa ob 19. uri.

Bled: Od 28. novembra do 1. decembra amer. barv. cinem. film »VELIKA BIKOBORBA«. 2. in 3. decembra mehiški film »MIDVA«. Od 4. do 7. decembra amer. barv. cinem. film »PRINC VALIANT«. Predstave vsak dan ob 20. uri, v sredo in soboto ob 17. in 20. uri, v soboto in nedeljo ob 14., 16., 18. in 20. uri ter ob 10. uri matineja.

Radovljica: 28. novembra ob 20. uri, 29. novembra ob 14., 16. in 18. uri ter 30. novembra ob 10. uri matineja — jugoslovanski film »H-8«, ki je prejel prvo nagrado na filmskem festivalu v Pulji leta 1958. 29. novembra ob 20. uri in 30. novembra ob 15.30, 17.30 in 20. uri ameriški barv. cinem. film »BELO PERO«. 2. decembra ob 20. uri in 3. decembra ob 17.30 in 20. uri franc. film »NOČ IN MEGLA«.

Ljubno: 29. in 30. novembra amer. barvni film »GOLA DŽUNGLA«. Predstave v soboto ob 16. uri, v nedeljo ob 16. in 18. uri.

»SORA«, Škofja Loka: Od 28. do

RAZPIS

Komisija za štipendije in komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij, razpisujeta naslednje: štipendije, za šolanje na Srednji tehnični tekstilni šoli, od II. letnika dalje,

- 2 štipendiji za tkalce,
- 1 štipendijo za barvarja,
- 1 štipendijo za apreterja,
- 1 štipendijo za študij na Administrativni šoli.

Delovno mesto soferja, za vožnjo avtobusa.

Pogoji za soferja: visokokvalificiran, D kategorije in po možnosti avtomehaničar.

Interesenti naj pošljejo svoje prošnje z življenjepisom personalnemu oddelku podjetja do 15. decembra 1958.

Industrija bombažnih izdelkov — Kranj

Ob Dnevu republike, 29. novembru iskrene čestitke vsem delovnim ljudem

OBRINO-KOVINSKO PODJETJE ŠKOFJA LOKA

ŠPORTNIŠKI

Najboljši športnik Gorenjske v letu 1958

JANEZ KOČMUR - „PRVAK“

Na našo anketo — Izberite najboljši športnik Gorenjske — se je letos odzvalo precej več bralecev »Glasu Gorenjske« kot lani. Iz Kranja smo prejeli 44 odgovorov, iz okolice 4, iz Škofje Loke, Ljubljane in ostalih bratskih republik po 3, z Jesenic 2, po en odgovor pa iz Železnikov, Zirovnice, Tržiča in z Bleda — skupno torej 63 odgovorov. Kdo so najboljši športniki Gorenjske, je bila težka odločitev. Najbolj zgovorna priča temu je odgovor 63 anketirancev, ki v svojih odgovorih omenjajo kar 44 športnikov z Gorenjske. Kljub temu pa lahko trdimo, da je končen rezultat ankete dokaj realen. Lestvica najboljših pa je naslednja:

1. JANEZ KOČMUR 598 točk
2. VLADO BRINOVEC 423 točk
3. SLAVICA ZUPANČIČ 384 točk
4. JANEZ TERAN 333 točk
5. SAŠA KOŠNIK 238 točk
6. LEON PINTAR 213 točk
7. VLADO MARTELANC 212 točk
8. MARJANA PLUT 139 točk
9. MAJDA KRALJ 120 točk
10. MARJAN FINZI 90 točk

Vrstni red ostalih je naslednji: Seljak 85, Langus 70, Klinar (hokej) 69, Jemc 51,5, Starc 48, Valentar 46, Sink 40, P. Brinovec 39, Hlebanja 27, Koncilja 25, Stefe 22, Rutar 18, Rekar in Zrimšek 17, Zidar in Ulčar 16, Klinar (smučanje) in Lakota 11, Ambrožič 10, Dornik in Polka 9, Čebulj 8, Herlec - Andrijašič in Puc 7, Novak in Krznarič 4, Kobentar, Vukič, M. Brezar in G. Kordež 2, Jamnik in Blenkuš 1 ter Šumi 0,5 točke.

Pričakovati je bilo, da bo eden

30. novembra jugoslovansko-francoski film »KO PRIDE LJUBEZEN«.

Žiri: 29. in 30. novembra amer. film »TRIJE PUSTOLOVCI«. Predstava v soboto ob 20. uri, v nedeljo ob 19.30 uri.

Duplica pri Kamniku: 28. in 29. novembra amer. barv. film »KOCKAR IZ MISSIPIJA«. Predstave v petek ob 19. uri, v soboto pa ob 16. in 18. uri.

»KRVAVEC«, Cerklje: 29. in 30. novembra amer. barv. film »HOU-DINI«. Predstave v soboto ob 20. uri, v nedeljo pa ob 16. in 19. uri.

»Obzorje«, Železniki: 29. novembra ob 20. uri ter 30. novembra ob 15. in 19.30 uri ameriški film »TARZANOVA JEZA«.

GLEDALIŠČE

GLEDALIŠČE »TONE ČUFAR« JESENICE

Sobota, 29. nov. ob 19.15 uri O. Zupančič: »VERONIKA DESENIŠKA«.

Nedelja, 10. nov. ob 14.30 uri O. Zupančič: »VERONIKA DESENIŠKA«.

Zveze z vlaki ugodne.

vedno med najboljšimi dolgoprogaši, ne le pri nas, temveč tudi v mednarodnem merilu. Kot Kočmur, je tudi on stalen član državne reprezentance.

Morda nas bo presenetilo, da je

Pohitite in naročite najbolj brani časopis na Gorenjskem, polletnik »GLAS GORENJSKE«. Za vse naročnike pripravljata uredništvo in uprava tradicionalno vsakoletno nagradno žrebanje, ki bo v začetku prihodnjega leta. Pri žrebanju bodo vpoštevani vsi tisti, ki bodo imeli vplačano vsaj polletno naročnino za »GLAS GORENJSKE«. Nagrade bodo tokrat še mikavnejše kot prejšnja leta. Razen ženskega kolesa, bo med nagradami tudi možko kolo, ki ga vidite na sliki!

UPRAVA

Razgovori v Tovarni drobne lesne embalaže v Vintgarju

Danes pa že kaj rečemo

Najnужnejša naloga: novi prostori in stroji - Manjka predvsem sposobnih ljudi

O Tovarni drobne lesne embalaže v Vintgarju še nismo dosti pisali. Stisnjena v sotesko Radovne, preden se le-ta zajé v slovito vintgarsko ožino, je nekako neopazna in le redki gost zaide semkaj neposlovno.

Že pred drugo svetovno vojno je Ljubljčan Golob z družabniki postavil v to globel žago in manjšo mizarstvo delavnico. Ta se je pozneje širila in leta 1937 so že začeli izdelovati škatle za mazila in pa kolomazne škatle. Proizvodnja ni bila velika, saj so izdelali le okoli 2 vagona kolomaznih škatel na leto in okoli 3 milijone škatel za mazila. Takrat je delalo v tem podjetju okoli 20 ljudi.

Po vojski so spet začeli. V začetku jih je bilo še manj kot pred vojsko. Toda kolektiv je hitro rasel. Začeli so osvajati druge proizvode in obseg proizvodnje je daleč presegel predvojnega. Danes je zaposlenih v podjetju že 46 ljudi. Vsi so natrpani v istih prostorih in ob istih strojih, ki so jih imeli že pred vojsko. Zato ni čudno, da je osnovni problem kolektiva: prostori in pa nova tehnična oprema.

Kljub dotrajanim strojem in slabim prostorom pa kolektiv dosega lepe uspehe. Samo kolomaznih škatel izdelajo od 30 do 35 vagonov na leto. Razen njih pa izdelujejo tudi ostalo večjo embalažo, predvsem za eksportno podjetje »Ribnik« na Jesenicah.

Pravzaprav ni danes naš namen, da bi govorili o uspehih in težavah podjetja ob Radovni. Naš namen je bil, pogovoriti se z ljudmi v tem podjetju. Pogledati, kako ti ljudje podjetje upravljajo. Kakšne težave imajo. Zato smo prišli deževnega novembrskega dne v Vintgar.

Podjetje leži sredi izrazitega polkmečkega predela. Zato nas je

vedati, kako je bil dosežen polletni plan proizvodnje. »Po številu ur in v številkah vam sicer ne vem povedati natančno, kako smo delali prvo polletje, vem pa, da smo kar dobro prišli skozi.«

Tov. Porova nadalje misli, da je delavsko upravljanje v zadnjem času vendarle doseglo določen napredek, da je pa še vedno precej takšnih, ki se bolj malo zanimajo

delavskega sveta govorila. Odvrnila je: »Bolj malo. Tedaj smo šele začeli in smo bolj molčali. Danes pa je že bolje. Sem tudi sedaj članica delavskega sveta in sindikalnega odbora. Danes pa že kakšno rečemo.«

Vprašali smo jo tudi, kaj misli, da bi bilo potrebno storiti za izboljšanje družbenega standarda zaposlenih delavcev. Ni nam takoj odgovorila. Zato smo jo povprašali, če misli, da bi bila potrebna menza. Zanimala je. »Kaj pa potem?« »Marsikaj! V prvi vrsti pa

Predsednica DS tovarišica Jerca Por pri delu

za probleme podjetja in so glasni le takrat, kadar gre za izrazito njihove probleme. Precej je tudi še po njeni sodbi takšnih, ki se boje povedati svoje mnenje, drugi pa ga še ne znajo. »Osem ur morajo dobro delati, če hočeš pri starih strojih, kakršne imamo, doseči

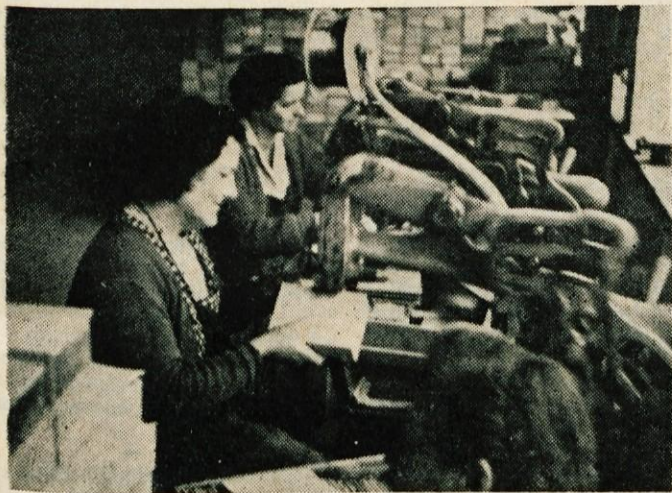
bi bili potrebni novi stroji. Tudi drugače je precej problemov.« O tem, kakšni so ti problemi, pa nam ni hotela povedati nič določenega. »O teh stvareh se težko govori, a jih bomo že sami rešili,« nam odvrnila.

Marija Pokljukarjeva je ena najstarejših delavk v podjetju. Dobili smo jo, ko je spenjala kolomazne škatle. »Dela imamo dovolj,« se nam je pohvalila. »Kaj pa norma?« »Kakor se vzame. Nekaj se je že preseže.« Pozneje smo zvedeli, da je povprečni preseg norme v letošnjem letu 12,2%.

Tovariši iz delavskega sveta so nam povedali, da opažajo nek značilen pojav, značilen ne samo za tovarno drobne embalaže v Vintgarju, temveč za vsa naša podjetja: da namreč tisti delavci, ki živijo ob zaslužku, mnogo bolj živijo s podjetjem, mnogo bolj tudi delajo, kot tisti, ki najdejo del za službo tudi doma ali kjerkoli drugje.

Se bi lahko pisali o razgovorih z ljudmi iz tega kolektiva. To la vsi bi bili približno enaki. Nihče ni zadovoljen s prostori, v katerih dela, s stroji, vsak bi rad zaslužil nekoliko več itd., itd. Vse to se seveda hkrati rešiti ne da, in kot drugod, bodo morali tudi tu postopoma reševati vse te naloge. S složnim delom jih bodo prav gotovo rešili.

-ik

Marija Kocjančič, prva predsednica DS in ena najstarejših delavk v podjetju Marija Pokljukar

nemalo začudilo, ko so nam povedali, da v podjetju nimajo zaposlenih delavcev, ki bi imeli hkrati doma tudi majhno posestvo. No, kmalu smo spoznali, v čem je stvar. V podjetju so namreč razen nekaj moških, zaposlene same ženske. Te so deloma poročene, deloma pa iz okoliških kmečkih ali polkmečkih družin. Torej le ni mogoče trditi, da so v podjetju samo čisti delavci. To se pozna tudi pri disciplini v podjetju. Prav Tovarna drobne embalaže v Vintgarju ima izmed vseh podjetij v blejski občini največ izostankov zaradi bolniških dopustov in podobnega.

Kako se v takih pogojih razvija delavsko upravljanje, naš je zanimalo. Razumljivo je, da so težave večje kot v večjih kolektivih. Predsednik sindikalne podružnice Martin Kalan nam je zelo iskreno povedal: »Nimamo dovolj sposobnih ljudi, da bi lahko storili vse, kar nam nalaga zakon o delavskem upravljanju.« Sedanji predsednik delavskega sveta je Jerca Por. Tudi ona je potrdila to izjavo, da »človek pač ni tako navašen, da bi kaj preveč govoril.« Kljub temu je približno vedela po-

normo, ali pa jo vsaj nekoliko preseči. Zato ostane malo časa za drugo stvar,« nam je dejala tov. Porova.

Tov. Martin Kalan nam je, ko smo ga našli, o nalogah, ki stojijo pred kolektivom v prihodnje, naštel predvsem proizvodne naloge in pa investicijske naloge. V dvoma, da so tu potrebe velike kajti prostori so res pretesni in stroji zastareli in izrabljeni. O tem, kaj bo storila sindikalna podružnica za družbeni standard pa nam je vedel le povedati, da bodo v prihodnjem letu menda s preselitvijo uprave izdelali eno stanovanje. »Razpravljali smo tudi o družbeni prehrani, a trenutno glade tega ne moremo dosti storiti. Najprej moramo izboljšati delovne pogoje,« nam je dejal.

Počasi a vendarle, si tudi v manjših kolektivih, kakršen je ta le v Vintgarju, delavsko upravljanje, uveljavljanje neposrednih proizvajalcev, utira svojo pot. O tem nam je govorila Marija Kocjančičeva, ki je bila prvi predsednik delavskega sveta v podjetju. Vprašali smo jo, če se morda spominja, kaj je pred osmimi leti, ob izvolitvi, za predsednika

Tudi pri majhnih napakah Rudolf Finžgar ne popušča

Pred zimo kar dežujejo naročila za smuči

KOZOLCI Z DIMNIKI

Nekaj neprijetnega je sililo za ovrtnik, pod rokavi navzgor, v čevlje... Uhl! Če bi bil vsaj prvi dež. Toda... Ne eno ne drugo.

Osvile zidovi nekdanje begunjske kaznilnice in mučilnice so v jesenskem vremenu oni dan še bolj spominjali na črne, mučne dni in ure, ki so jih tam preživljali mnogi naši ljudje med vojno. Pesnik bi v takem vremenu gotovo videl in opisoval mehkočutno naravo, ki s hladnim, vlažnim objemom hladni mučenikom rane, osvčuje grobove talcev in namaka murkam korenine v »lepi Dragici«.

Toda vsakdo ni poet, nima dovolj domišljije za to. Ostane mu le resnična, čemerna jesenska pokrajina. Vendar je tudi taka zanimiva.

Tik pod vasjo stoje samozavestno razkorajeni kozolci. Taki so pač povsod po naših krajih. Le da je tu nekaj posebnega — imajo dimnikel dal Prave visoke dimnike, zidane z opeko, z železnimi lestvami ob strani in z vrha se vali dim, ki ga težka vlaga pritiska k tlom, da se pritrjeno plazí nad njivami.

Tak je pogled z vasi navzdol proti Hlepčem in Lescam. Sele ko prideš bliže ugotoviš, da dimniki niso na strehah kozolcev, marveč so za njimi. To so dimniki tovarne »Elana«. Vrinili so se med oranice, košenice in kozolce. Seveda je bilo takrat mnogo govorjenja, jeze in... Na mnogih sestankih, na cesti, v gostilni, kraj njiv — kjerkoli so začeli razgovor o tovarni, je šlo na ostrino.

»Kaj hočejo tu s to tovarno? Saj je za tistega, ki nima doma dosti kruha železarna na Jesenicah! Zmeraj smo tako živeli.«

Tako so trdili posamezni kmetje. Na njihovo stran, čeprav splošno previdno in oprezno, so se postavljali kočarji, dinarji — tisti ki so v novem, domačem podjetju upali na stalni zaslužek.

»Zakaj bi morali hoditi na Jesenice tako kot naši stari? Doma bomo imeli tovarno, delo in kruh,« so zagovarjali.

Prav ko je bila premagana prva kmečka, »protitovarniška« teza, se je pojavila še močnejša, prepričljivejša.

»Tovarna za smučke, sanke, nekakšne loparje za žoge... Iz tega ne bo kruha. To so igračke; ne bo se obneslo, ni gospodarsko. V Lescah delajo pluge, na Jesenicah železo, kar je in bo ljudem zmeraj koristilo. To je pametno, gospodarsko. Ne pa igrače...«

Spet je sledilo govorjenje, pričevanje...

Za kozolci pod vasjo so rojstali stroji. Buldožer se je zagnal v oranico! Rastli so zidovi, drug za drugim, in končno je okolično presenetil visok dimnik. Tovarna je rasla, potok Zgoša je odstopal divje vrbje ob bregovih; malone vsako leto se je med krompirišča vrnil nov oddelek, cesta, skladišče. Idilična ravnica med Stolom, Begunjščico in Dobrčo je počasi, nesluteno, toda uporno in načrtno spreminjala svojo podobo. Menjali so jo sami prebivalci — človek. Menjali so način življenja, mišljenje, cilje... Sprva jih je bilo 44, potem 82, potem čez 100, ki so se zaposlili v tovarni.

Vselej, kadar so dozdicali nov oddelek, pripeljali nov stroj, so morali v tovarno novi delavci. Njihovo število je naraslo na 500. Vsi, ki jih ni kmetija zadržala, od Smokuč, Črničva do Radovljice in Bleda, so našli delo v »Elanu«.

Seveda niso delali samo smučí. Izdelovali so bradlje, reketé, čolne... Dvesto in še več vrst športnega orodja! Trg se je širil po domovini, prodiral v inozemstvo. Naročila so kar deževala.

Toda šport je kot ženski dežnik — ravna se po modi. Na vsem lepem so se ustavili reketi za badmington. Ni šlo! Zapihal je mrzel veter po mizah prodajnega oddelka, se razširil iz pisarn v obrate, razgibal delavce...

Danes je že spet bolje; izgledi so optimistični.

Kaj pa so v teh letih doživljali ljudje, delavci, člani kolektiva?

Rudolf Finžgar dela v oddelku za smučí — še vedno najpomembnejšem izdelku tovarne. S strokovno spretnostjo preizkuša smučke, če so prožne, dobre. Hkrati s »mučkami, kot kaže, je tudi sam ostal gibčen in prožen. Ne bi mu orisodili 68 križev, če ne bi sam povedal.

Tovarna, kot pravi, je zrasla pravzaprav iz njegove majhne mizarске delavnice. Prej je imel delavnico v Kropi. Že pred vojno se je preselil v Begunje in tam začel z splošnim mizarstvom.

Uvod v združeno obliko proizvodnje je bila partizanska, smučarska delavnica v Cerknem med vojno. Od tam so bile glavne pobude, izkušnje, orodje in tudi prve smučí.

Tudi Maks Vrečko je med najstarejšimi delavci podjetja.

»Težko je bilo na začetku, ker mnogi delavci niso razumeli, da je podjetje važno. Niti na sestanke nismo mogli privabiti ljudi. Vžkrat so se izgovarjali s košnjo, drugič z okopavanjem krompirja. Danes je precej drugače. Vedno pravimo — tu ali tam — na obeh krajih, na gruntu in v tovarni, nihče ne more.

Sedemindvajsetletni Janez Janc je zdaj že drugi član delavskega sveta.

»Velikokrat imamo težave. Zlasti nji smo se spoprijeli zavolje delitve dohodka. Za zdaj, dokler se podjetje ne otrese trenutnih težav, ne bi smeli govoriti o delitvi dobička.«

Dokajšnje izkušnje v delavskem upravljanju si je pridobil tudi Franc Legat. Že osem let je v podjetju in dvakrat je bil že v upravnem odboru. Ima hišo in majhno kmetijo v Begunjah.

Toda malo, premalo za družino. Zmeraj je služil kruha sem in tja po Jesenicah in drugod. Zdaj je že osem let v Elanu. Med prvimi je bil tudi v upravnem odboru.

»Se spominjate, če ste se kdaj zavzemali za kako stvar in niste uspeli?«

Zavrtel je velike klešče, pomiknil klubok naprej in...

»Večkrat smo se zgrabili. No, ne da bi se kregali, ampak, saj razumete... Zmeraj ne mislijo »si enako.«

»Najbolj me je pogrelo zaradi nabav jesenovega lesa. V Vojvodini smo ga morali iskati, drago plačevati in... Jesenov les iz naših gozdov pa so nenačrtno rabili za karkoli. Prepiral sem se s komercialnim na sestankih, ta ne vem s kom... Pa smo vendarle nekaj dosegli. To me veseli,« je dejal.

Razgovor z delavci je postajal bolj in bolj živahen. Z vnemo, včasih celo s prevelikim optimizmom, govore o svojih strojih o delu, tovarni in načrtih. S prevelikim optimizmom zato, ker so tovarno sami gradili, se potegovali za oranice, urejevali delavce...

Noč je. Na križišču poleg gasilскеga doma se je ustavil avtobus. Potniki v lepih oblekah vstopajo. Morda gredo na kakšno prireditel v Radovljico ali Lesce.

»Tega včasih ni bilo. Tovarna je kupila tudi avtobus. Zdaj je človek kar hitro sem in tja, kadar se mu zljubi,« je tolmačil starejši domačin.

Tudi v gasilskem domu je več prireditev, koncertov. Tisti večer je imela mladina plesne vaje. V odborih, v organizacijah in društvih so delavci Elana. V delavskem svetu podjetja, v upravnem odboru, komisijah in drugod se brusijo njihove misli, se vsklajajo težnje. Tako samozavest pa vnašajo tudi v ostalo družbeno življenje na vasi.

Dimniki so prinesli med kozolce mnogo novega.

K. Makuc

RAZGLEDI PO REPUBLIKI

VELIKAN OB REKI

V prisotnosti predsednika republike Josipa Broza - Tita so letos 12. oktobra v Zenici slovesno proslavili dograditev največjega metalurškega kombinata v državi — zeniške železarnice, ki daje nad polovico jugoslovanske proizvodnje surovega železa, valjanega jekla, kovanih jeklenih proizvodov in koksa.

Tretjo visoko peč, ki je ta dan leto porabi približno 145 milijonov kWh. Enako je tudi s potrošnja industrijske vode.

»Tovariši in tovarišice, zelo sem srečen, da sem imel danes priložnost osebno spraviti v obratovanje še en zelo važen objekt, prižgati to visoko peč. Želim vam, tovariši in tovarišice, da tudi ta peč prav tako kot njeni dve predhodnici dosežeta čimvečje uspehe. Ob tej priložnosti čestitam vsem graditeljem Zenice, ki so prišli iz kolektivov mnogih podjetij širom po državi. Ta industrijski objekt predstavlja zato izraz enotnosti naših narodov in njihovih enotnih nazorov, ustvariti sebi boljše življenje...«

Novi metalurški kombinat ob reki Bosni v Zenici je od l. 1918, ko so ga začeli izpopolnjevati, zrasedel v moderen kombinat z visoko mehaniziranimi napravami in pomožnimi obrati. Zgradili so koksarno s štirimi baterijami, tovarno stranskih izdelkov koksarne, tri plavže, štiri nove Siemens-Martinove peči itd. Razen tega so na področju novega zeniškega metalurškega kombinata zgrajene mnoge delavnice, pomožni oddelki in uvedene specialne službe za elektrogospodarstvo, vodno gospodarstvo, promet itd.

Zdaj, ko ima naj sodobnejše metalurške objekte, kjer je delo mehanizirano, je železarna v Zenici že največji potrošnik električne energije v državi. Na

koksa z 62 %, surovega železa z 58 %, jekla z 51 %, končnih valjanih in kovanih izdelkov pa s 56 %.

Direktor tovarne Jovičić je na slovesni proslavi ob otvoritvi povedal, da je v gradbinska dela železarnice vloženi 21,8 milijard dinarjev, za domačo opremo in montažo 22,7 milijard, za uvozno opremo 27 milijard in za ostalo 2 milijardi dinarjev. V ta veliki objekt so vloženi napor deset in deset tisočev delovnih ljudi naše države. Pri graditvi kombinata so sodelovale mladinske delovne brigade in številna podjetja, ki so uspešno reševala mnoge komplicirane probleme sodobne gradbene tehnike.

Delavski svet železarnice v Zenici je sklenil ustanoviti sklad »12. oktober« — dan proslave dograditve tega največjega metalurškega kombinata — iz katerega bodo dajali podpore družinam umrlih delavcev železarnice, težkim invalidom in za šolanje otrok umrlih delavcev. Enkratno podporo bodo izplačali družinam delavcev, ki so izgubili življenje med obnavljanjem in povečevanjem železarnice, kot tudi upokojenim težkim invalidom dela in bivšim delavcem v železarni v Zenici.

Največji uspeh jugoslovanske mladine

Obljuba je izpolnjena

»Dajem vam častno nalogo, da do 29. novembra zgradite mladinsko avtomobilsko cesto »Bratstvo in enotnost« od Ljubljane do Zagreba!«

V dvorani Doma sindikatov v Beogradu so se dlani tisočev mladih delegatov našle v oglašujočem odobravanju, iz mladih grl je privrel glas zadovoljstva in pripravljenosti. Besede maršala Tita so delovale kot eksploziv in se izgubile v manifestacijah nepisnega navdušenja.

»Hočemo!« Njihove misli in želje so se združile v enodušen vzklík. Zaupana jim je bila sila odgovorna in težka naloga. Zgraditi cesto od Ljubljane do Zagreba, zgraditi jo do Dneva republike, do 29. novembra. Dokazati je bilo treba, da so mladi tega zmožni. In dokazali so!

Nedvomno je dograditev ceste med Ljubljano in Zagrebom v dolžini 80 km največji letošnji delovni uspeh jugoslovanske mladine. Razen tega lahko rečemo, da sodi ta akcija v vrsto najbolje organiziranih mladinskih delovnih akcij doslej. Mladina je s svojim delom dokazala visoko stopnjo zavesti in požrtvovalnosti, saj je s svojimi delovnimi rezultati presenečala tudi najbolj optimistične strokovnjake.

63 km nove ceste je na slovenskem ozemlju, 16 km pa on-

kraj hrvatsko-slovenske meje. Z novo dograjenimi odseki smo povezali že dograjene dele avtomobilske ceste med Ljubljano in Ivančno gorico ter Smledničkom in Čatežem, obenem pa povezali Ljubljano in Zagreb z moderno magistralo.

Nova cesta se le tu in tam približa dosedanjim komunikacijam. Po tem, ko več kot 10 km teče po hrvatskem ozemlju, prestopi pri Breganji mejo naših republik in se pri Čatežu najbolj približa sotočju Krke in Save. Pri 20 km našega odseka prečka

staro cesto Krško—Kostanjevica ter vodi skozi Krakovski gozd, da se pri Dobruški vasi spet približa Krki in stari cesti iz Novega mesta proti Brežicam.

Vse do Mačkoveca si skupaj utirata prostor med Dolenjskim gričevjem, dokler trasa nove ceste pod Hmeljnikom ne zavije proti Poljanam in se spusti na travnike pri Ponikvah in Trebnjem, mimo Pluske in Korenitke se vzpne na Medvedjak in se pri Ivančni gorici sreča z že dograjenim odsekom betonskega cestišča.

Nova moderna cesta je povezala dve močni gospodarski, politični in kulturni središči dveh sosednjih republik, preko že dograjenega odseka med Zagrebom in Beogradom pa ob reki z ostalo Jugoslavijo. Letos dograjeni odsek bo samo del velike, 1100 km dolge jugoslovanske magistrale od Ljubljane do Djevdjelije, ki bo povezovala evropske države z bližnjim vzhodom in Azijo. Po dograditvi že zamišljenega podaljška ceste do Carigrada se bo pomen te mednarodne žile še povečal.

Statistiki so izračunali, da bo nova cesta že v desetih letih prihranila našemu gospodarstvu 13 milijard dinarjev ter da se bo zelo hitro izplačala. Pri teh številkah še ni upoštevan nadaljnji razvoj prometa z motornimi vozili, saj je samo od leta 1956 poraslo število motornih vozil od 14.387 na 19.000 v letu 1957. Dolej so prav zaradi slabega stanja cest pogosto propadle že ustvarjene vrednosti.

Otočec na Krki, 24. oktobra. — Vse kaže, da bo avtomobilska cesta Ljubljana—Zagreb dograjena prej, kakor je bilo prvotno določeno. Glavna dela se naglo bližajo koncu. Danes popoldne bodo zaključili asfaltiranje ceste. Zgradili so že približno 79 km asfaltne in betonskega vozišča, kar pomeni, da bodo morali graditelji betonirati še okoli 700 metrov in asfaltirati 300 metrov cestišča.

Otočec, 5. novembra. — Zdaj ni več vprašanje, ali bo cesta zgrajena do določenega roka ali ne. Zgrajena je! Na trasi vidiš le še brigade, ki čistijo cestišče, urejajo robnike in postavljajo v sredini mačja očesa, tu in tam pa še hite z zadnjimi deli večjih objektih, ki pa bodo prav tako končana v roku.

12. novembra. — Še enajst dni in vzdolž skoraj 80 km dolge moderne ceste, kjer se je 8 mesecev mladi rod v znoju bojeval s traso, bodo kolesa motornih

vozil pela pesem hitrosti, mladi rod — pesem zmagovalja.

Glavni štab je podelil brigadam septembrske izmene, ki jih je bilo 23, vse priznanje za dosežene uspehe. Po šestkrat in izredno sedmič so bile proglašene za udarne: III. ljubljanska brigada »Franceta Rozmana-Stane-ta«, II. štajerska brigada »Jožeta Lacka« in primorsko-gorenjska brigada »Karla Destovnika-Kajuh«.

V teh dneh je bila formirana posebna brigada s 75 brigadirji, ki bo ostala na cesti še po otvoritvi in pomagala likvidacijski komisiji, ki pošilja material v Srbijo in Makedonijo.

22. in 23. novembra. — Zaključne svečanosti ob otvoritvi avtomobilske ceste »Bratstvo in enotnost«. Predsednik CK LMJ Mika Tripalo je pri otoškem gradu odkril spominsko ploščo brigadam in Dolinarjev kip »Brigadir«. V Novem mestu je bila odprta velika razstava o delu in življenju mladine na letošnji akciji. Svečanosti se je v nedeljo dopoldne udeležil tudi predsednik republike Josip Broz-Tito, ki je s prezerom vrvice ta veličastni objekt izročil svojemu namenu.

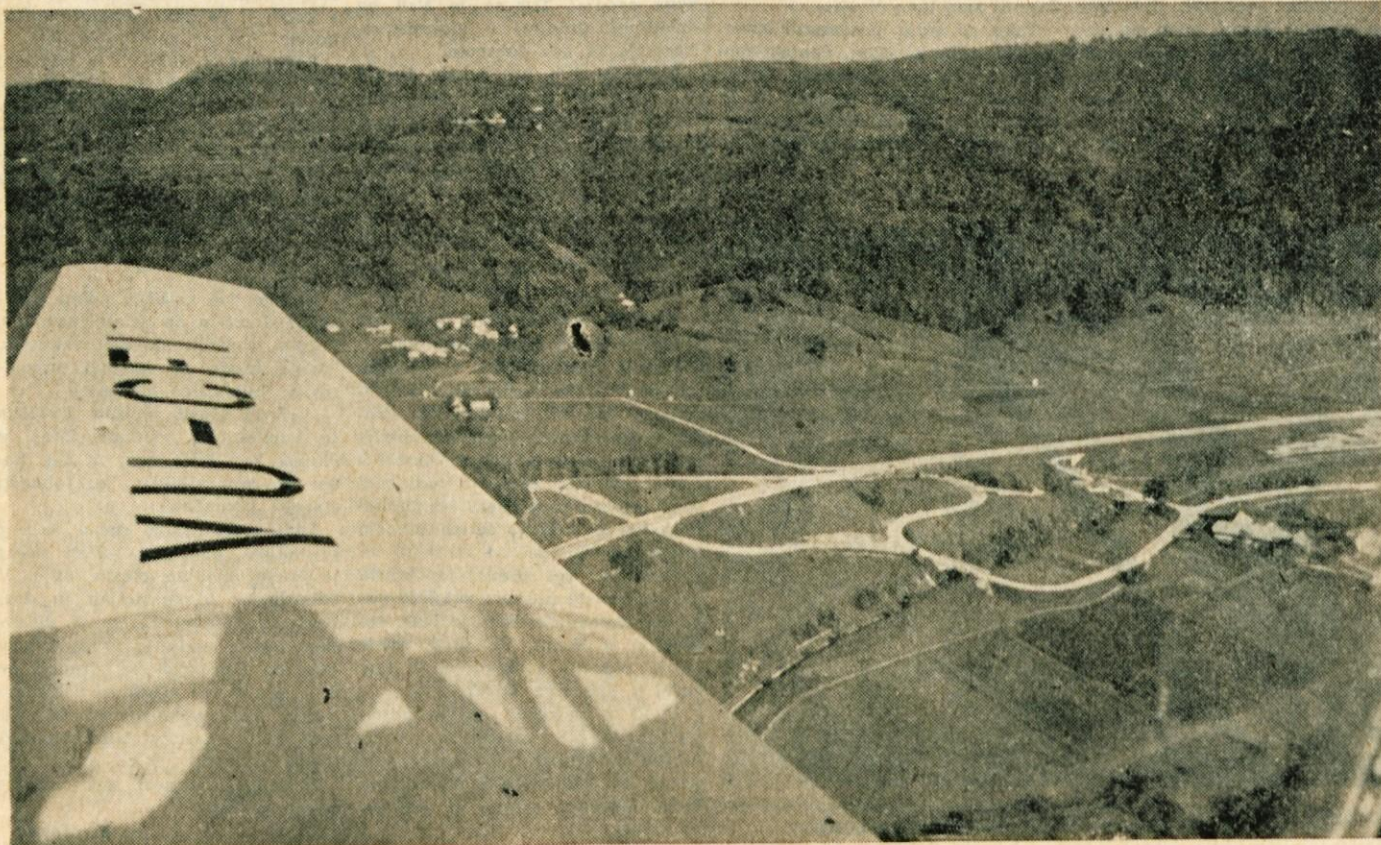
V letošnji mladinski delovni akciji na avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb je sodelovalo skupno 53.430 fantov in deklet. V mladinskih delovnih brigadah je bilo 30,4 % kmečke mladine, 29,4 % študentov in srednješolcev in 25,7 % delavske mladine, manj pa je bilo uslužbencev, učencev v gospodarstvu in pripadnikov drugih poklicev. Med graditelji je bilo približno 6.000 brigadirjev, ki so že sodelovali na mladinskih delovnih akcijah, 3.500 jih je sodelovalo že dvakrat ali trikrat, 558 brigadirjev pa celo petkrat ali še večkrat. Statistični podatki kažejo, da so udeleženci te mladinske delovne akcije bili stari povprečno 17 do 25 let.

Skoraj 30 km asfaltno-betonske ceste je bilo narejene v osmih mesecih. Brigadirji so v tem času izkopali poldrugi milijon kubičnih metrov zemlje in kamenja, vgradili 260.000 m³ ne. Zgrajena je! Na trasi vidiš le še brigade, ki čistijo cestišče, urejajo robnike in postavljajo v sredini mačja očesa, tu in tam pa še hite z zadnjimi deli večjih objektih, ki pa bodo prav tako končana v roku.

UMETNA REKA

Graditev največjega objekta v našem kmetijstvu, prekopa Donava—Tisa—Donava, dobro napreduje. Odseki v Banatu in Bački so dolgi nad 100 km, kar je petina glavnega kanalskega omrežja. Do 1. oktobra so izkopali 6 milijonov 500.000 kubikov zemlje in s tem precej preseglili letni plan. Računajo, da bodo do konca decembra izkopali še milijon kubikov zemlje. Zmogljivost strojev omogoča, da izkopljejo vsak dan 3.155 kubikov zemlje.

Ze prihodnje leto bo imelo naše kmetijstvo praktične koristi od tega edinstvenega vodnega sistema. Ob izlivu rečice Jegričke na enem odsekov se bo spomladi prihodnjega leta že začelo odvajanje odvečne vode. Tudi na odseku Sombor—Srpski Miletić bo omogočeno odvajanje vode iz Donave po prekopu Beždan—Bečej, s čemer bodo ustvarjeni pogoji za namakanje nekaterih polj. Na odseku Vlajkovac—Straža—Jesenovo so že začeli osuševati močvirje Borugo. Vse hidrotehnične naprave pa bodo delovale, ko bo prekop dograjen. Takrat bo omogočeno odvajanje odvečne vode z nad 760.000 ha zemlje in namakanje 360.000 ha rodovitnega polja. Z uporabo odvajanja vode in namakanja se bo pridelek pšenice v Banatu in Bački povečal za 330.000 ton, koruze za 820.000 ton, sočivja pa letno za 560.000 ton.

»FRANCOSKA POLITIKA JE PODOBNA MRTVEMU PSU. BRČNITI NE MORE — ŠE GANITI SE NE MORE VEČ.« — ALI JE GENERAL DE GAULLE RES »ODREŠENIK« — VOJAŠKE REŠITVE NI; KJE JE POLITICNA — NEPRIJETNE, TODA NUJNE IZBIRE NA OBEH STRANEH — ALŽIRIJA PREIZKUSNI KAMEN ZAHODNE POLITIKE DO ARABCEV — TRI TOČKE ALŽIRCEV: DA ALI NE, GENERAL IN BODOČI PREDSEDNIK?

Čuden naslov; Čemu »mrtvi pes«?

To je izjava nekega voditelja alžirskega odporiškega gibanja. Takole je rekel: »Francoska politika je podobna mrtvemu psu, ki plava po reki navzdol in širi smrad okrog sebe. Brčniti pa ne more — še ganiti se ne more več.«

Primeri je bujna, tako bujna, kot jo sploh lahko rodi samo arabsčina, ta jezik slikovitih opisov in prispevov. Alžirci govorijo arabsko — nekoliko drugačno sicer kot njihovi sonarodnjaki v Egiptu, Siriji ali še dalje proti vzhodu, vendar arabsko, ki je vzrasla iz iste korenine, iz iste zgodovinske in narodnostne skupnosti. Sto štirideset let francoske okupacije Alžirije ni spremenilo v francosko deželo. Če kaj, je najboljši dokaz za to zadnja štiri leta, ko ni pokanje v tej bogati in

razveselili generala de Gaulle, ki je prišel na oblast vendarle s pomočjo prav iste vojaške klike, ki vedri in oblači v Alžiriji. Pozneje se je izkazalo, da je bilo »ljudsko veselje« nadvse skrbno zrežirano. Res pa je nekaj drugega. General de Gaulle slovi kot razsoden mož, predvsem pa kot velik patriot. Upravičeno je bilo torej pričakovati, da bo že v korist same Francije skušal najti nekakšno rešitev za Alžirijo. Znano je namreč, da

To je alžirska inačica dobrega vojaka, »mladosti in sile« naroda. Francozi čutijo sentimentalni ponos, kadar vidijo korakati te mlade fante, ki so tako veseli in ki bi vam ne naredili nič hudega. Ali res? Kajpak, da so slavni »parás«, Massujevi padalci, to je oboževano predstavništvo francoskega Ubersmeha — to so najhujši mučitelji vseh, ki si upajo sanjati o neodvisnosti ali celo boriti se za njo. Nobenega liberalizma ne trpi pará! Ciničen nasmeh, prijateljski stisk roke in — brzostrelka, kajpak. Spominjamo se jih: prav takšni so bili, le da niso imeli baretk s francoskimi znaki ampak nemško mrtvaško glavo. In namesto Alžira — Begunje. To je oboževana internacionala najhujše reakcije.

KAJ VSE JE NA POTI DO ALŽIRSKÉ OSVOBODITVE

Ali se bo zganił 'mrtvi pes'?

revni severnoafriški deželi utihnilo niti za en sam dan.

Po trinajstem maju tisoč devet sto osem in petdesetega se sliši iz Alžirije marsikaj novega. Najprej je bilo veliko glasov o tem, kako zelo so se razveselili Alžirci generala Charlesa de Gaulle, ki je prevzel oblast v Franciji. No, pozneje se je izkazalo, da to veselje le ni bilo tako strašno veliko, kot bi radi prikazali tisti Francozi, ki imajo v Alžiriji največjo besedo. To sta namreč generala Salan in Massu, čba vrhovna poveljnika francoskih čet, ki se ukvarjata s »pacifikacijoj«.

»Pacifikacija! Česa vsega še niso počeli ljudje pod krinko »pomirjenja« ali »boja za mir«. In česa vsega še niso odeli s to priljubljeno besedo? Kakšna je videti ta pacifikacija, je zelo zgovorno opisal Francoz Henry Alleg, ki je zelo natanko in zelo suho opisal vse mučilne procedure, ki jih je moral prestati v zaporih Massujevih padalcev, ker se je s tiskano besedo zavzemal za enakopravnost Alžircev in za nekakšno pametno rešitev iz zagate.

Ze to je čudno, da bi se Alžirci

požira vojna v tej deželi Francozom vsak dan že blizu dveh milijard frankov.

In druga velika novica: pred kratkim je FLN, alžirska osvobodilna fronta, ustanovila prvo alžirsko začasno vlado, ki jo vodi Ferhat Abas in ki ima začasni sedež v Kairu.

NEKAJ BO TREBA STORITI — TODA KAJ?

Po štirih letih in nekaj mesecih bojevanja v bogatem obmorskem pasu in še bolj v revni notranjosti nekdanje francoske kolonije Alžirije je popolnoma jasno, da vojaške rešitve v tej vojni ne bo mogoče najti. Zmagati ne more ne ena ne druga stran. Zakaj? Francozi imajo v deželi približno pol milijona vojakov, ki so oboroženi z najmodernejšim orožjem — od brzostrelk do helikopterjev, tankov, lahkih raket in reakcijskih letal. Del tega orožja je francoskega, del pa ameriškega izvora. Alžirska osvobodilna armada se je razvila iz prvotne skupnice obupanih upornikov, ki jih ni bilo več kot tri tisoč. Danes jih je že več

kot 120.000. Medtem, ko so imeli pred štirimi leti samo nekaj nemškega orožja iz druge svetovne vojne, imajo zdaj moderno orožje in opremo iz zapelnjenih francoskih zalog, nekaj pa ga je prišlo tudi iz Egiptu, Tunizije in od drugod. Kljub širokim očistevalnim akcijam Francozom ni uspelo zatreti odpora — nasprotno, sovražstvo proti njim se je v štirih letih nebrzdanega uničevanja postotilo. Jasno je torej, da ni nobenega razloga za domnevo, da bi se Francozom posrečilo »zmagati« v prihodnjih letih. Razumljivo pa je tudi to, da ne morejo zmagati niti Alžirci; kajti s takšno armado, kakor jo imajo oni, je sicer mogoče voditi sijajno gverilsko vojno — ni pa mogoče preiti v frontalno ofenzivo, ki bi vrgla najmoderneje opremljeno francosko vojsko v Sredozemsko morje.

Če ni vojaške rešitve, je torej treba najti politično. In res so poskušali nekateri francoski ministrski predsedniki: ta bolj, oni manj iskreno — navezati stike z voditelji odporiškega gibanja. Takšna prizadevanja so bila navadno pre-

cej navidezna in nadvse hinavska; kadar pa so bila iskrena, so se razbila ob hudem nasprotovanju francoskega velekapitala, ki ima v Alžiriji velike interese, še večje pa v saharški nafti. Pot do nafte pa pelje čez Alžirijo. Politični predstavniki tega velekapitala, desničarski politiki in stranke, so vselej, kadar je kazaio, da bi vendarle utegnili priti do kakšnih pogajanj, pravočasno minirali vlado. In upanje je splavalo po vodi.

Jasno je bilo, da so upali, da bodo mogli na isti način ovirati tudi generala de Gaulle. Ta pa je obema generaloma, Salanu in Massuju, in pariškim desničarjem krepko stopil na prste, ko je oslajnajoč se na svoj veliki ugled v vrstah vojske, prepovedal vojski mešavati se v politične zadeve. Nekatero stranke, predvsem »stranka narodne rešitve«, so po tej prepovedi razpadle. Na čisto političnem področju pa je težko vplivati na generala; kajti nova ustava mu zagotavlja veliko večje pravice, kot jih je imel predsednik republike doslej, medtem ko se je vpliv njegove okolice in parlamenta nanj zelo zmanjšal.

RAZPETI MED DVE MA MAGNETOMA

General de Gaulle in njegovi prijatelji so ob alžirskem vprašanju zabredli v hudo težaven položaj. Štiri leta vojne, ki so jo vodili generalovi predhodniki, je prepeljal sovražstva tako poglobila, da ga bo zdaj nadvse težko premostiti. Alžirci zdaj zahtevajo nič več in nič manj kot popolno neodvisnost. Francozi pa v to nečejo in deloma tudi »ne morejo« privoliti.

Res je namreč, da so francoske oblasti ustvarile precejšen del civilizacije, ki se je razvila v obmorskem delu Alžirije. Francozi so v razvoj te dežele veliko investirali. Medtem, ko živi na alžirskem ozemlju devet milijonov Alžircev, v njihovi soseski tudi 1,4 milijona Francozov, ki živijo in delajo tam že po več rodov nazaj. Povsem razumljivo je, da ti nikakor nečejo izgubiti svojih domov in svojega imetja. Zato so ti alžirski Francozi, kolonisti, najbolj zagrizeni nasprotniki osvobodilnega gibanja.

Hkrati pa ne smemo pozabiti na nekaj takih reči, kot je na primer petrolej, ki so ga pred kratkim odkrili v Sahari. Najbližja pot do tega petroleja drži čez alžirsko ozemlje; pri izkoriščanju petroleja pa sodeluje velik del francoskega kapitala. To sta dva činitelja, ki silita Francoze v hudo nasprotje z osvobodilnim gibanjem Alžircev.

Seveda pa je treba hkrati upoštevati tudi to, da pot, po kateri so šli Francozi doslej, ne pelje nikamor. To je zares »pot mrtvega psa«. In še več. Od tega, kako se bo razvijalo alžirsko vprašanje, ni odvisno samo to, kakšni bodo odnosi med Francozi in Alžirci. Od tega je v veliki meri odvisno tudi to, kako se bodo v bodoče razvi-

jali odnosi med celim zahodnim blokom in vsemi arabskimi državami. Francija je namreč trdno vpeta v zahodni gospodarski, vojaški in politični sistem. Alžirci pa uživajo velike in nedeljene simpatije med vsemi arabskimi ljudstvi. Zato je Alžirija nekakšen preizkusni kamen za vso zahodno politiko do Arabcev.

Pravijo, da skuša zdaj general de Gaulle navezati stike z alžirsko vlado v Kairu. Pred kakim mesecem dni je javno predlagal, naj bi prišli zastopniki te vlade v Pariz, kjer bi se pogajali o prekinitvi ognja. Zagotovil jim je osebno varnost in vse spoštovanje; a tisto, kar jim je obljubil, je bilo premalo. Predsednik alžirske vlade Ferhat Abas je odvrnil, da terja de Gaulle, naj Alžirci prenehajo streljati, češ da so oni začeli. »A kdo nas je nagnal v to?« je temperamentno vzkljnil Abas. »Mi ne bomo razvili bele zastave. Sovražnikova prestolnica ne bo mogla ustvarjati vtisa, da so prišli premaganci prosit za mir.« Tako je bila prva ponudba zavrnjena. Pravijo pa, da se po nekkih skrivnih kanalih, ki vodijo skozi Švicarsko Ženevo, francoska in alžirska vlada še nadalje vneto posvetujeta o tem, da bi se njuni visoki predstavniki sestali in določili pogoje za prenehanje ognja. Šušljajo celo o srečanju med De Gaulleom in Ferhatom Abasom — a kajpak, vesti so še vse preveč nezanesljive, da bi bilo mogoče misliti, da se bo to zgodilo jutri.

TEŽAVNE IZBIRE TUDI NA DRUGI STRANI

Pa tudi nova alžirska vlada se mora spoprijemati z velikimi težavami. Opredeliti se mora v celi vrsti izbir. Najprej gre za to, kakšno smer bo ubrala pri pogajanjih s Francozi, do katerih bo moralo priti prej ali slej. Njena glavna zahteva je kajpak neodvisnost. Pod to besedo pa se lahko razume marsikaj. Ali bo to takšna neodvisnost, kakor jo je na primer dosegla Tunizija? Tunizijske gospodarske zveze s Francijo so ostale v glavnem nepoškodovane, čeprav je bilo čutili v prvem letu po osvoboditvi velik odtok francoskega kapitala iz gospodarstva. To je naredilo Tunizijcem precejšnje preglavice. Ali bo torej alžirska vlada presekalala tudi gospodarske vezi s Francijo? V tem primeru bi se morala vsekakor navezati nekam drugam, saj ji po vsej verjetnosti zaradi pomanjkanja kapitala ne bo uspelo sami speljati voz z mesta.

Druga izbira pa je morda še mnogo bolj daljnosežna. Gre za to, kakšno smer bo ubrala v zunanji politiki. Sedaj ima alžirska vlada dva glavna prijatelja v vladah Združene arabske republike in Tunizije. Med tema dvema pa je pred kratkim izbruhnil hud prepir, ki sega dosti globlje kakor navaden družinski spor. Sedež alžirske vlade je v prestolnici ZAR Kairu; večina bolnišnic za alžirske ranjence, nekaj vežbališč za

alžirske vojake in precej materialnih virov za alžirsko vojsko pa je v Tuniziji. Alžirci so zato v precejšnjem precepu, kjer morajo strogo varovati svojo »neutrlnost«. Spor med Kairo in Tunisom pa sega še dalje. V zahodnih deželah severne Afrike — v Tuniziji, Maroku in Alžiriji — že dolgo tli priljubljena zamisel o enotni federaciji treh dežel, ki bi se imenovala Magreb. Arabski vzhod gleda na to zamisel z mešanimi občutki. Oodobrava jo zato, ker bi se z njo arabski svet nedvomno okrepil; na tihem pa je morda tudi nekoliko ljubosumen, ker gre za to, kdo bo igral v družini arabskih ljudstev in držav najvažnejšo vlogo. Federacija bi bila precej močan konkurent...

Pa ni samo to v ozadju. Tunis in Maroko, torej tunizijski ministrski predsednik Burgiba in maroški sultan Mohamed V. sta se že večkrat zelo jasno in nedvoumno izrekala za podporo in prijateljstvo zahodu; ZAR in ostale države arabskega vzhoda pa se strogo držijo načel nevtiralizma. V ozadju te izbire gre tudi za to, kakšen družbeni red bi bilo treba zgraditi v posameznih arabskih državah. Vse se bolj ali manj jasno izrekajo za socializem; a pojmi o tem, kakšen naj bi ta socializem bil, in še bolj o tem, kako bi bilo treba do tega socializma priti, so zelo različni — včasih se med seboj naravnost izključujejo.

ALI SO CILJI JASNI?

Po vsem videzu so torej cilji še precej nejasni. Morda bi lahko imeli intervju, ki so ga dali pred kratkim nekateri alžirski voditelji nekemu ameriškem novinarju, za luč, ki je posvetila v temo. Ti voditelji so na kratko označili cilje FLN, osvobodilne fronte, takole:

1. Francozi morajo priznati osnovno načelo, da mora alžirsko ljudstvo v prihodnosti uživati neodvisnost.

2. V zameno za to smo mi (FLN) pripravljene priznati tistim Francozom, ki bi ostali v Alžiriji, vse pravice in jih zagotoviti z vrsto dvostranskih sporazumov s Francijo.

3. Če bo Francija privolila v to, da prizna alžirsko neodvisnost, smo pripravljene uvesti sistem sodelovanja med Alžirijo in Francijo, pa tudi med Alžirijo in zahodnim svetom, ki ga vodijo ZDA.

To je nekako politika, ki jo zagovarja tunizijski ministrski predsednik Habib Burgiba. Vendar teh treh točk nikakor ne moremo imeti za dokončno osnovo bodoče alžirske zunanje politike. Poznavalci razmer namreč poročajo, da je v vodstvu alžirskega osvobodilnega gibanja precej različnih mnenj o tem, katero pot bi bilo najbolje vzeti pod noge. Načrti še zdaleč niso gotovi, kar je tudi povsem razumljivo. Večino časa in skrbi posvečajo alžirski voditelji za sedaj še vojaškim zadevam; diplomacija in družbeno-ideološke stvari so ta hip še na drugem mestu.

Vendar ne bo moglo ostati tako za dolgo. Precej verjetno je namreč, da bo le prišlo do nekakšnih razgovorov s Parizom. In če bi bilo mogoče ustaviti ogenj, bi udarila vsa ta vprašanja na dan. Takrat bomo lahko rekli, da sta se rodila nov narod in nova država.

Kdaj pa se bo to zgodilo, je odvisno od tega, kdaj se bo zganił »mrtvi pes« francoske politike.

Dušan Dolinar

Štiri leta in več se že vleče neskončna vojna. Negotovost je hujši sovražnik kakor alžirska krogla. Krogla te počaka samo enkrat; negotovost pa je na preži vsak hip in nenehoma žre živce. Samotna je pokrajina okrog porde hiše, ki so jo spremenili v utrdbo. A kdo ve kje, za katerim grmom, za katero skalo preži cev alžirskega ostrostrelca?

Kaj so zabeležili občni zbori Svobod in prosvetnih društev?

Slabo plačujemo kulturni dolg

Mlačnost in nenačrtnost - izvor neuspehov

V navadi je, da večina naših Svobod in prosvetnih društev opravi letne občne zборе do Praznika republike — 29. novembra. To so nedvomno tudi dovolj pomembni dogodki, ki ne gredo nezapaženi mimo kulturnih rubrik našega tiska. Iz analize občnih zborov je namreč moč izluščiti dokaj jasno podobo naše kulturno-prosvetne dejavnosti. Poglejmo torej, kakšni so bili letos občni zbori nekaterih društev in kako so se društva lotila dela v novi sezoni.

Ne moremo zanikati dejstva, da so letos okrajni Svet in občinski Sveti Svobod in prosvetnih društev ter časopisni in revialni tisk posvetili občnim zborom naših amaterskih društev neprimerno več pozornosti kot prejšnja leta. Izkušnje prejšnjih let namreč uče, da se mnoga prosvetna društva na občne zборе le slabo pripravijo, zato ti zbori tudi ne obrodijo tistih sadov, ki bi vodili k skupnim smotrom in ciljem: k prosvetljevaniju človeka. Nihče tudi ne more zanikati resnice, da je letos tisk pravočasno opozarjal na priprave občnih zborov. Še več: obširni, kritično napisani članki so učili, svetovali, grajali napake iz prejšnjih let in si na najrazličnejše načine prizadevali, da ne bi izženili v prazno. In rezultat vseh teh prizadevanj? Če bi nas preveval še tolikšen optimizem, bi ne mogli napisati drugega kot to, da so nas tudi to pot občni zbori nekaterih prosvetnih društev razočarali.

Kje tiči vzrok za tako ugotovitev? Nobenega dvoma ni: nekateri ljudje, ki vodijo naše Svobode in prosvetna društva, niso posvetili člankom in ostalim dobromamernim nasvetom, prave pozornosti. Mlačnost, ki je ni moč opravičiti s kakršnimkoli izgovori, je opravila svoje. Obiskal sem nekaj občnih zborov. Morda je prav naključje hotelo, da sem prisostvoval prav najslabšim. Sicer pa tudi Svet Svobod in prosvetnih društev OLO Kranj ni posebno navdušen nad dosedanjimi zapažanji. Povsod, z malimi izjemami: mlačnost in nenačrtnost — oboje povezano v neločljivo celoto.

Prva ugotovitev: poročila o delu v pretekli sezoni so bila sestavljena zelo vestno. Nekatera so bila kar razkošno opremljena s statističnimi podatki in posameznimi dogodki, ki jih je zabeležila društvena kronika. Celo grajali so svoje delo; to pa je bilo malone vse, kar bi bilo vredno omeniti.

Kaj ni sestavljanje takšnega poročila nesmotrno zapravljanje časa? Čemu na dolgo in široko »pogrevati« dogodke, ki so dobro znani vsem udeležencem smotrnejše sestavljati kratka poročila o občnem zboru? Kaj ne bi bilo ročila, ki bi mimo uspehov ugo-

javnosti ponekod ne bo posebno bogata. Premalo je bilo prijemljivih pobud in načrtov, ki bi obetali spraviti društvena hotenja na boljša pota in ki bi dali našim prosvetnim društvom pravo podobo, za katero se bori-mo že vsa leta po osvoboditvi. Bili so tudi primeri, ko je prišlo do pobude, vendar je ta že v razpravi spričlo mlačnosti in malodušja članov zadržala. Podoba je bila, kakor bi ponekod udeleženci občnega zbora dojemali, da je bilo gradivo za zbor (razen poročil!) zbrano in sestavljeno v naglici in površno. Seveda so se taki zbori izrodili v brezplodna iskanja idej, jalova govoričenja in leporečja. Taki brezprogramski občni zbori, ki jih uravnavajo zgolj gola naključja, so že od vsega začetka obsojeni na neuspeh. Vseeno, če jih ne bi bilo. Pogosto smo poudarjali, da delo dramske sekcije ni in ne sme biti edina oblika dela naših prosvetnih društev. Nekatera društva tega kar nečisto razume. Še bolj boleč postane primer, ko začetno zaradi težav v eni sekciji, zanemarjati tudi ostale oblike dela, ki bi morda imele boljše delovne pogoje. Tudi take primere so zabeležili nekateri občni zbori. Še vedno zakrivamo oči pred ugotovitvijo, da sodi v delo naših Svobod in prosvetnih društev vse, kar ljudi vzgaja, prosvetljuje in zabava. Pri iskanju teh dobrin bi morali biti malce bolj prožni in manj utesnjeni v okvirje starih tradicij prosvetnih društev. Staro in novo imata pogosto le malo skupnega.

Težko bi naštel na tako skop odmerjenem prostoru vse dobre, zlasti pa slabe strani letošnjih občnih zborov. Slika tudi ni popolna; popolnejša bi bila, če bi bile v pričujočem zapisku zbarne ugotovitve vseh občnih zborov prosvetnih društev, ki sodijo v območje okrajnega Sveta Svobod in prosvetnih društev. Seveda pa ne smemo biti tako črnogledi, da bi spričlo vseh do sedaj naštetih slabih plati, prezrli nekatera prosvetna društva, ki so se na občne zборе dobro pripravila. Njihovi smotrno pripravljene programi obetajo zelo plodno sezono kulturno-prosvet-

nega dela. In kar je najbolj razveseljivo: izobraževanju, ki naj bo posledaj najvažnejša oblika dela naših prosvetnih društev, so začeli posvečati večji del pozornosti.

In še ena boleča ugotovitev: iz razgovora s predsednikom Sveta SPD Kranj Dušanom Baydkom in tajnikom Francem Škr-ljem sem povzel, da so naša prosvetna društva preveč odrezana od svojega vodstvenega organa Okrajnega SSPD. Le redka društva so, ki obveščajo Svet Svoboda o svojem delu in težavah; tudi zapisnikov z občnih zborov ne pošiljajo. Decela razumljivo je, da si SSPD zategadelj ne more ustvariti prave podobe o dejavnosti svojih društev.

Še zaključna misel o občnih zborih. — Društva, ki niso posebno dobro opravila te svoje obveznosti, naj ne mečejo puške v koruzo. Kljub temu, da ta ali oni občni zbor zaradi nenačrtnosti ni dosegel svojega namena, še vedno ne moremo reči, da je letošnja sezona izgubljena. Še je čas, da vrzeli zapolnimo z novimi predlogi in pobudami. Konec koncem smo šele prestopili prag letošnje sezone.

S. S.

Filmi, ki jih gledamo

H-8

Prognoze, da bo črno-beli film H-8 (Jadran film) režiserja Nikole Tanhoferja, favorit letošnjega filmskega festivala v Pulju, niso bile preuranjene niti zmotne. Idejo za pretresljivo zgodbo je nudila huda prometna nesreča, ki se je pripetila pred nekaj leti na cesti med Zagrebom in Beogradom. Nesrečo, da sta trčila avtobus in tovornjak, je zakrivil šofer neznanega avtomobila, ki je po nesreči brez sledu izginil. Vse kar so vedeli o tem avtomobilu, je bila začetna številka H-8. Film je zelo zanimiv tudi po dramaturški in tehnični plati. Posluhuje se retrospektivne metode: najprej posreduje dogodke, ki so nazirani v zapisniku, pozneje pa se scene ponavljajo in pripovedujejo o ljudeh — potnikih avtobusa in njihovih drobnih usodah. Ljudi je toliko, kolikor je sedežev v avtobusu in kamionu. Film združuje uspele režijo in odlično igranje. V glavnih vlogah nastopajo Boris Buzančić, Đurđa Ivezić, Stane Sever, Anton Vrdoljak, Marija Kohn in Mira Nikolić, medtem ko sta scenarij napisala Zvonimir Berković in Tomislav Butorac. Filma ne kaže zamuditi.

PRIMER DR. LAURENTA

je francosko črno-beli film, ki se loteva zelo kočljive in do sedaj neobdelane snovi: porajanja novega življenja. Bojazn, da bo film prav zaradi problematične tematike, ki jo obravnava, naletel pri filmskem občinstvu, zavoljo najrazličnejših predsodkov, na odpor in grajo, je menda odveč. Preveč je v filmu humanosti, resnobne poglobljenosti, resnice in lepote, da bi mu očital neokusnost ali celo opolzlost. Brez pomislekov lahko ovrednotimo film kot pomembno delo, ki opravlja med ljudmi, ne glede na spol, zlasti še med mladino, nesluteno vzgojno poslanstvo. Prav zategadelj menim, da bi storili napako, če bi mladini ogled filma odsvetovali. Dom, šola in literatura nudijo mladini vse premalo pouka in napotkov za življenje; prepričani so resnice, ki jih mladina izve o spolni vzgoji, o ljubezni in seksualnosti. Mladina je prepuščena sama sebi; probleme rešuje dostikrat po naključju, v vsej prvi primernih razgovorih. In prav prva spoznanja so za njen razvoj in poznejšo rast na moč pomembna. — Nič tekega ni v filmu, česar mladina ne bi smela videti.

aa

Beseda, dve o Kranjsko-gorški knjižnici

Več knjig in vedno več bralcev

Tak resničen in stalen napredek, kakor ga v zadnjih osmih letih zaznamuje Ljudska knjižnica v Kranjski gori, zasledimo le redko v kaki kulturni ustanovi. Po težkih letih v povojnem času, ko je prehajala iz rok v roke, jo je 1. 1950 prevzel tov. Alojz Plantau; pod njegovim vodstvom je preživela nekaj kritičnih let — vsak si jo je tedaj lastil, nihče pa ji izdatno pomagal — dokler ni bilo končno njegovo neutrudno prizadevanje kronano z uspehom: pred tremi leti so začele z OLO Jesenice redno prihajati dotacije in s tem je bilo knjižnici zagotovljeno

redno poslovanje. Danes ima knjižnica 4013 knjig, med katere pa knjižničar vedno znova uvršča ne le vse slovenske novitete, temveč tudi mnoge jugoslovanske, srbske in hrvatske. Med bralci je namreč vedno več gostov, ki prihajajo na oddih v Kranjsko goro. Samo v letošnji sezoni je tovariš Plantau izdal 62 turistom nove izkaznice. Sam razmišlja o tem, da bi v prihodnje med sezono odpirali knjižnico tudi prek dneva. Na ta način bi knjižnica zlasti ob slabem vremenu nudila gostom stalno, bogato in ceneno razvedrilo. Zato knjižničar meni, da bi moralo tudi Turistično društvo pokazati trohico več razumevanja za probleme knjižnice. Največji med njimi je pretesni prostor. Za zgled, kako se tako vprašanje hitro in uspešno lahko reši, bi Kranjsko-gorčanom lahko služila Mojstrana, kjer so se za to zavzeli tudi odborniki OLO.

O uspehih, ki jih je dosegla knjižnica, naj govori nekaj števil:

V desetih mesecih letošnjega leta je obiskalo knjižnico kar 2988 oseb; 1394 obiskovalcev je bilo iz vrst mladine in pionirjev. Število delavcev, ki si redno izposojajo knjige (426), se že približuje številu uslužbencev (529), razveseljivo pa je tudi obisk kmečkih ljudi (81). Pri odraslih je mnogo več bralk (1126) kot bralcev (468), mladina pa je v tem pogledu zelo

izenačena. Ljudje si izposojajo predvsem leposlovne knjige (3057) in seveda mladinske (1206), medtem ko je za poljudnoznanstvene izdaje le malo zanimanja (36). Število vseh izposojenih knjig (4033) kaže, da je branje v Kranjski gori zavzelo precejšen obseg in da je prav zaradi tega knjižnico treba še naprej negovati in ji zagotoviti — kot doslej — nemoteno rast.

To pa še ni vse. Skupaj z izobraževalno sekcijo Svobode pripravljajo knjižnica serijo predavanj, v katerih namerava svoje bralce seznaniti z nastankom in razvojem najpomembnejših literarnih zvrsti, hkrati pa z njihovimi najvidnejšimi predstavniki ter standardnimi deli svetovne in domače književnosti. Drugi načrt — pionirski krožek — je stvar prihodnosti, kajti v tesnem prostoru, kjer je sedaj knjižnica, ne bo niti za redni knjižni prirastek (ta znaša povprečno eno knjigo na dan) v prihodnjem letu več prostora. Kadar se zvrsti v enem samem večeru 60 bralcev, nastane gneča, ki ji zlepa ni para. In v takem vzdušju seveda številne revije, na katere je knjižnica naročena in ki so bralcem vedno na razpolago, ne pridejo do izraza. Da v takih pogojih delo s krožki ni mogoče, je seveda jasno. Res škoda pa bi bilo, če bi bil prostori edina zapreka raznovrstni koristni dejavnosti knjižnice v Kranjski gori. J. S.

Pred prvo premiero DPD „Svoboda“ Kranj

A. N. Ostrovski: GOZD

Že aprila letos, ko je dramska sekcija Svobode Kranj sestavljala okvirni repertoarni načrt za sezono 1958/59, je predvidela tudi satirično komedijo ruskega dramatika A. N. Ostrovskega

»Gozd«. To odrsko delo je satirična komedija in ima vse kvalitete umetniške palete. Dramatik se v njej poslužuje romantičnih igralcev in tekstov svetovnih klasikov (Schillerja), s

katerimi pokaže umazano plemenitaško družbo, ki vidi le svoje interese in strasti, ne pozna pa človeške etike. Vsebinsko »Gozd« bi lahko prikazali le z nekaj besedami tragika Nesreče: »Tu je vse v redu, kakor pač v gozdu mora biti. Starke se može z gimnazisti, dekleta pa se vtapljajo, ker jim ni obstanka pri svojih. Pravi 'gozd', bratec!«

Vsi liki od prvega do zadnjega so izredno bogati, življenjsko plastični, tako da predstavljajo pravo poslastico za profesionalne gledališke igralce in veliko šolo za amaterje. Prav zaradi tega je imela dramska sekcija kranjske Svobode dokajšnje težave, ker je njena igralska skupina še mlada. Kljub temu pa lahko upamo, da bodo z uprizoritvijo gledalci zadovoljni, zlasti še, ker bo med kranjskimi amaterji kot gost odigrala glavno žensko vlogo Gurmiške Mikaela Šaričeva. Umetnica, ki že nad 45 let ustvarja niz odrskih likov iz domače in svetovne literature na deskah ljubljanske Drame in je tudi izredni profesor na Akademiji za igralsko umetnost, se je kranjskim amaterjem na njihovo vabilo z veseljem odzvala. Razen nje bo vlogo lakaja Karpa prikazal dolgoletni amaterski in profesionalni igralec, novi ravnatelj Prešernovega gledališča Marjan Lombar. V ostalih vlogah bodo nastopali: Marija Fajonova, Tatjana Potiskova, Vlada Gašperšičeva (Gurmiška — v alternaciji), Karlo Vrlan, Tone Hotko, Zmago Benčan, Lado Uršič, Drago Štefe, Boris Leskovač in Marjan Prinčič. Delo pripravljajo režiser Prešernovega gledališča Drago Fišer, načrte za sceno pa je zamislil Milan Batista. Premiera bo 6. decembra. Fid

LJUBO RAVNIKAR: ZIMA (AKVAREL)

Tokratna razstava akvarelov akademskega slikarja Ljuba Ravnika v Prešernovi hiši v Kranju je v primerjavi z drugimi dobro obiskanimi razstavami zabeležila nadpovprečen obisk. Vzroka za to ugotovitev sta predvsem dva: umetnik je Kranjčan, zategadelj posveča tukajšnje likovno občinstvo njegovemu umetniškemu snovanju in delom, ki prihajajo izpod njegovega čopiča, posebno pozornost. Naslednja, morda še pomembnejša ugotovitev: Ravnika je umetnik — krajinar, čigar realistično umetniško snovanje, motivika, barvna dinamika in slog se močno prilegajo okusu likovnega občinstva. Njegova letos razstavljenata dela so novejšega datuma in kažejo poleg dognanosti predvsem na izredno plodovitost.

KAJ PA V PRIHODNJE?

O programu škofjeloške Svobode

To nakazano vprašanje iz ene prejšnjih števil »Glasu Gorènjske« vsekakor terja odgovor. Na prvi seji novega upravnega odbora Svobode je bil postavljen naslednji program za letošnjo sezono.

Gledališka sekcija se že pripravljala na prvo premiero. Pisatelj Lojze Zupanc režira svojo ljudsko igrano Belokranjski kresovi. Za tem bo Poldka Stigličeva pripravila zanimivo delo iz povojnega življenja nemške mladine — Jezusovi apostoli. Letošnji nastop gimnazijcev bo Gogoljev Revizor v režiji prof. Slugove. Vmes bodo vrinili II. tekmovanje pod naslovom »Neznani talenti nastopajo«. V pomladnih dneh pa bosta vabili gledalce Goldonijeva Krčmarica Mirandolina in novejša komedija, ki jo bo zrežiral Vinko Primožič.

Letos posveča Svoboda posebno pozornost izobraževalni sekciji. Po sedanjem programu bodo vsako drugo sredo zanimiva poučna in poljudnoznanstvena predavanja. Pripravljajo pa tudi šolo za starše in jezikovne tečaje. Oba pevska zbora in godba na pihala bodo tudi letos skrbeli za proslave ter priredili tudi samostojne koncerte. Seveda bo tudi glasbena šola prispevala svoje. Lutkovna sekcija ima v programu tri premiere. Težave pa imajo z režiserskim kadrom. Kot kaže program, bo letošnja sezona kar pestra in bogata. Škoda pa je, da je delo kljub hrotenju običajno v starih oblikah in Svoboda v dosedanjih, zelo slabih urejenih prostorih ne more prevzeti novih oblik dela. Še vedno in vsakodnevno shajališče preprostega delovnega človeka, ki si želi znanja, kulturne zabave in razvedrila, nadomestilo za zakotno gostilno. Krek Janko

Razgovori z
mladimi
ljudmi, ki
jim je
29. november

DVOJNI PRAZNIK

LEGATOV FRANCI z Bleda je »prvček«. Dobili smo ga pri njegovi stari mami. Pravi, da je tu raje kot doma. Stara mama, ki ji je bila očitno všeč ta izjava, nam je povedala, da je deček sicer zelo zgovoren. Tokrat pa je bil zelo molčeč. Samo to je povedal, da mu sošolci pravijo »Frankla«, da pa mu je sicer ime Franca.

»Kaj pa boš ko dorasteš?« smo ga vprašali.

»Mesar,« je odgovoril brez pomišljanja.

Ko smo hoteli zvedeti, zakaj si je izbral prav ta poklic, nam ni mogel ali pa ni hotel ničesar določene povedati. Samo to je dejal, da študiral ne bo.

»Najraje pa streljam s tole pištolo v tarčo,« je odgovoril na vprašanje o njegovem konjičku. »V šoli še kar gre. Danes sem prinesel petico domov.« Videlo se je, da je stara mama bolj ponosna na to kot on sam.

Kdaj je rojen, Franci še ne ve, niti ne ve tega, da je rojen prav na Dan republike leta 1951. Seveda tudi ne ve, kaj ta praznik pomeni za nas.

»Kaj pa boš dobil za rojstni dan?«

»Ne vem,« je kratko odvrnil.

»Kaj pa si lani dobil?« je silila vanj stara mama.

»Tudi ne vem.«

»Kaj nisi dobil torte?«

»Ja sem, ampak sem jo že pojedel.«

Sicer pa Franci pravi, da mu gre kar dobro, da zna že malo brati, čeprav nam ni hotel ničesar prebrati, da bi se sami prepričali o tem, in da se sploh tudi dobro počuti in je — začuda — brez posebnih velikih želja.

ŠTOLCERJEVA MARJANKA je tudi z Bleda. Hodi v zadnji razred osemletke. Ona že ve, da je rojena na Dan republike. Približno tudi ve, kaj se je tedaj zgodilo: da je bilo v Jajcu II. zasedanje AVNOJ. Rodila se je, ko smo prvič proslavljali ta pomemben dogodek.

»Kakšne želje in načrte imaš, Marjanka?«

»Postati nameravam gospodinja učiteljica. Seveda, če bom uspešno dokončala gimnazijo. Želim pa marsikaj...«

»Kaj na primer?«

»Na primer, lepo knjigo... Ali pa — no, to je nekoliko prebogata želja — kolo.«

Rojstni dan republike — 29. november iskreno proslavlja vsak Jugoslovan. Trdni temelji, ki so jih pred 15 leti položili predstavniki vseh jugoslovanskih narodov, so osnova za nesluteno nagli družbeni, gospodarski, kulturni in socialni razvoj nove Federativne ljudske republike Jugoslavije in za njeno uveljavitev v svetu, za njeno doslednost v boju za socializem.

Se posebej toplo proslavljajo ta praznik mlada pokolenja. Mladinci in mladinke, ki so rojeni v znamenju tega praznika. To je nov rod, ki mu je tuje predvino izkoriščanje in ki pozna herojstvo svojih

očetov in mater le iz knjig. To je generacija, ki nepotvorjeno odraža vse dobro, kar je v naših naporih za izoblikovanje novih družbenih odnosov že prišlo do izraza, in vse slabo, kar še obstoja kot dediščina preteklosti. Revolucija je prav temu mlademu rodu odprla široke perspektive...

Ob letošnjem 29. novembru smo prav zategadelj obiskali mlade ljudi, ki proslavljajo 29. novembra dvojni praznik: rojstni dan republike in svoj rojstni dan. Naj nam oni spregovore ob tej priložnosti o svojih uspehih, težavah, skrbih, namerah in — velikih željah.

»Pa težave in skrbi?«

»Teh ni veliko. Je ena sama, a velika: matematika!«

»Se še s čem ukvarjaš razen s šolo?«

»K telovadbi hodim. In v kino tudi, pa včasih s šolo v gledališče v Ljubljano.«

»Kateri je bil zadnji film, ki si ga gledala?«

»Črni biseri.«

»Ti je bil všeč?«

»Zelo.«

Marjanka nam je tudi zaupala, da bi zelo rada prišla v Kranj. Upamo, da se ji bo prihodnje leto želja izpolnila. Takrat bo odšla v gimnazijo. Želimo ji, da bi jo uspešno končala. In da bi se do dobra naučila in zapomnila vse o 29. novembru.

SI TI, ANDREJKA, vedela, da si rojena prav takrat, na tisti dan, ko je bila ustanovljena naša republika, naša domovina?«

Na tako vprašanje Andrejka Bohinec v Radovljici ni veliko pomišljala. »Seveda sem vedela,« je dejala.

»Si kdaj mislila o tem?«

»Veseli me, ker takrat ni šole. Je praznik.«

»No, Andrejka, 10 let imaš. V kateri razred hodiš?«

»V četrtega.«

»Kaj te najbolj veseli v šoli?«

»Računstvo!«

In res. Andrejka je na naše začudenje še tolačila, da ji računstvo najbolj ugaja. Toda mama je dodala, da vendar ne gre tako glavo: precej opravka si da s tem predmetom.

»Kaj bi bila rada, ko boš velika?«

»Zaposlena v pisarni.«

»Dobro, ampak tam so inženirji, ekonomisti, računovodje...«

»Da, da računovodja,« je preklinila Andrejka naše naštevavanje. Vsekakor jo vesele številke.

»Kaj te veseli izven šole?«

»Rada se malo potepam,« je dejala tiho, da bi jo ne slišala mamica.

Potem je še zaupala, da ima tudi punčko, z njo se je tudi predstavila pred fotografsko lečo.

MARIJA MEDJA iz Podkorena se je ves dan igrala na vrtu. In ko se je zmračilo, jo je po fantovsko prisekala v tople kuhinjo. Obrazek, roke in noge, od čevljev do kolen, so bile umazane, kot da se je Marija »šla krta«. Medtem ko se je umivala, smo jo nadlegovali z vprašanji.

»S čem pa si se danes igrala?«

»Z igračami, in to le s starimi in umazanimi.« Šobica je bila pripravljena skoraj za jok, ko nam je to povedala. »Novih in »ta lepih« mi mama ne pusti nositi ven.«

»Prav gotovo si pridna punčka, saj si že velika? Kdaj pa boš šla v šolo?«

»Drugo leto.«

»Se že veseliš, kajne?«

»Prav nič. Bolj lušno je doma.«

»Ali morda veš, kdaj imaš rojstni dan?«

»Ja, drugo leto.«

No, mala Marija nam na to vprašanje seveda ni mogla odgovoriti. Premajhna je še, saj ji bo 29. novembra šele šest let. Vseeno pa smo jo vprašali: »Kaj pa ti bosta dala očka in mamica za rojstni dan?«

»Ah, nič,« nam je odgovorila, kot da je že sita vprašanj.

Ta odgovor Marije mami ni bil povšeči. »Kako to, da nič? Se ne spominjaš, kako dobre slaščice si dobila lani?«

Mamica je imela prav in tudi Marija se je spomnila. Tudi letos bo dobila mala Marija darilce za svoj rojstni dan, vsaj tako smo sklepali, ko smo videli dobrohoten obraz mamice.

JANEZA MARKELJA smo obiskali na domu v Jelenjeh. Dolgo smo ga morali čakati, čeprav je bil že čas kosila. Toda nikarte misliti o Janezu kaj slabega! V Tržič hodi v šolo, pouk se konča opoldan, toda potem ima Janez do doma domala dve uri hoda. Ko je stopil v kuhinjo, kjer je prijetno dišalo po kosilu, smo ga najprej vprašali: »Ali si zelo utrujen in nejevoljen, ker moraš tako daleč v šolo?«

»Prav nič,« nam je odgovoril z nasmeškom na obrazu. »Veliko nas je, ki moramo iz Jelenjeh v Tržič, pot do tja in nazaj tudi ob slabem vremenu ni dolgočasna; večkrat kakšno uganemo.«

Janez hodi v peti razred osemletke, čeprav bi moral že v šestega. — »Ali se nisi učil, da si zaostal za eno leto?«

»Tako je. V četrtem razredu je bilo...« je malce sramežljivo prikimal.

Ker mu je v šoli za eno leto spodrsnilo, smo ga vprašali tako, da nam je lahko odgovoril: »Prav gotovo veš, kdaj imaš rojstni dan in kaj praznujemo na ta dan?«

»Gotovo da. Na Dan republike, 29. novembra, ko praznujemo ustanovitev nove Jugoslavije, imam tudi jaz rojstni dan. Rodil sem se že 1946. leta.«

»Potem morda veš, kako je bilo v stari Jugoslaviji?«

Janez je nagubal čelo, mislil in mislil, potem pa odgovoril: »Ja, ja, jaz mislim, da je bila takrat samo vojna...«

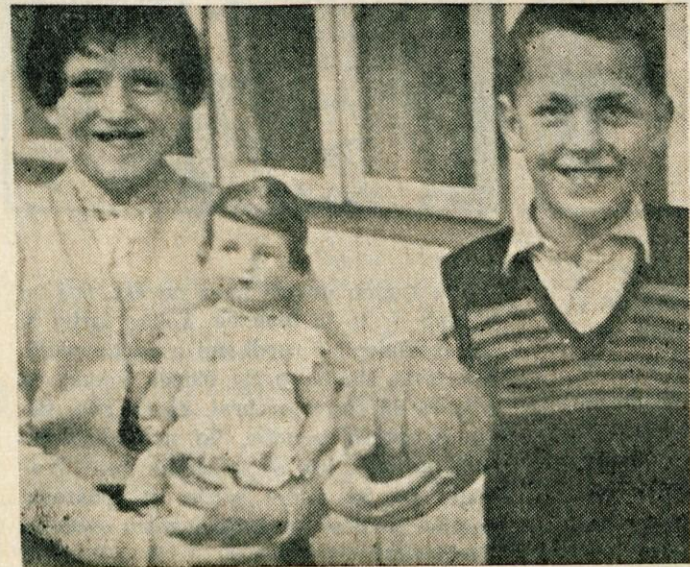
»S čim se najraje ukvarjaš v prostem času?« smo nadaljevali.

V naš pogovor je posegla mama: »Pravi Ribničan je. Vedno kaj rezlja iz lesa.«

Janez je pritrdil mami in hitro še dodal: »Pa kvartam rad. Pri sosedu ali pa pri trgovini igramo »šnops« ali pa »durak.«

Janez in njegovi sošolci seveda ne kvartajo za denar, temveč zgolj za zabavo. Upajmo in prepričani smo lahko, da za denar tudi nikoli ne bodo.

Ob tem vprašanju jima je zmanjkalo sapa. Nista si upala povedati, da sta pravzaprav še vedno otroka. Pa je mama vskočila z odgovorom: »Igrata se pa še, igrata!« Človek ne jezi se, je vsako popoldne na programu. Razen tega Vida šiva obleke za punčke, se igra z njimi, Marjan je pa navdušen žogobrc. Za nekajkrat sem mu morala skriti žogo, sicer bi vse dni pretičal na vrtu in brcal!

»Vama je všeč Kranj?«

»Ja.«

»Zakaj?«

»Zato, ker imava blizu do šole.«

(Stanujeta namreč v neposredni bližini osemletke »France Prešeren«.)

Vida in Marjan imata tudi sestrico. Ivica ji je ime. Hodi v zadnji letnik vaješke šole.

»Jo imata rada?«

»Ja, posebno takrat, kadar nama pomaga napisati domačo nalogo. Včasih jo tudi nabijeva.«

»Se vama zdi to lepo?«

»Ne vem!« je po daljšem razmišljanju rekel Marjan in skomignil z rameni, Vida pa se je nasmehnila in odločno rekla: »Ne!«

»Želita bralcem Glasu Gorenjske« še kaj povedati?«

»Rada bi pozdravila posebno našo razredničarko Mileno Kompuš, seveda, če lahko!« sta skoraj oba hkrati odgovorila.

Ker ima Vida najraje punčko, Marjan pa žogo, smo ju s tema predmetoma tudi slikali.

TOMAŽA KELVIŠARJA z Jesenic smo dobili doma, ko je pomagal očetu. Tomaž je že velik fant, saj se je rodil 1943. leta. Tretji mesec se uči za vodovodnega instalaterja. Prvo naše vprašanje je bilo: »Kako, da si se odločil za ta poklic?«

»Veseli me to delo.«

»Si si vedno želel, da boš, ko odrasteš, vodovodni instalater?«

»Pravzaprav ne. Rad bi bil ključavničar, pa se ne morem učiti tega poklica, ker imam samo dva razreda gimnazije.«

»Na Jesenicah je hokej doma. Prav gotovo se tudi ti zanimaš za ta šport?«

»Bolj me veseli smučanje in plavanje.«

»Poznaš kakšne naše reprezentante v smučanju in plavanju?«

»Nobenega. Le veseli me imam za ta dva športa.«

»Kje pa plavaš? Na Jesenicah vendar nimate kopališča, Sava je pa preveč hladna.«

»Sava pa res ni tako mrzla. Sicer pa si vedno zakurimo, ko se kopamo. In ko pridemo iz vode, se ob ognju pogrejemo.«

»Kam zahajaš v prostem času?«

»V kino. Zelo rad gledam kavbojske in detektivske filme.«

»Potem pa prav gotovo poznaš tudi filmske igralce?«

»Seveda. Najbolj mi ugaja Marilyn Monroe.«

»Kako to, da prav ta?«

»Zato, ker v kavbojkih tako odlično igra.«

BARVNI

DO 29. NOVEMBRA

STOLP

»Nobenega odbora ne rabimo več!«

»Če smo šli skozi najhujše s samim odborom OF, bomo pa še do konca zdržali.«

Sestanek je bil bolj in bolj glasen. Ljudje so se oglašali iz vseh kotov in iz veže, kajti soba je bila pretesna za vse. Nekateri, ki so na začetku sestanka brezbrizno stali pred vrati, da bi lahko čimprej zapustili sestanek, so se čez čas tako ogreli, da so silili v sobo v bližino mize, skušali so biti čim vidnejši; to pot je šlo »zares«.

Poleti 1944. leta je bilo, v tistem času, ko imajo kmetje največ dela s košnjo in žetvijo; mnogi so tem tudi opravičili izostanek.

Šlo je za volitve prvih krajevnih narodnoosvobodilnih odborov.

Po vsem Severno-primorskem okrožju so ljudje govorili o tem. Sicer pa oni niso bili prvi. Kot so pripovedovali aktivisti na sestankih, so se v Beli krajini krajevni narodnoosvobodilni odbori že uveljavljali.

V Srednji Tribuši, ki jo pozna vsak borec Prešernove brigade, je bila ena od najmanjših volilnih enot glede na število prebivalstva. Bilo je vsega 29 domačij in bajt. Volilni spisek sta tvorila menda samo dva lista, kajti število upravičenih in prisotnih (moški prebivalci so bili večidel v partizanih) ni presegel števila 60, zvečine ženske.

Zbor volivcev, oziroma sestanek je postajal bolj in bolj živahen.

»Jaz tudi mislim tako! Kaj imajo reči našemu odboru OF? Pomagali smo pri mobilizaciji, hrane za vojsko smo toliko nabrali, da več ne bi mogli, redno pobiramo davke; vse imamo lepo vpisano v knjigah. In zdaj, kar nenadoma: neki narodnoosvobodilni odbor. In kje boste dobili kar sedem ljudi?!«

»Kje naj jih dobimo? Dal Jaz ne prevzamem nobene funkcije več; jih imam preveč,« je vneto govorila mladinka.

V izbi je postajalo soparno in zatohlo; poletni zrak je dušil in ljudje so se nestrpnostno prerivali ter skušali priti do besede.

»Mirujte, mirujte!« je skušal Zvonimir pomiriti duhove. »Ti odbori bodo čisto nekaj drugega, kot odbori OF. Ti bodo prava ljudska oblast.«

»Kaj pa naj bodo odbori OF? Mi, ki smo se dve leti mučili in delali, izgubljali cele noči, trepetali pred Italijani in Nemci, hodili na sestanke... Nam boste res vzeli besedo in se požvižgali na naše delo?« je s prizadetim glasom očitala druga mladinka.

»Zanima me, kdo bo imel potem glavno besedo? Kdo bo odločal o vrstnem redu oddaje telet, krav in drugega za vojsko? Kdo? Povejte!

se je oglašil star možak, malone edini v sobi.

»Ja, za to gre! Kdo bo imel besedo?« se je pridružila soseda.

»Pravzaprav oba,« je začel počasi Zvonimir, kot uvod morda za to, da bi pomiril duhove. Toda še preden je nadaljeval, so ga prekinili.

»Vidiš, prav to je zgrešeno! Zakaj dva gospodarja v hiši? Sami odbori, organizacije, sestanki in funkcije — sam nered in zmešnjava,« se je oglašila druga žena.

»Slišite! Ne bo tako! Oba bosta imela dovolj dela. Vsak svoje. Dela ne bo manjkalo. Odbor OF vendar ne zmore vsega.«

Naslonjen na veliko mizo je govornik nadaljeval. Pravil je, da so povsod, kjer je ozemlje osvobojeno, že začeli voliti prave odbore.

»Vi veste, da ste odbor OF volili kar tako, z dviganjem rok. — Zdaj moramo priti do pravih volitev z opisanimi imeni; dobili boste listke z napisanimi kandidati, sami boste označili tiste, ki so vam po volji. Volitve morajo biti svobodne, da bodo povsod po svetu vedeli, da smo volili pravo oblast, da imamo svoje odbore.«

»Kaj pa če Nemci zvedó, vderejo iz Gorice in Idrije?...«

»Beži, beži! Se bojiš? Saj povsod volijo!«

»Na Gorenjskem že ne,« mu je dejala druga. »Jože iz Radovljice mi je pravil. — Tam je še polno Nemcev.«

Govornik se je komaj spet prikopal do besede. Na Gorenjskem je teže. Tam bodo volili pozneje. Toda nekje po Notranjskem in Dolenjskem, v Beli in Suhi krajini, kjer je ozemlje že osvobojeno, so že ali pa bodo volili odbore. Pravo oblast!«

»Kaj bomo mi, teh nekaj hiš! Premalo nas je, da bi imeli svoje županstvo, ali kako bi se temu reklo,« je pripomnil možak, ki je veljal za pametnega gospodarja.

Zvonimir se je zastrmel v papir na mizi. Na njem so bile v grafičnem prikazu načrtane vezi nove oblasti. Najnižje, spodaj so bili volilci. Prvi kvadrati zgoraj so bili Krajevni narodnoosvobodilni odbori (KOO), potem okrajni okrožni odbori do samega SNOS in potem AVNOJ na vrhu.

»Torej OF odborov nikjer več ne priznajo?« se je oglašila postavna žena, ki je med drugimi gledala ta čuden stolp kvadratov in krogov na papirju. »Niti na vrhu ga ni, da bi vodil. Zakaj smo potem delali? Kaj pa če se vrnejo drugi ljudje, začno drugače...?«

V sobi je postalo tiho. Pogledi so bili uprti v Zvonimirja.

»Saj so tam zraven Tito, Kardelj in drugi.« Ne bodo kar tako pustili te reči, ne,« je tolmačil Zvonimir, kakor je vedel in znal.

Ljudje so še zmeraj gledali v rdeče, modre in zelene barve v čudnem stolpu.

»Slovenski narodnoosvobodilni svet je naša najvišja oblast v Sloveniji.«

»Kaj pa je potem tisto na vrhu — AVNOJ?« je hitro zvinila neka ženska. »To je pa najvišji organ za vso Jugoslavijo, do Makedonije in Črne gore. To je Antifašistično veče narodnog osvobodjenja Jugoslavije,« je pojasnil govornik in zdelo se mu je, da je to zelo lepo zvenelo.

-o-

Nekaj dni pred volitvami je je dolinica vendarle vznemirila. Tam nekje od Cepovana je bilo slišati odmev topovskih strel in havbic.

»Hajka bo. Ne bodo kar tako pustili volitve,« so si prišepetavali ljudje.

»Kje neki! In končno — mar jim je za to tribuško grapo. Kaj ne volijo povsod naokrog?« so menili drugi.

Volitve so potekale lepo. Ljudje so hodili z vseh gričev. Opoldne je manjkalo samo še nekaj varuhov, ki so morali ostati doma. — Sredi popoldneva je prišla zadnja volivka iz Prvenskega vrha.

Ljudje so izvolili svoj prvi organ oblasti. Odborniki so bili referenti: za finance, za preskrbo, za vojsko, za promet. Da! Celo za promet. Seveda jim ni bilo treba skrbeti za pomorski, železniški in zračni, marveč v glavnem za prenos in prevoz ranjencev in bolnikov v bližnje bolnice Pavla in Franja.

Vprašanje »Kdo je več,« se je polagoma izgubilo, kajti tudi poselej so imeli vsi polne roke dela. In še več ga je bilo...

K. M.

Vsak ponedeljek in petek v „GLASU GORENJSKE“ najnovejši dogodki v besedi in sliki

Tri ali štiri dni pred Praznikom republike je bilo, ko je ubogi novinarski pisun Pepe, pol živ — pol mrtev od intervjujev in neskončnega pisanja, prestopil prag občinskega ljudskega odbora.

»Cakaj! Kateri ljudski odbor pa imaš v mislih? Na Gorenjskem jih imamo več kot prstov na rokah.«

»Kateri občinski odbor imam v mislih, vprašuješ? To pot bom dal kar vse pod isti skupni imenovalec. Vsi so si podobni.«

No, vrnilo se je k našemu Pepetu — Kamorkoli se je ubožec ozrl, povsod diredandj in zmešnjava kot ob evakuaciji.

»Pa ne da bi se tudi ta občina združila s sosednjo?« ga je zaskrbelo. »Kdo bi si mislil. Pa kako se jim mudi!«

Ker je Pepe novinar, ki se prej natanko prepriča, preden iztisne iz sebe kakšno pisarijo, se je lotil prve uradnice, ki jo je srečal na hodniku.

»Oprostite, prosim, sem od...«

»Jasno, tudi vi! Nepreklicno do 29. novembra mora biti končano,« ga je sredi stavka prekinila in že jo je pogoltnil hodnik.

Pepe je debelo požrl, potegnil glavo med ramena in vstopil v tajništvo. Župana povpraša o tem in onem...

Za pisalno mizo je sedela ženska. Ni ga opazila, ko je vstopil. Kako tudi! Opraviti je imela s telefonom in številčnica se je vrtela kot ruleta v Monte Carlu.

Pepe je vlijudno čakal, pasel zija jala in vlekel na uho. Tole je ujel: »Kdaj boste gotovi z adaptacijo trgovine? Kako? Šele decembra, pravite? Nesprejemljiv rok. Otvoritev poslovalnice mora biti 29. novembra. Razumeli!«

In nekaj trenutkov pozneje razgovor z elektrotehničnim podjetjem »Lučka.«

»Kdaj boste gotovi z napeljavo elektrike v naselju? Kako? No, na ta datum ne pristanemo. Pa delajte ponoči... Kako? Ah, pustite zdaj kvaliteto! 29. novembra mora imeti naselje luč! Jasno?«

V tajništvo sta bolj padla kot vstopila dva možakarja. Glasna sta bila kot mešetarja na sejmu.

»Prekleta, lahko je reči — priredite za Praznik republike proslavo! Kje pa? Na prostem?« se je penil prvi.

»Ne kriči, prosim te!« je miril drugi. »Čemu pa potem preurejate dvorano? Saj jo boste menda na praznik slovesno izročili namenu?«

»Sent, kako si še naiven! Računali smo že s tem, računali, pa nas je s časom neslo,« se je branil prvi. »Čez štiri dni je praznik, dvorana je pa še nepobeljena in brez luči.«

»Pa bi prej začeli z delom; čemu ste pa odlašali tako dolgo,« je zrasel drugi. »Storite kakor veste in znate, toda akademija mora biti v novi dvorani. Si razumel? 29. novembra...«

»29. novembra,« je odmevalo po pisarnah in hodnikih občine...

»29. novembra,« je šumelo Pepetu po glavi, ko je hitel na ulico...

Med vrati je srečal debeluharja. Pepetu se je zdelo, kot da ima možakar na nosu namesto naočnikov številko 29...

Ves omotičen jo je Pepe ubral proti elektrotehničnemu podjetju »Lučka.« Povprašati mora, kako napredujejo instalacijska dela cestne razsvetljave. Pravijo, da bo pol mesta zažarelo v fluorescentni razsvetljavi prav na večer pred praznikom.

Prisopil je pred direktorjevo pisarno. Še preden pa je potkal, so vrata s treskom odletela in Pepe je kar zaječal pod težkim bremenom.

»Ven... ven...!« je vpil nekdo, ki se je v podjetju počutil precej domačega. Ko je zagledal pred seboj Pepetov preplašen obraz, se je ves obupan tresčil z dlanko po čelu. »Madona, a zdaj je pa še tebe prineslo!«

Pepe se je zrinil v pisarno. »Tak, nikar se ne razburjaj! Le kaj te je uščipnilo? Saj si rdeč kot paprika. Boš videl, še prizadelo te bo,« je z materinsko milino miril razburjenega.

»Se znorel bom, če bo šlo tako naprej,« je tolkel po mizi tisti iz podjetja. »Ta, ki sem ga pravkar trešil skozi vrata, je bil že sedmi. Telefonskih pogovorov sploh ne štejem. Vsak goni svoj — vsi pa isto: do 29. novembra morajo biti dela gotova. Prekleta, kaj menijo, da znamo delati čudeže. Šestnajst objektov imamo v delu in dvajset od teh bi morali končati do 29. novembra. Bloki... naselja... hiše... dvorane — vse do 29. novembra.«

Tu je ubogemu možakarju pošla sapa. Sesedel se je na stol in hlipal predse.

»Saj delamo, garamo noč in dan; do 29. pa ne bomo zmogli vsega. Jedetana, pa kvaliteta... Čez leto, dve bo šlo vse k vrugu...«

Natočil si je vode in stresel vanjo prašek... mnogo praška... »Veš, za pomirjenje živcev,« je dejal in mešal piščo.

»Pa ne bo preveč naenkrat?« je skrbelo Pepeta.

»Potrebujem močno dozo, sicer bom še koga ubil. — No Pepe, kaj je pa tebe prineslo?«

»No... hotel sem le povprašati, če bo fluorescentna razsvetljava do 29. novembra...«

Tisti od podjetja je postal na mah ves zelen.

Prekleta, zdaj pa še ti!« je zarjul in se onemoglo sesul na stol kot trhel kozolec.

Uboji Pepe! Prestrašil se je, da nikoli tega. Lovil je sapo kot kapej na suhem. V brezglavem strahu je segel po kozarcu s pomirjevalnim sredstvom in ga v dušku zvrnil.

Ko je stopil na ulico, se je umiril.

»Nekaj ne more biti v redu s tem datumom,« je tuhtal. Nenadoma se je silovito ujezil. »Vse lepo in prav, da dostojno pro-

slavljamo Praznik republike. Hm, res! Pomembnejšega nimamo v vsem letu. Prav je, da ga proslavimo z delovnimi zmagami. Denimo, da nekje zgradimo tovarno. Kdo pravi, da to ni lep uspeh naših skupnih naporov, ki ga je vredno proslaviti prav 29. novembra? Takrat imajo taki dogodki še posebno mikavno vzdušje. No, tam nekje so zgradili elektrarno; lepo je, če se zavrtje agregati prav na Praznik republike. Pa mostovi... železnice... pa cesta »Bratstva in enotnosti... Hej, človek bi kar vriskal od ponosa! Tudi to je lepo, če z manjšimi delovnimi uspehi počastimo 29. november. Da le niso ti uspehi premajhni, nepomembni. Če pa že hočemo po vsej sili odpreti nekovo novo trgovino prav na ta praznik, je treba začeti z glavo v rokah. Gotovo dal Kaj zmoroje in česa ne zmoroje obrtna podjetja — hja; važna stvar, ki je ne gre puščati v nemar. Pravočasno je treba pljunuti v roke! Kako lepo, brez naglice in hude krvi bi počastili 29. november. In kar je najvažnejše: dela bi bila izvršena solidno! — Da, da, tako je in nič drugače!« je ves zadovoljan ugotavljal Pepe.

Vraga, kaj pa je to? Pepetu so se začele kar nenadoma misli mešati. Pa neznanstvo je začel zehati. Sredi belega dne je zadremal — kar za mizo v uredništvu. Uspavalno sredstvo je začelo delovati in sanjal je čudne stvari...

Pepe je direktor elektrotehničnega podjetja. Telefon zazvoni. Pepe dvigne slušalko.

Onstran žice glas: »Halo, tu Johana Prezeltajgova. Napeljite mi prosim takoj trofazni tok. Valilnica dobiva premalo toplote in piščanci morajo biti izvaljeni do 29. novembra.«

Pepe je v snu presunljivo zastokal.

Zdaj ni več direktor, temveč zdravnik. Pred njim stoji možakar in mu grozi s količkom.

»Slišite, doktor, moja žena mora ozdraviti do 29. novembra!«

»Storimo, kar moremo,« se je branil doktor Pepe.

»Pospešite zdravljenje! Koliko injekcij dajete moji ženi vsak dan?«

»Dve.«

»Torej ji dajate od danes dalje tri!«

Preklicane sanje! Pepetu je stopil znoj na čelo.

Zdaj ni več doktor. Pleskar je in do 29. novembra mora za vsako ceno preplekati prostore neke avtobusne postaje.

»Saj to je nemogoče! V tako kratkem času...«

Pepe joče in stoče, a ukaz mu visi nad glavo kot Damoklejev meč. Moraš — do 29. novembra!

In Pepe se brani na vse pretege. »Ampak, kako naj prebarvam prostore, ko pa še sten niso postavili...«

Novinar Pepe je planil iz sna.

S. ŠKUFCA

VIHAR POD TRIGLAVOM Piše Peter Struna — Riše Milan Batista **Izkopljite puške!**

1
Tista leta so se ljudje v zamreženi in z bunkerji obdani Ljubljani dostikrat, pogosteje kot kdajkoli prej, ozirali v skalnato gorenjsko stran: v planine, ki so žarele v ognju upora. Vedeli so, da se v svobodnih planinskih gozdovih zbirajo ljudje, ki jim je svoboda toliko pri srcu, da jim zanjo ni mar pomanjkanja in zim, pohodov v snegu, ran, krvi in smrti.

2
O teh ljudeh govori naša povest. Saj ne o vseh — to ni mogoče. Toliko knjig bi lahko napisali z zgodbami o partizanskih junastvih, da bi to živ človek komaj od rojstva do smrti prebral. Zbrali smo samo nekatere zgodbe, ki naj mlademu rodu povedo, kje so korenine naše svobode. Da bo vedel zanje in spoštoval gomile junakov, ki spijo v miru svobodnih gozdov.

3
Naša povest se začne v prvem vojnem letu enainštiridesetem, ko je v gorenjskih tovarnah sredi dne zmanjkalo zdaj tega, zdaj onega, ko so samotne žage v črnih grapah čez noč utihnile, ker ni bilo več nikogar, da bi jim stregel, ko so očetje zapuščali otroke, sinovi matere; nihče ni vedel, kam so ti možje odšli — in vendar so vsi vedeli kam: v gozdove.

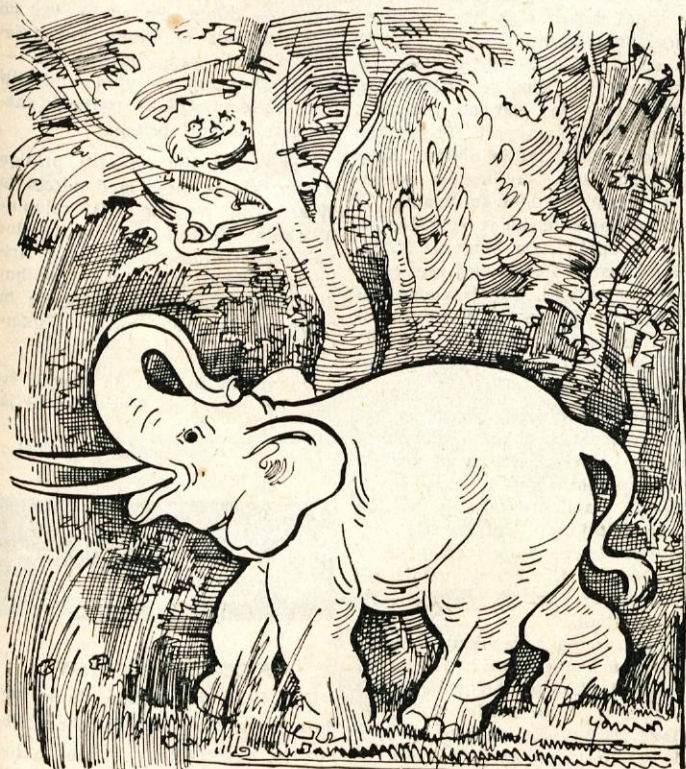

4
Prvi partizanski puški je izpod Triglava odgovoril stoteren odmev. Štiri zime je planinski sneg rdečila kri partizanov, štiri jeseni je zlato listje naletavalo na sveže nasute grobove junakov. Potem je prišla peta pomlad. In v tej pomladi so se uresničili napori živih in sanje mrtvih: rdeča zvezda s partizanskih bojnih zastav je prinesla deželi svobodo.

MLADA RAST

Ptička in slon

V pragozdu je raslo visoko, vitko drevje. Na njem si je ptička spletla gnezdo in zvalila mladiče. Nekega dne je k drevesu prilomastil slon. Stopil je k deblu in

pretek. Nikar ne tresi ravno tega! Moji otročki se boje. Iz gnezda utegnejo pasti in se ubiti. Pogledal je ptičko s svojimi drobnimi očmi, pomigal z velikanskimi uhlji in zginitil v gošči. Naslednjega dne pa je slon vnovič prišel in se spet drgnil ob deblo, da se je le-to treslo in nevarno majalo. Mladiči v gnezdu so se spet preplašeno stisnili k materi. Ptička se je razjezila in zakričala: »Ne tresi mi drevesa, zadnjikrat ti pravim! Sicer se bom maščevala.« Slon se je začudil: »Ti ničel! Kaj le moreš napraviti meni, velikemu slonu — kralju džungle! Samo pihnem in z drevesom vred boš izginila iz džungle brez sledu.« Ptička je obmolnila. Tretjega dne se je slon spet prišel drgniti ob drevo, na katerem je gnezdila ptička. Ta je zletela iz gnezda in kakor blisk šinila slonu v uho. Tam je zaplahu-

ma. Ptička se je razjezila in zakričala: »Ne tresi mi drevesa, zadnjikrat ti pravim! Sicer se bom maščevala.« Slon se je začudil: »Ti ničel! Kaj le moreš napraviti meni, velikemu slonu — kralju džungle! Samo pihnem in z drevesom vred boš izginila iz džungle brez sledu.« Ptička je obmolnila. Tretjega dne se je slon spet prišel drgniti ob drevo, na katerem je gnezdila ptička. Ta je zletela iz gnezda in kakor blisk šinila slonu v uho. Tam je zaplahu-

Domovini

Ptičkov žvrgolenje, bistril rek šumenje, sonce, zvezde zlate, polja, širne trate; morja valovanje, vetrčka šumljanje, pesem, vrisk piščali, zelen bor na skali, gore in ravnina to je naša domovina. Bodi zdrava domovina!

Martina Bidovec

tala s svojimi drobnimi krili in z majhnimi ostrimi kremplji zbadala slona. Slon je stresal z glavo in mahal z uhlji — a ni prav nič zagleglo. Prosil je ptičko, naj zapusti njegovo uho in prisegel, da ne bo nikoli več vznemirjal ne nje, ne njenih mladičev. Ptička je odvrnila: »Tudi jaz sem te prosila — pa je bilo vse bob ob steno.« Slon je kričal, stresal z glavo, mahal z uhlji, trobil in begal po džungli. Potem je ves izčrpan teletnil na zemljo. Takrat se je ptička izmuznila iz uhlja in poletela k mladičem. Slon pa je od tistih dob pustil drevo na miru.

(Indijska pripovedka)

Prev. M. S.

Otroci se igrajo

Hi, konjiček, hi; kam se ti tako mudi? K stricu, k teti, k stari mami, ki živijo za gorami?

Hi, konjiček, hot, zdaj v galop čez vse bregove

in čez reke, čez planine in zapreke, preko sedmih jezer in gora kjer je bela hišica. Hej, konjiček, ustavi se! Tukaj teta so in strici, tukaj stara mama čaka z mizo polnih sladkarij. Hej, konjiček, tudi zate v jaslih sočno je seno, pa najej se prav lepo!

Smo najedli se, napili, se pri tetah veselili, staro mamo obiskali, o vremenu s strici pokramljali

Zdaj pa v tek, konjiček, hi k mami se domov mudi!

Bajt Erika, dijakinja I. b razreda

Bili so hudi dnevi...

Bila sem še majhna, stara komaj nekaj let, pa vendar se še dobro spominjam tistih hudih dni med vojno. Spominjam se grozodejstev, ki so jih počenjali nad našimi ljudmi fašisti. Prav dobro pa se mi je vtisnil v spomin naslednji dogodek.

Nekega dne, bilo je pozno v jeseni, so fašisti obkolili našo hišo. Verjetno je nekdo izdal, da se shajajo pri nas partizani in imajo spravljeno blago in razne druge potrebne stvari. Doma smo bili samo mama, sestra in jaz, oče pa je bil v partizanih.

Fašisti, četniki in belogardisti, ki so preiskovali hišo, niso ničesar dobili. Vse je bilo dobro poskrto. Jezni, ker niso ničesar dobili, so odpeljali mamo, sestrico in mene na poveljstvo. Med zaslišanjem ni mama nič izdala. Verjetno so nas hoteli izseliti ali poslati v taborišče. Pa so nas zato poslali domov po obleko. Stražar, ki nas je spremljal, je nena doma nekam izginitil, verjetno je dobil kje dober grizljaj. Mama me je takoj poslala k teti, sestrico pa odnesla k sosedovim. Sama pa se je takoj preoblekla in odšla na že poznano mesto, kjer je dobila zvezo s partizani.

Nekega dne so fašisti obkolili tudi tetino hišo. Bili sva sami do-

ma. Teško nama je bilo, ker sva se bali, da naju bodo odpeljali ali pobili. To se ni zgodilo, pač pa so teta pretepli in ji zagrozili, da bodo ustrelili njo in mene. Zmračilo se je. Fašisti so še vedno strašili po vasi. Nenadoma pa se je naše okno razsvetlilo in za sosedovo streho se je dvigal visok plamen in nebo. Zakričala sem: »Teta, fašisti so zažgali našo hišo! Nisem dobila odgovora. Teta in jaz sva nemi strelmi v razsvetljeno noč. Bila sem obupana.

Pa se je nebo nad nami le razjasnilo. Vojna, ki nam je prinesla toliko gorja, se je končala. Vseposod je zavladalo veselje, vseposod veseli obrazi. Tudi moja mamica se je kmalu vrnila. Tesno smo se objele na pogorišču naše hiše in zajokale.

Vračali so se na svoje domove partizani od vseposoda. Tudi me smo pričakovale, da se bodo vsak trenutek odprla vrata in da bo vstopil naš očka zdrav in vesel. Čakale smo, a dočakale nismo. Oče se ni vrnil, ostale smo same. Ostal nam je tudi lep spomin na očeta, ki je pokopan morda nekje daleč, daleč...

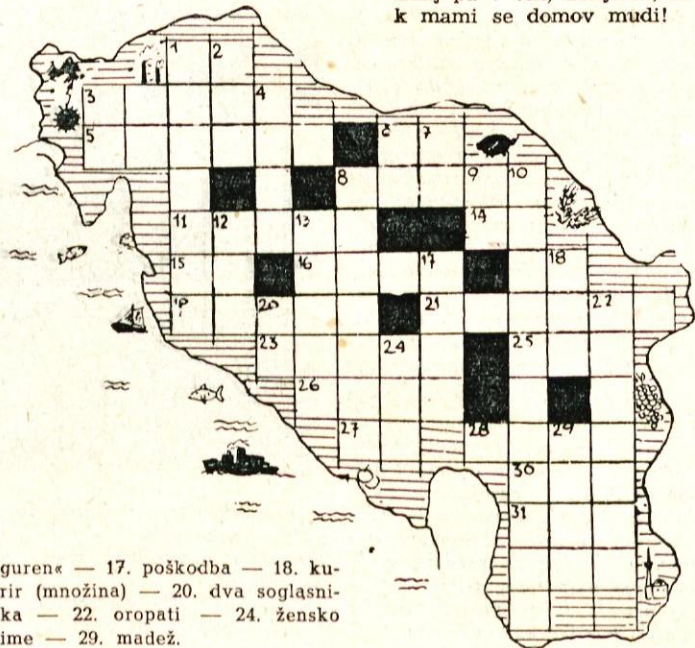
Za bistre glave

NAGRADNA KRIZANKA JUGOSLAVIJA

Vodoravno: 1. dva soglasnika — 3. ime slovenskega pristanišča — 5. ime žlahtne kovine — 8. municija (ednina) — 11. rastlina, ki raste ob morju — 14. glas goveda — 15. kazalni zaimek — 16. ime plemena, znanega iz zgodovine — 19. tovarna v Kranju — 21. starogrški bog umetnosti — 23. meden — 25. kačji glas — 26. žensko ime — 27. predlog — 28. naslov slovenskega filma — 30. otok v Jadranskem morju — 31. 3. oseba glagola biti (nemško).

Navpično: 1. dovršnik glagola pisati — 2. ocena — 4. morska žival — 6. ime božanstva — 7. reka v SZ — 8. običajen — 9. enota za upor — 10. ime države — 12. žival — 13. domača beseda za »si-

guren« — 17. poškodba — 18. kurir (množina) — 20. dva soglasnika — 22. oropati — 24. žensko ime — 29. madež.

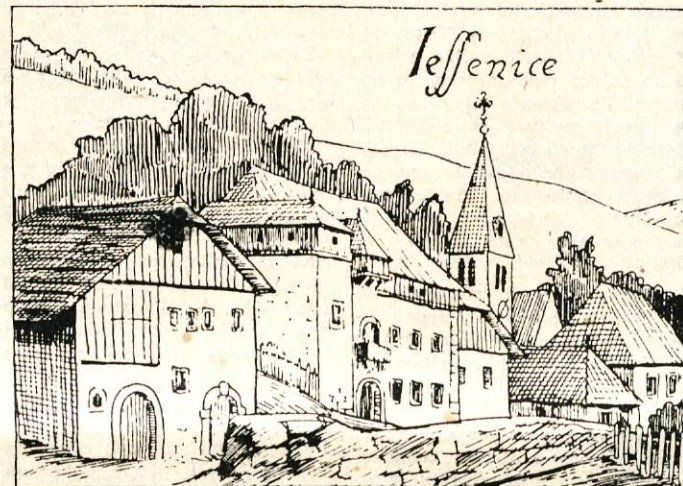
Pod žezlom železne dinastije na Jesenicah

Na Gorenjskem in v topilnici Pasiek pri Litiji so prvič začeli uporabljati zagorski premog - Razvratno življenje belgijskih priseljencev - Kako in zakaj je izdajalec Ruard nosil leseni križ po Jesenicah - „Ruetov Fric“ je umrl lačen in ušiv

NA JESENICAH SE ŽELEZARJI ŽE DLJE PRIPRAVLJAJO NA PROSLAVO 90-LETNICE MODERNIZACIJE SEDANJEGA ŽELEZARSKEGA OBRATA, KI SODI MED NAJVEČJE DELOVNE KOLEKTIVE NA SLOVENSHEM. KOLEKTIV ŠTEJE ŽE OKOLI 7000 DELAVCEV IN NAMEŠČENCEV. ŽELEZARNA SE ZA TA POMEMBNI JUBILEJ PRIPRAVLJA TEMELJITO, ZATO JE BIL IZVOLJEN TUDI POSEBEN ODBOR, KI JE ZADOLŽEN ZA DOSTOJNO IZVEDBO TE PROSLAVE. VSE KAZE, DA BODO JESENICANI RES SLOVESNO PROSLAVILI TA DOGODEK, KI JE DAL SEDANJIM JESENICAM IN S TEM VSEM GORENJSKEMU KOTU VSESTRANSKI GOSPODARSKI RAZMAH.

Železarstvo ima na Gorenjskem stoletno tradicijo. Okrog Jesenic, pa tudi okrog Kroke, Kamne gorice in od Zeleznikov do Bohinja ter Mojstrane, so imeli nekdanji železarji v neposredni bližini dovolj rude, pa tudi gozdov za železarske topilnice in prav tako vodne sile, ki jim je gnala kovarske naprave.

jo kopali na Golici, pa tudi v bohinskem kotu, kar doma. Med gorenjskimi domačini ni bilo dovolj podjetnih in premožnih ljudi, ki bi mogli kupiti železarske naprave. Zato so vdrali v naše kraje tuji petičniki. (Omenil sem že Italijana Buccelinija iz Bergama.) Italijanskega porekla je bila tu-

Ruardova graščina v Valvasorjevih časih

Iz teh malih obrti se je starodavno železarstvo postopoma razvijalo, in je bilo železarstvo na slovenskem ozemlju že tako močno in razpredeno, da so imeli delavci v rudnikih železa, topilnicah, kovačih in vsi drugi, ki so bili v sestavu železarske dejavnosti, svoje posebne privilegije že v XVI. stoletju. Med drugim so bili izločeni iz sestava graščinskih podložnikov, imeli so svoje sodstvo in svoje sodnike. O tem govori rudarski red iz leta 1575, ki ga je izdal avstrijski cesar. Takrat je bil lastnik jeseniških rudnikov in železarne italijanski priseljencec Bernard Buccelini, po rodu iz Bergama.

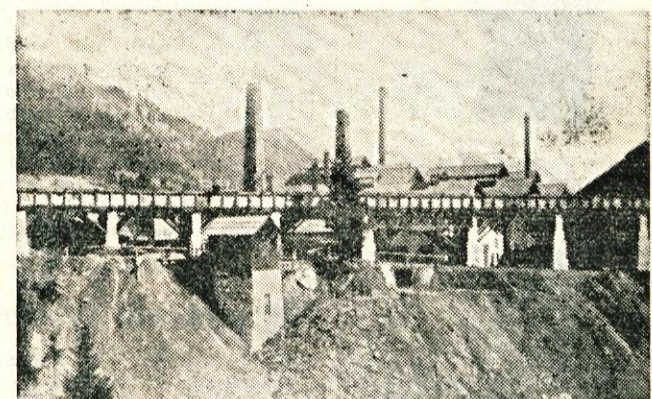
Železarne na Slovenskem so mnogokrat menjavale lastnika. Leta 1766 se je naselila na Jesenicah belgijska gospodarska družina Ruardov, ki so odprli rove železne rude po hribovskih najdiščih nad Jesenicami, svoje delovanje pa so razširili tudi po drugih krajih Slovenije.

Pred 90 leti je kupila Jesenice in vse sosednje železarske naprave Kranjska industrijska družba (KID), ki je opustila nekatera dotedanja manjša železarska podjetja, med drugim tudi v Bohinju in v Mojstrani, in je osredotočila vso železarsko dejavnost na Jesenicah. Tedaj je dobilo to mesto na pomembnem železniškem križišču in v dolini med Golico in pod Mežakljo osnovo za svojo današnjo dejavnost in gospodarsko veljavo. Leta 1891 je ugasnila poslednja železarska peč v Stari Fužini pri Bohinju in od takrat so se Jesenice iz leta v leto razvijale in napredovale do današnje veljave in razmaha: 7000 delavcev in nameščencev.

KO SO IZ BELGIJE PRIŠLI RUARDI IN SE GOSPODARSKO RAZMAHNILI PO SLOVENSKEI ZEMLJI

O prvi dobi gorenjskega železarstva je znano, da so začeli najprej železno rudo prevvažati v današnjo Italijo po težavnih gorskih poteh. To pa je bilo mučno in je dajalo bolj slab zaslužek. Ker so imeli Gorenjci v bližini dovolj host in oglja, so začeli topiti železno rudo, ki so

di družina »železnih« magnatov Zoisov, ki so imeli v lasti železne rudnike v bohinskem kotu. Iz te veje je posebno znan baron Žiga Zois (1747—1819), ki je imel bogate rudnike železa, plavže in lepo vpeljano trgovino z železom. Ta mož je bil tudi mecen slovenske literature in pesnika Valentina Vodnika, ki ga je spoznal na potovanju po svojem železarskem ozemlju na Gorenjskem, kjer je bil Vodnik leta 1792 za dušnega pastirja na Koprivniku pri Gorjušah.

Železarne Jesenice pred 60 leti

Med najbolj živahne in razgibane družine in železarske dinastije pa štejejo Ruarde, ki so se naselili v naših krajih iz svoje prvotne domovine Belgije. Prvi Ruardi so prišli na Jesenice v letu 1766, ki so kupili tedanje železne rudnike od Garzonija (medtem so propadli že tudi Bucceliniji). Ta družina je bila po svojem prepričanju zapadnjaško orientirana in so bili v času Napoleonovega pohoda in francoskih vojsk pristaši francoskih revolucionarnih idej. Prav to pa je pripomoglo k uničenju Ruardovih.

FRANCOZI NA GORENJSKEM

FRancozi so bili za Napoleona gospodarji slovenskih dežel od leta 1809 do leta 1813, ko so ustanovili kraljestvo Ilirijo in so bile v sestavu teh dežel tudi Kranjska, Koroška, Primorska in še nekaj drugih pokrajin. Ko so

se Avstrijci umikali pred napadalnimi Francozi, so nekaj časa uspešno branili prehode s Kranjskega na Koroško. Planinski prelazi na Jezerkem, Ljubelju in na Podkorenskem sedlu so bili dobra naravna prepreka, da Francozi niso mogli brez bojev na Koroško.

Tedaj pa je priskočil na pomoč Francozom jeseniški Ruard, ki je bil privrženec francoskih naprednih idej in so bili Napoleonovi oficirji gostje v njegovem gradiču. Ta je na skrivaj prepeljal francosko posadko po dobro znani poti iz Savske doline, preko Karavank na Koroško. Nato so zasedli Francozi še Koroško.

S SRAMOTILNIM KRIZEM PO JESENICAH

Avstrijci, ki so zvedeli, da je jeseniški Ruard pomagal Francozom pri prehodu na Koroško, so ga zaradi tega zasovražili. Med Jeseničani in drugimi Gorenjci je še danes živo v ustnem izročilu kazen, ki jo je prestal Ruard za to svojo »izdajo«. Ko so se leta 1813 spet vrnil Avstrijci v svojo staro posest, so ujeli Ruarda in so mu naložili na ramena velik lesen križ, ki ga je moral v znak pokore nositi po vseh rudarskih predelih starih Jesenic in nekateri so ga tedaj celo psovali in sramotili.

Starejši Jeseničani pripovedujejo, da so potem ta Ruardov sramotilni križ pribili na Ruardov skedenj, ki je stal poleg njegovega gradiča.

Od takrat so padli Ruardi v nemilost pri avstrijski vladi in drugih vplivnih gospodarskih krogih. Ruardovim je šlo tedaj gospodarstvo bliskovito navzdol. Začeli so zapravljati imovino in sredi preteklega stoletja je prešla Ruardova imovina v roke Kranjske industrijske družbe.

»TRAGIČNA SMRT V MOJSTRANI, NA PRAGU KMEČKE HIŠE PRI TILČU...«

Poslednji Ruard, ki je doživel najbednejšo usodo, je bil Friderik Ruard — med ljudstvom še danes znani »Ruetov Fric«. Ko

družinski pomenki

Kdo bo zvečer doma?

»Posojilo bom vzela danes v banki,« je povedala Stana kolegicam v pisarni.

»Tako? In kaj misliš kupiti?«
»Posteljno perilo, porcelan in ves potrebni kuhinjski pribor. Z Lojzatom sva sklenila nabaviti vsak nekaj, da se ne bova poročila čisto na prazno.«

»Česa ne poveš! Torej nas boš kmalu povabila na dekliščino.«

»No, tako hitro še ne, čez kake pol leta pa morda že.«

»Saj se ti nikamor ne mudi,« ji je segla v besedo Danica. »Zdaj si še svobodna, greš v kino, na ples, na izlet v planine, kamorkoli si zaželiš. S poroko pa pridejo otroci in potem si za nekaj let priklenjena na dom.«

»No, tako hudo pa spet ni,« je ugovarjala Stana.

»Saj ne rečem, toda prostosti ni več. Dobro veš, da imam svojega Andrejčka in Marjetko nadvse rada. Zaradi njiju se odrečem marsičemu, pa vendar...«

»Vesela bodi, da imaš mamo, ki pazi na oba,« je Stana vztrajala pri svojem.

»Prav o tem sem nameravala govoriti. Mama je do treh popoldne sama pri otrocih. Medtem ko se ukvarja z njima, pospravi tudi stanovanje in skuha kosilo. Njen delovni dan ni lahek. Nič čudnega torej, da sitnari, če greva z mo-

žem zvečer v kino. Tudi ona bi si rada ogledala kako lepo predstavo, bodisi v kinu bodisi v gledališču, ali pa bi obiskala znanca. V težkem položaju je. Razumem jo, zato poskušamo urediti tako, da greva od doma izmenoma midva z možem, mama in jaz oziroma mama in mož. Toda to je slaba rešitev in razbija družinsko soglasje. Če hočemo biti vsi skupaj, moramo ostati lepo doma. Ponekod ostane v takšnih razmerah samo po sebi umevno, da ima zvečer prosto samo mož.

Že večkrat sem razmišljala, da bi kazalo tudi pri nas, vsaj v me-

stih, organizirati službo za večerno varstvo otrok na domu.«

»Ta misel mi je všeč,« je dejala Stana. »Posebno velja še za tiste zakonce, ki nimajo mame in sploh nikogar, da bi vsaj čez dan pazil na otroke. Sicer pa me tolaži novica, da nameravajo v naši stanovanjski skupnosti že v kratkem urediti posebno sobo za otroke. Matere jih bodo pripeljale tja, če bodo hotele brez skrbi po svojih gospodinskih opravkih, je optimistično zaključila pogovor Stana, ki kljub morebitnim težavam ni nameravala odložiti poroke dalj kot za šest mesecev.

Za dober tek šolarjem

Nekaj napotkov za prehrano šolskega leta

Iz zadnje številke »Sodobnega gospodinjstva« povzemamo nekaj odstavkov o prehrani šolskega otroka, ker se nam zdi potrebno, da bi bile o tem poučene tudi naše bralke.

Šolski otrok mora dobiti v zadostni količini beljakovine, kalcij, fosfor in vitamine. V tej dobi, ko otrok porabi veliko energije za šolsko delo in igro, je potrebno, da vsebuje njegova hrana dovolj maščobe in ogljikovih hidratov (škrobnatih živil). Za rast in vzdrževanje telesa so mu potrebne beljakovine. Prevladovati pa morajo polnovredne, to so živalske (mleko, skuta, meso, jajca itd.).

Posebno pozorni moramo biti pri učencih prvega razreda. Za otroka je prehod od doma v šolo velik duševni in telesni napor, saj se mora podrežati vsakodnevni šolski disciplini, pazljivosti pri pouku in se vključevati v nov, njemu nepoznan otroški kolektiv. Pri vsem tem duševnem in telesnem naporu ga moramo podpreti s pravilno sestavljeno in pripravljeno hrano, ki naj jo otrok uživa v čim bolj redkih obrokih.

Čim več se otrok giblje, igra, udejstvuje v športu, tem večja je njegova potreba po hrani. Pri otrocih med 11. in 14. letom je paziti, da ne dobe preveč maščob in sladkarij in se ne začno debeliti.

Pri vsakodnevnih obrokih šolskega otroka je treba gledati na sledeče:

Zelo važen obrok je zajtrk, ki mu razmeroma malo družin posveča dovolj skrbi. Otroci naj zajtrkuje v miru, sede in dovolj obilno.

Dopoldansko malico dobe otroci v veliki večini v šoli. Pri nas je maloštevilni starši niso uvideli, kakšnega pomena je malica za telesni in duševni razvoj otroka. Vzporejati jo moremo z dodatnim obrokom v tovarnah in podjetjih, ker obnovi delovno sposobnost, katera je začela upadati po nekaj urah dela. Poleg tega je šolska malica pomembna za otroke

tudi zato, ker je v velikih primerih to prvi zajtrk, ali pa dopolnilo za kosilo.

Poglejmo naslednji predlog za posamezne dnevne obroke. Iz njega je razvidno, da so pri teh obrokih zastopane vse snovi, ki jih otrok potrebuje za rast, energijo in zaščito zdravja.

Zajtrk: mleko, mlečne pijače, bela kava, enoten ali črn kruh, surovo maslo ali margarina, marmelada, skuta in podobno.

Malica: mleko, mlečne pijače, črn kruh, košček klobase, salame, mesa; marmelada, surovo maslo ali margarina, sveže sadje ali zelenjava.

Kosilo: nekaj surove zelenjave ali sadja ali sadnega soka. Če kuhamo juho, jo obogatimo s surovimi zelišči, n. p. zelenim peteršiljem. Meso, posebno drobovina, ribe, jajčne jedi, skuta. Za priloge ponudimo krompir, stročnice, zelenjavo in solato.

Večerja: po možnosti veliko zelenjave, solate, razne kaše, narastki, krompirjeve jedi, manjše količine mesa, klobase, ribe, jajca, sir, mleko.

Obloženi kruhki k čaju ali mlečnim pijačam, vedno nekaj svežega sadja ali sveže zelenjave.

Maščobne ocvrte jedi za večerjo niso primerne, raje se odločimo za ne pretežke enolončnice.

JEDILNIK

KOSILO: goveja juha z drobovimi cmoki, goveja pečenka s smetanovo omako, marmeladni rogljički.

Juha: pol kg govedine, sol, voda, korenje, čebula, paradižnik, zelena, peteršilj.

Drobovi cmoki: 6 dkg maščobe, 2 jajci, 11 dkg zdroba. Umešamo maščobo, dodamo jajčka in nazadnje še zdrob. Lahko počiva 1 uro ali pa takoj zakuhamo.

Goveja pečenka: kos dobro preležane govedine pretaknemo s koščki slanice, potresemo s soljo, poprom, nastrgano jušno zelenjavo, polijemo z vrelo mastjo in pečemo med večkratnim prelivanjem pečenke s pečenkinimi sokom. Nato meso odstranimo, sok potresemo z moko in malo opravimo, zalito in dobro prekuhamo omako zmešamo z žlico smetane ter jo polijemo po zrezani pečenki. Jed postavimo z rezanci, rižem ali cmoki na mizo.

Rogljčki: 30 dkg moke, 5 dkg masla, 1 jajce, 10 dkg sladkorja, osminko litra vode in 2 dkg kvasa, zdrobimo z ostalimi količinami, pognetemo testo, ki počiva pol ure. Nato ga razvaljamo, zrežemo na deset cm velike kvadrate, napolnimo z marmelado in oblikujemo rogljičke, ki jih 20 minut pečemo v pečici.

VEČERJA: pečene krvavice, por v solati.

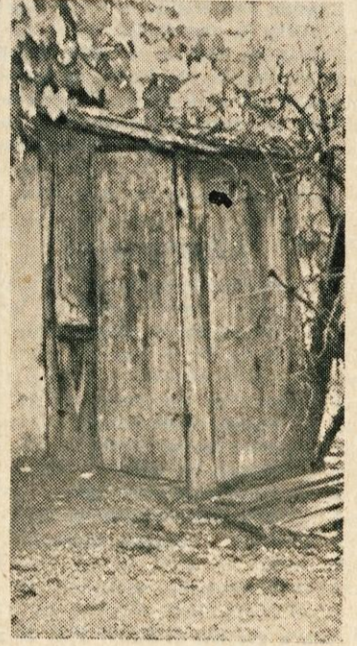
Por v solati: srednje debele pore, ki smo jih očistile in skrbno oprale tudi med listi, skuhamo v slanem kroupu. Ko je por mehak, ga previdno vzamemo s penovko iz vode in na deski prerežemo v več manjših kosov. Nato ga damo v skledo za solato in zabelimo z oljem, kisom in potresemo s poprom. Vode, v kateri se je kuhlal por, ne zavrzimo, ampak jo uporabimo pri zalivanju kake druge jedi.

gorenjske bodice

Bi malce pokramljali? No, pa dajmo! Kaj bi se otepalih šegave besede. Kajpak se bomo lotili takih misli, ki ne bodo prehudo bodle, da pa bodo kljub vsemu opravilele naslov »bodice«. Konec koncev je pa tu 29. november in na tak praznik res ne kaže nabadati državljanov na »bodice«.

Na vljudno vprašanje — vljuden odgovor! To velja za tistega bralca »bodice«, ki se mu je bojda

HAMEN SPOTIKNE

Podobnih slik, ki jo je naš fotoreporter ujel na filmski trak na Primskovem pri Kranju, kjer se odcepi pot do Zadrune doma, bi našli na Gorenjskem lahko še precej. Za prebivalce na Primskovem je to »higiensko« stranišče že dlje kamen spotike. Čas je, da bi takšnih »objektov« vsaj ob glavnih prometnih cestah ne bilo več!

Tudi podobni pojavi, kot ga prikazuje naša slika, se vrste vsak dan drug za drugim. Na križišču na Primskovem pred gostilno »Pri Jaku« sta voz in konj stala brez voznika domala sredi ceste skoraj 20 minut. Pa še recite, da vozniki vprežnih vozil niso prometu eden največjih kamnov spotike

STOJA splošna nevarnost

Da srečavanje vozil na cestah, zlasti ožjih, ni brez nevarnosti, utegne potrditi vsak voznik vprežnega ali motornega vozila. Da je cesta na tem predelu docela pregledna.

15. februarja letos je hitel avtobus z osmimi potniki po cesti II. reda proti Preddvoru pri Kranju. Kazalca na uri sta kazala 12.45, ko je voznik opazil pred seboj tovornjak. Torej srečanje! Avtobus se je umaknil na desni rob cestišča, prav tako tovornjak. Tu pa je prišlo do nepredvidenega naključja. Cesta se namreč na tem odseku precej zoži, česar voznik tovornjaka ni pravočasno opazil. Kljub temu, da se je umaknil na skrajni desni rob, je bil prostor za srečanje pretesen. Kljub zaviranju, je bil karambol neizbežen.

Kdo je kriv nesreče? Po okoliščinah sodeč bi srečanje v redu minilo, če ne bi avtomobila vozila prenaprlo. Sicer pa šoferja trdita nasprotno: prvi pravi, da ni vozil hitreje kot 20, drugi pa 25 kilometrov na uro. (Skorajda premajhna brzina za razdejavanje, ki ga kaže naša fotografija!) Morda je nesreče krivo tudi zaviranje; vozilo namreč kaj rado zanese in

zanoihtalo od skrbi, kaj neki se je primerilo moji Marjani; ne črne ne bele več ne črhnem o njej.

Dragi Bonifacij! (tako te menda kličejo, če sem prav lovil črke po tistem tvojem pisanju). Le nič ne skrbi; Marjani gre dobro! Mar nisem jaz dovolj zgovorno jamstvo, da je tako? Da pa boš pravilno razumel, ti povem, da sem Marjano malce v »ilegalo« postavil. Prepogosto sem jo vlačil po »Bodiceh«, pa se je ženska nabrala popularnosti kot cigan uši. Ko bi jo le videl, kako se je kar na lepem začela napihovati. Jedetena, ko bi jo slišal! Včasih mi je take nabrenkala, da sem se počutil kot odžagana veja. Kar na lepem ji nisem bil več po volji. Premajhen da sem zanjo, mi je očitala. Strela našobljena, saj me je prečnila takrat, ko sva se jemala! Ti rečem, kot vola me je »prešacala«. Kaj je mislila, da bom pri 35 letih še rastlel? Pa ob moj nos se je začela spotikati, pa ob plešo; nazadnje mi je pa od same hudo-bije še zobno protezo skrila, da sem bil cel teden v usta tak kot kapelj.

»Kaj si le domišljaš!« mi je ondan zalučala v zobe. »Takšnih in boljših kot si ti, dobim za vsakim plotom deset.«

Vidiš, Bonifacij, taka je postala moja Marjana! Zategadelj sem sklenil, da ne bom več pisal o nji. Naj se ji najprej napuh po-leže, potlej bom pa videl. — Pa pozdravljen!

Sploh so pa z ženskami težave. Eno in drugo pa lahko delimo na kategorije kot pri boksu. Najprej je ženska čisto mlada, potlej je mlada, nekaj let za tem ni več mlada, ko je pa že zelo stara, ni več čisto mlada itd. Težave imamo pa z vsemi: z mladimi težave, s starimi pa še križe povrh.

Ondan me je naključje zaneslo v neko »Svobodo«. Prav takrat sem padel med igralce, ko so razdeljevali vloge. Katero igro so imeli v mislih, pa ne bi vedel povedati. Pri moških igralcih je še nekam šlo, ko so pa prišli do žen-

skih vlog, je bil pa ogenj v strelah. Vse — od najmlajše do najstarejše — do tiste, ki ni več čisto mlada (okrog petdesetih), so se hotele priboriti do mladih vlog. Vse so hotele biti lepe, mlade, skratka — ljubimke. Ponavljam: tudi tiste, ki niso več čisto mlade... Le za las je manjkalo, da si niso skočile v lase. No, možki so bili po tej plati bolj kritični. Le pri eni vlogi se je zataknilo. Nekdo bi moral zaigrati pokvarjenega človeka, z eno besedo povedano — falota. Pa so se vsi po vrsti otepalih te vloge kot sršenov. Beseda sem, beseda tja — konec koncev so vlogo odrinili kar režiserju, češ — tvojemu značaju se najbolj prilaga!

Hotel sem jim narediti pridigo o tem, kje je meja med odrom in stvarnostjo, pa sem rajši zaloputnil usta. Sklenil pa sem svetovati našim dramatikom, naj v prihodnje pišejo zgolj igre, kjer bodo nastopali sami dobri ljudje in samo mlade, zelo mlade ljubimke...

Dovolj za to pot, pa drugič še kaj! Do takrat pa Vas pozdravlja

Vaš Bodičar!

beležka

USMILITE SE MOSTOVI!

Lani je že vse kazalo, da se bodo mostovi čez Nemiljščico na Njivici in v Nemiljah končno le lotili. Upanje prebivalcev, ki se poslužujejo teh mostov, je bilo letos še posebno spodbudno, ko so namreč k tem objektom navozili kupce peska za betoniranje. Čez čas so pesek spet odpeljali, ostale pa so samo še govorice o teh mostovih, češ da so dela za nekaj časa preložena.

Nobenega dvoma ni. Tamošnji cestar mostove dobro oskrbuje. Nečesa pa ne smemo pozabiti. Približuje se zima, ki utegne mostove, ki jih je že hudo nagrizel zob časa, do kraja uničiti. Utengne se tudi zgoditi, da bodo ti mostovi spomladi za prevoz lesa, ki pomeni prebivalstvu te doline domala edni zaslužek, docela neuporabni. — Kdo bo v tem primeru utrpel škodo? Predvsem prebivalstvo te doline.

Tu pa trčimo še ob nenačrtnost. Čemu so pesek, ki so ga navozili k tem objektom, spet odpeljali? Takšno prevažanje gradbenega materiala je navsezadnje precej draga stvar, ki nima nobenih koristi. In končno: čemu zavlačevanje tako nujnimi deli? F.

MODA

Kostim iz grobega volnenega blaga po zadnji modi

Dvodielna popoldanska obleka, pri merna tudi za gledališče. Bluza ima okrogel izrez in je brez roka vov. Na desni pa je model nove kombinacije bluza in krila.

100 pletenih vzorcev

Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani, je že tretjič izdal knjigo »100 pletenih vzorcev«.

Knjiga vsebuje pravzaprav preko 150 vzorcev v besedi in sliki in je tiskana na zelo finem papirju.

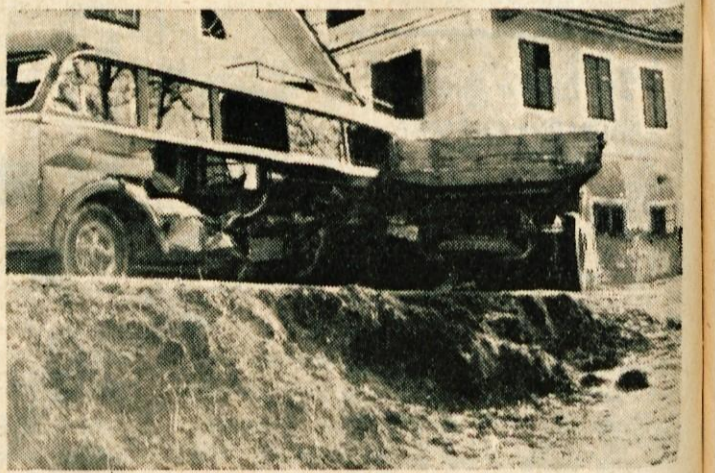
Služila bo začetnicam, izurjenim pletiljam in učiteljicam ročnih spretnosti, ker obravnava in pojasnjuje vse, od začetnih pojmov pletenja do večbarvnih in čipkastih vzorcev.

Dieta pri žolčnih boleznih

Zbirka diet pri različnih boleznih, ki jo izdaja Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani, se je pred nedavnim obogatila z novo publikacijo o dieti pri žolčnih boleznih.

Knjižico, ki so jo mnogi bolniki že nestrpno pričakovali, saj so obolenja žolčnega mehurja pri nas zelo pogosta, sta spisali dr. Božena Zajec - Lavrič in Marija Gams.

cestnem prometu, ki pravi: »Vsak voznik se mora pri srečanju z drugim vozilom držati desne strani ceste. Med srečavanjem morajo pustiti vozniki med vozili in ži-

In rezultat tega srečanja? Stirje vino dovolj prostora, da se srečanje lahko opravi brez nevarnosti. Na cestah, kjer je srečavanje oteženo, se mora umakniti voznik, ki mu je to, glede na okoliščine, laže.

IZ PARTIZANSKEGA TISKA

»Knjiga je najzgovornejša priča, da se narod zaveda sebe, da živi, da hoče živeti«

(Oton Župančič)

»SAMO MILIJON NAS JE, MILIJON UMIRAJOČIH MED MRLIČI...«

Tako pravi Karel Destovnik-Kajuh v eni svojih najlepših pesmi. Res, ni nas veliko, pa smo vendarle kljubovali vsem viharjem, ki so doslej hoteli pregaziti našo zemljo. Vsa zgodovina slovenskega naroda, od naselitve naših prednikov na Balkanu pa do zloma fašizma, je pravzaprav en sam krvavi madež, neizprosni boj za obstanek, za prostor pod soncem. Slovenski narod pa ni klonil pod biči najrazličnejših okupatorjev.

Tiskana beseda v naši borbi za svobodo ni odigrala majhne vloge. Tiskana beseda je bila in je sila, močnejša kot meči in puške, močnejša kot oklepi in topovi. Narod, ki ljubi knjige, tak ne narod ne bo umrl.

Samo bežen pogled v slovensko literaturno zgodovino nam kažen stalen boj za slovenski jezik, za domačo tiskano besedo. S tem delom sta pričela že brata Ciril in Metod. Protestanti s Primožem Trubarjem na čelu so v predgovorih svojih del budili slovensko narodno zavest. Po letu 1768 nastopi s Pohlino KLANJSKO GRAMATIKO in z Linhartovo ŽUPANOVO MICKO ter MATIČKOM literarni prerod slovenske književnosti. V dobi romantike je Prešernov krog zagovarjal kulturno in politično smer, ki je rasla iz domačih tal, upoštevala zahteve ljudskih množic, zahtevala za ljudstvo kulturno enakopravnost in svobodo, se bojevala proti germanskim in romanskim vplivom, poudarjala slovensko individualnost ter si prizadevala dati slovenstvu evropsko širino. Zato je Prešernov krog odklanjal ilirsko gibanje in se boril proti staroslovincem. Potem so bile vse do fašistične agresije na Jugoslavijo v letu 1941 več ali manj znosne razmere, vsaj kar se tiče boja za slovensko tiskano besedo.

S Hitlerjevimi vdorom v Jugoslavijo so naši napredni ustvarjalci utihnili. Združena v okviru OF je večina slovenskih kulturnih delavcev na okupiranem ozemlju proglasila »kulturni molk«, s katerim sta se slovenski umetnik in znanstvenik odločila objavljati knjževnih del, s tem pa sodelovanju z okupatorjem. Vendar je že maja 1941. leta izšla prva številka SLOVENSKEGA POROČEVALCA, ki je postal glasilo Osvobodilne fronte in je v več izdajah izhajal skozi vso dobo narodnoosvobodilne borbe, medtem ko je bilo DELO (do leta 1942), pozneje LJUDSKA PRAVICA glasilo Komunistične partije Slovenije. Pozneje je v ciklostilski tehniki izhajala množica listov, ki pričajo o bogatem ustvarjalnem delu partizanskih kulturniških in propagandnih skupin. Skrb za tehnike in tisk, ki je dobil v letih 1941—1945 naravnost ogromen obseg, saj so izhajala pokrajinska in celo okrožna glasila OF, strokovna glasila DELAVSKA ENOTNOST, KMEČKI GLAS, vojaški listi raznih enot, brošure politične in vojaške vsebine itd. Vsa ta ogromna organizacija je ves čas NOB bila v rokah Komunistične partije Slovenije, ki je ime-

la že iz stare Jugoslavije največja izkustva in ilegalno izšolane kadre.

Razvijala se je tudi partizanska književnost. Njena najvidnejša predstavnik sta pesnika Matej Bor in Karel Destovnik-Kajuh. V Ljubljani in drugod je sodelovalo več skrivnih partizanskih tiskarn; v eni izmed teh je leta 1942 izšla Borova partizanska pesniška zbirka PREVIHARIMO VIHARJE. Pri partizanih je izšla zbirka Kajuhovih pesmi, zbirka pesmi Franceta Kosmača in Toneta Seliškarja, v partizanska glasila pa je pod skrivnim imenom Anton Pesnik pisal svoje pesmi tudi Oton Župančič.

V Pokrajinskem muzeju NOB za Gorenjsko hranijo, zbirajo in urejajo tudi partizanski tisk. Precej teh dragocenih dokumentov iz časa bojev proti okupatorju se je zgubilo. Kar je ostalo, je treba rešiti. Našim znanjem bodo ti skromni listi in knjižice, ti drobni literarni prispevki, ki so nastali med pokanjem pušk in treskanjem bomb, veren

kaj škafov krompirja, tja, kejer je pred pol ure storilo smrt toliko in toliko ušjih rodov. V isti vodi so si skubali krompir v oblicah in ga v nedopovedljivi lahkotni pojedli z lupinami vred. Kdo ne verjame, naj gre vprašati!

Doktor Žiga

Stran 6:

RESNIČNA ŠALA

Utrujeni domobranci so se ustavili pri Škofji Loki.

Partizan pride k spečemu Rupnikovcu, ki je bil na straži. Odovzame mu puško in pritrdi na hrbet listek:

»O, le spavaj domobran, saj te čuva partizan!«
Pravijo, da je bil domobran brez puške in s takim listkom ustreljen...

Pa še nekaj drobnih domislic, ki so v partizanskem Totem listu izhajale v nadaljevanjih pod naslovom SANJSKE BUKVE:

Partizanski TOTI LIST

dokaz, da Slovenci tudi v najtežjih trenutkih nismo obupali, da smo se z vsemi silami borili za svojo samostojnost, za svojo, z znojem in krvjo prepojeno zemljo.

SMISEL ZA HUMOR MED SLOVENSКИM LJUDSTVOM TUDI V NAJTEŽJIH DNEH NI UMRL

Pred seboj imam PARTIZANSKI TOTI LIST (leto I., šte. 3, 10. oktobra 1944). Izdajal ga je propagandni odsek štaba IV. operativne zone NOV in POS, razmnoževala pa centralna vojaška tehnika štaba IV. operativne zone. Prelistajmo ga malo!

Na 4. strani beremo:

DOBER TEK FRICI!

Na Koroškem, blizu Črne so si partizani uredili dva sode za parjenje obleke (no, kaj bi skrivali: za odpravo ušij). Fantje so se medtem sončili, pod sodi je gorelo in izpod pokrivala je uhajala smrtonosna para...

»Švabi gredol!« — Ker je bilo zelenih mnogo, a naših malo, smo se umaknili. Ko so Švabi prišli za nami na to mesto, so te pločevinaste sode ogledovali kot opica tramvaj in po kunštno pogrnutali: »Partizani niso tako neumni, napravili so si kuhinjo na paro.« Torej so tudi gladni Fraca zmetali v iste sode ne-

CEMENT — voziti ga, imel boš opravka s prisilnimi delavci.

CIGARETA — svetla: vse življenje boš ostal vojak.

CIGARETA — v ustih drugega jo videti: kaznovan boš zaradi žicanja.

CIGARETA — kaditi jo: vsem potrebam ti bo zadoščeno.

COPATA — videti jo: doživel boš udobno družinsko življenje z enakopravno ženo.

ČEVELJ — obuvati: sovražnik te bo presenetil!

ČIK — pogrešal boš cigaret.

ČIN — dobiti ga: precenjuješ svoje sposobnosti.

DIM — v daljavi videti ga: sovražnik na umiku.

DIM — blizu ga videti: tovariš ima cigarete!

DVOJČEK — videti ga: dobra letina.

EKONOM — prositi ga česa: brezuspešno prizadevanje.

FAJFA — kaditi jo: naberi si dovolj orehovega listja!

GOSPOD — biti: ne pomeni ničesar.

»V TEH BARAKAH RJAVIH NI ZA NAS POMLADI...«

Svoje časopise so izdajale tudi žene, pa tudi mladina je imela svoje liste. NASIM ŽENAM, glasilo protifašistične

Član zavezniške misije: »V Sloveniji se pa že ne bi oženil, ker bi tele partizanke utegnile ohraniti svoje navade...«
(Iz »Partizanskega Totega lista«)

ženske zveze (maja 1943, šte. 7) pravi v uvodu:

»Ta številka naj bo posvečena vam, drage tovarišice, ki se vračate iz internacije. Ne pozabite na trpljenje, ki ste ga morale prestati v tujini, ne pozabite, kdo je kriv vaše nesreče, maščujte se nečloveškemu okupatorjem in njihovim izdajalskim belogardističnim hlapcem! Ne pozabite, da še vedno ječi v spornah fašizma na tisoče mater, žena in deklet, ki nestrpnost pričakujejo rešitve...«

tehnika Kokrškega odreda), so po datumi prikazani »uspehi vojaških in sabotažnih akcij edinic Kokrškega odreda v oktobru, novembru in decembru 1944.« Nekaj primerov:

24. 10. je skupina minercev I. bataljona minirala železniško progo med postajama Lesce—Žirovnica. Porušeno je bilo 80 m proge — promet je bil ustavljen 18 ur.

11. 11. je oddelek I. bataljona napadel be-ga patrolo pri vходу v dolino Drage v bližini grobov ustreljenih talcev ter pri tem ubil 1 belogardista, 1 pa je bil težko ranjen.

22. 11. je prvi, drugi in tretji bataljon vodil borbo v Lomu pri Trzihu z nadmočnim sovražnikom. Borba je trajala ves dan, sovražnik je stalno dobival pojačanja, kljub temu pa se je končno moral umakniti. Ubilih je bilo 35 sovražnikov, 36 ranjenih, 4 pa so bili ujeti. Zaplenjen je bil en mitraljez, dve brzostrelki, šest pušk, štiri pištole, tri bombe in večja količina nabojev.

25. 12. je patrola I. bataljona naletela na Koroški Beli na sovražno kolono ter jo napadla. Pri tem sta bila dva sovražnika ubita, eden pa ranjen.

»PREKLETI, TISOČKRAT PREKLETI MORILCI...«

Leta 1944 je izdala Komisija za ugotovitev zločinov okupatorjev in njihovih hlapcev pri predsedstvu SNOS tiskano knjigo FASISTIČNO DOMOBRAVSKO NASILJE (sestavil dr. Makso Snuderl, tiskala tiskarna Triglav, strani 184). Kot moto služijo knjigi besede Beceletove matere:

»PREKLETI, TISOČKRAT PREKLETI MORILCI, KI SLOVENSКИM MATERAM UBIJATE MOŽE IN SINOVE ZA JUDEŽEVE GROŠE!«

V poglavju »Teror na Gorenjskem« beremo:

Po zelo nepopolnih spisih, sestavljenih po nemških uradnih razglasilih, je bilo v Begunjah za usmrtežev določenih in potem večji del v Begunjah pa tudi po drugih krajih ustreljenih od 20. avgusta 1941 do 5. aprila 1944 uradno vsega 965 talcev. Od časa, ki ga tu obravnavamo, torej od septembra 1943 dalje, je bilo vsega skupaj ustreljenih 260 talcev, teh pa mnogo že iz »Ljubljanske pokrajine«, predvsem iz Ljubljane, in to na osnovi podatkov, ki so jih dobili Nemci od svojih novih slovenskih hlapcev...

Malo naprej beremo pesmico, ki jo je napisala Božena:

FRANCKA PIŠE IZ INTERNACIJE...

V teh barakah rjavih ni za nas pomladi, — saj ne more mimo straž in čez bodoče žice — le tam zunaj ščebetajo ptice, da je drevje že zeleno in cveto nasadi.

Rada bi s tem pismom pobitela ven od tod, tja na domače trate. Ali se je že pred hišo češnja razcvetela, bodo jablane in hruške spet tako bogate?

Kdo vam mati, polja preoral je? Oče v grobu, fantje v zaporih — sami stopali ste po razorih, Bog vam srečo daj in zdravje!

Sosed naš, ki bil je tukaj z mano, je pred smrtjo sanjal, da doma orje. Klical je, zahteval plug in brano... S svojim truplom tujo zdaj gnoji zemljo.

KRONIKA KOKRŠKEGA ODREDA

V brošuri UDARI — NAVALI, USEKAJ — ISPALI, razmnoženi v ciklostilni tehniki in ilustrirani (20 strani, izdelala

Zjutraj me je zbudil telefon. Klical me je Johnny Holst, ki je bil ves iz sebe. Ali sem videl kapetana Hausemanna? »Ja, tu spi,« sem odvrnil in gledal pri tem truplo na preprogi.

»Za božjo voljo!« je zakričal Johnny. »Čez eno uro mora biti na vlak.«

Zazdehal sem. »Dobro, pridi in vzemi truplo.«

Johnny je prispel s štabnim avtomobilom. Skušal je spraviti kapetana k zavesti, toda nič ni pomagalo. Pljuskali smo mu vodo v obraz, ga skušali z masažo in celo z udarci spraviti k sebi, toda bil je tako pijan, da se še zganil ni. Naposled smo ga lepo oblekli in odvlkali do avtomobila. Šofer je skočil v pozor in pozdravil, midva pa sva pojasnila, da se je najin tovariš za hip onesvestil.

Ko smo prispeli na postajo, je Hausmannov polk postrojen čakal na svojega poveljnika. Ta pa je sedel med mano in Johnnyem. Poročnik je pozval vojake, naj mu izkažejo časti. Vozili smo se mimo in midva z Johnnyem sva odzdravljala. Poklical sem poročnika in mu pojasnil, da se kapetan ne počuti dobro. Ukazal je vojakom, naj vstopijo, midva pa sva odnesla »truplo« in ga položila v kot zanj rezerviranega kupeja.

Ko se je vlak premaknil, sem pomislil: »Tako se je treba vojskovati« in z roko pomagal kapetanu, ki je še vedno nepremično ždel v kotu. Veliko kasneje sem zvedel, da je junak največjega pijančevanja, kar sem jih kdaj videl, bil na fronti zelo hraber.

Tik pred božičem sem šel na obljubljeni potovanje v Bergen. Spremljali so me Johnny Holst, von Grunen in nesi nemški Finec Johann. Med vožnjo sem imel zanimiv razgovor z Johannom. Pred vojno je bil reporter in njegov oče je imel veliko farmo blizu Helsinkov. Vlak je drdral, midva pa sva si pripovedovala svoje doživljaje. Holst in von Grunen sta spala. Johann je opravljal podobno delo kakor jaz, samo da proti Rusom in za seboj je imel deset uspešnih misij. Njegova vztrajnost je bila presenetljiva.

Bil je lepo raščen, visok okrog 1,80 m in bil je videti kakor človek, ki bo bodisi storil nekaj velikega ali pa padel. Postala sva dobra prijatelja.

Nekega dne so tega moža odvrgli s padalom za ruskimi bojnimi črtami. Bil je preoblečen v visokega ruskega častnika, spremljali pa so ga pronemški Rusi. Uspešno je izpolnil svojo nalogo — fotografiral kolone, oporišča in skladišča municije, ter s signali označil strateške točke, ki naj jih nemško letalstvo bombardira. Z majhno skupino štirih ljudi je presmučal na stotine kilometrov in živel od ribolova, lova in tatvin. Nekega dne so jih obkolili ruski vojaki. Borili so se: Johann je bil ranjen v obraz in brazgotine od krogle bo nosil prav gotovo do smrti. Dva člana skupine sta bila ubita, ostali pa so se prebili.

Skozi snežne viharje in silovit mrz so se čez več dni vrnili v svojo enoto z izčrpnim poročilom o stvareh, ki so jih imeli najti. Tako je dobil med vojaki vzdevek »Vražji Johann«. Vsi v naši Dienststelle so se vedli zelo spoštljivo do njega in imel je vodilni položaj ne samo v nemški, marveč tudi v finski vojski.

Ob prihodu v Bergen sem s von Grunenom in Holstom obiskal načelnike za obrambo pred podmornicami, ki so imeli svoj sedež v Mordness Gate. Predstavili so me dvema kapetanoma in enemu poročniku. Najprej smo jim povedali, kakšna naj bi bila moja misija, nato pa jih prosili za sodelovanje. Povedali naj bi vse, kar bi pomagalo v Angliji, da bi našel in prepoznal razne naprave za boj proti podmornicam.

Pogovarjali smo se v neki pisarni. Sedeli smo okrog velike pisalne mize, na stenah pa so viseli zemljevidi z zataknenimi zastavicami. Na zadnjih vratih je visel seznam moštva in vrstni red dežurstva. Starejši kapetan plešast, grd človek z velikansko bradavico na licu je po nemško odgovarjal na naša vprašanja. Von Grunen mi je prevedel vse te tehnične izraze, ki jih nisem razumel.

64

FRANK OWEN:

EDDIE CHAPMAN PRIPOVEDUJE

Na poti na vzhodno fronto je v Oslo prispel neki Holstov prijatelj, kapetan Hausemann, poveljnik topniškega polka. Ko sem ga srečal v nemški restavraciji se mi je zazdelo, da je ta na videz sila postavnim nemški častnik bil zelo potr, ker je moral iti v Rusijo. To ni bilo nič čudnega, zakaj malone sleherni mojih znancev je izgubil tam prijatelja ali sorodnika. Kapetan bi moral odpotovati naslednji dan in tako smo seveda proslavili njegov odhod. Žeja kapetana Hausemann je bila, kot se je pokazalo, neznanjska.

Med večerjo je pil kot žolna, toda to je bil komaj začetek. Šele po večerji je njegova žeja prišla prav do veljave. Po vsaki steklenici je hrabri kapetan postajal čedalje bolj žalosten in z jokavim glasom je deklamiral imena svojih tovarišev, ki so šli po gobe. »Albert, Fritz, Heinrich, Georg — vsi mrtvi — ubiti od tistih krvavih ruskih. Zdaj sem jaz na vrsti.« Ko je to govoril ni bil prav nič podoben junaku, moram pa reči, da je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi utopil svojo žalost v pijači.

Naposled sem ga odpeljal v svoj hotel pri tem pa ugotovil, da kapetanu še ni bilo dovolj pijače! Spet so se jele vrstiti ubijalske steklenice, pel, je deklamiral, jokal in mi povedal svojo življenjsko zgodbo. Bluzo je imel razpeto, srajco prav tako, oči pa doplute s krvjo. Ob treh zjutraj me je imel za pijanega.

»Fritj!« je kričal. »Ti si edini pankert, ki me razumeš! In edini, ki lahko z mano piješ.« Nato je treščil z obrazom na tla in tam tudi ostal. Legel sem v posteljo in zaspal.

KLANJSKA TEKSTILNA TOVARNA - JUGOBRUNA - TEKSTILBRUNA - TISKANINA

BOMBAŽ - NIT - TRANINA

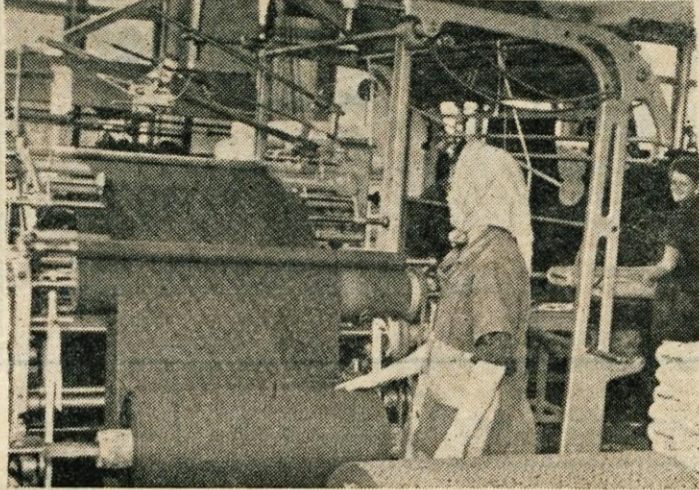
Ob jubileju, 30-letnici Tiskanine - Lani prvi tekstilni izvoznik v državi - Čez pet let še 200 novih stanovanj za delavce

Te dni proslavlja delovni kolektiv »TISKANINA« Kranj 30 let, ko so zabrnili prvi stroji današnje tovarne tiskanega blaga. Pomemben jubilej, zlasti še, če vsaj bežno prelistamo zgodovino podjetja, ki so jo zabeležili v teh tridesetih letih.

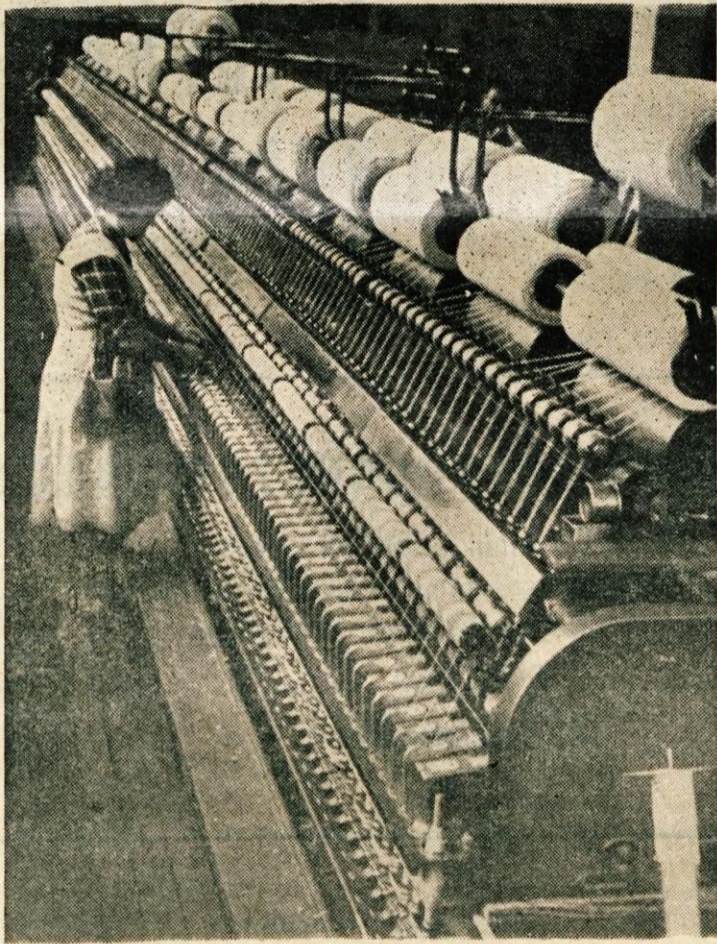
Nekdanja trgovca Franjo Sirc iz Kranja in Vinko Sirc iz Ljubljane sta 6. junija 1928 sklenila notarsko pogodbo, ustanovila »Kranjsko tekstilno tovarno« in še isti mesec dobila obrtni list, ki jima je dovoljeval »proizvodnjo tekstilnih izdelkov vsake vrste«. Leto pozneje se jima je priključil še tretji, ki je postal glavni družabnik, industrialec in kapitalist František Bruna iz Češkoslovaške. Takrat se je podjetje preimenovalo v »Jugobruna«. Kmalu je kapitalist Bruna izpodrinil svoja družabnika in sam postal lastnik podjetja. Čeprav je bilo to že prej slutiti, je s tem trenutkom kazal odločno težnjo — težnjo kapitalista. Njegov glavni smoter je bil: nagrabiti čimveč denarja; kakšni so stroji, delovni pogoji in prostori, mu ni bilo mar. Skratka, na delavca ni pazil, gradil je nenačrtno, iz Češke je uvažal stare stroje in jih kot staro

pa je morala preusmeriti v izdelovanje vojaškega obvezilnega materiala. Odpor delavcev do kapitalističnih izkoriščevalcev in fašistov, je postal takrat še večji. Nešteto delavcev so odpeljali v internacijo, še več pa jih je stopilo v NOV. Precejšnje količine

1951. leta v delavsko samoupravljanje. S tem trenutkom lahko sledimo nenehen napredek tovarne tiskanega blaga »TISKANINE«. Organizacija dela je iz dneva v dan boljša, produktivnost se veča, proizvodnja raste. Medtem ko je podjetje zaposlovalo 1952. leta že

70.000 metrov tkanine gre vsak dan skozi stroj — ta blago meri in ga zvija v balo

Tisoče in tisoče vreten se suče neprenehoma

železo brez dajatev pripeljal mimo carinarnice; v Kranju je iz tega starega železa spet sestavljal »stroj«.

Takšno podobo je imela nekdanja »TISKANINA« vse do okupacije. Tedaj se je preimenovala v »Tekstilbruno«, svojo proizvodnjo

materiala, namenjenega nemškim vojaškim skladiščem — je prišlo v roke partizanskim bolnišnicam; podjetje pa je okupator močno opustošil in razdejalo.

Po osvoboditvi je 1946. leta vojaško sodišče FLRJ izdalo sodbo, zaplenilo podjetje, ki je prešlo

1846 delavcev in uslužbencev (po osvoboditvi le 620) s proizvodnjo 12.600.000 površinskih metrov tkanin, je bila lanska proizvodnja 18.430.000 površinskih metrov tkanin, delovni kolektiv je narasel na 1918 članov.

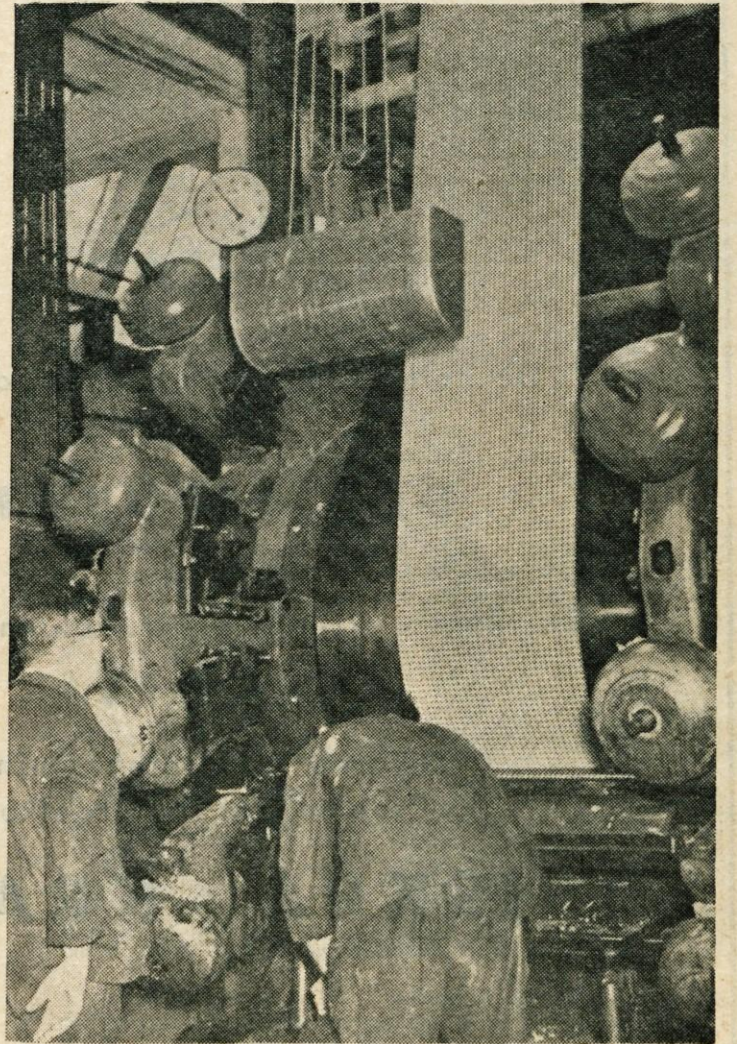
Delovni kolektiv svoje podjetje zadnja leta nenehno obnavlja. »TISKANINA« je dobila vrsto novih strojev in objektov, kar ji seveda omogoča vedno večjo proizvodnjo. Podjetje sprva na izvoz sploh ni smelo pomisliti, zadnja leta pa je bil napredek tolikšen, da je bila

»TISKANINA« lani največji tekstilni izvoznik v naši državi — izvozila je 10.400.000 površinskih metrov tkanin (leta 1952 le 292.000 površinskih metrov). »TISKANINA« izvažajo svoje tkanine skoraj po vsem svetu: v Anglijo, Nemčijo, Francijo, Italijo, arabske države (Irak, Sirija, Libanon), Iran, Pakistan, Južno Ameriko (zlasti v Paragvaj), Severno Afriko, Indonezijo, Burmo, Kitajsko itd.

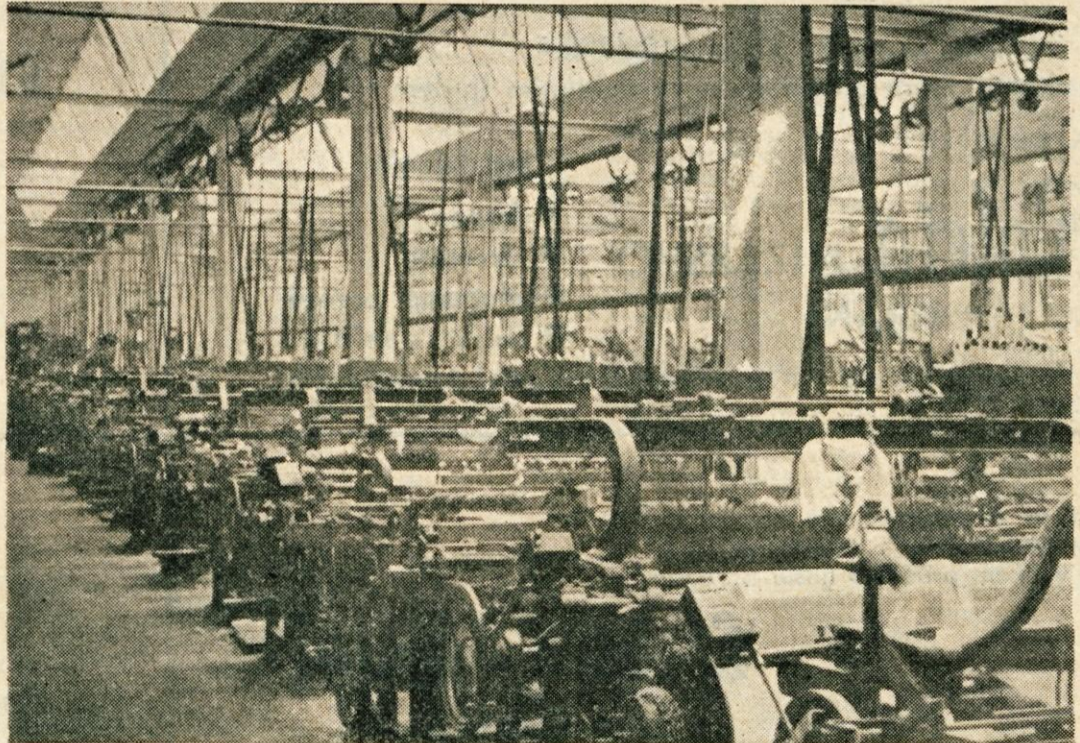
Napak bi bilo misliti, da je kolektiv doslej skrbel le za napredek podjetja. Ne! Mislil je tudi na delavca. Že 1948. leta je bil v Kranju na Zlatem polju dograjen 18 stanovanjski blok in dva stanovanjska provizorija. Leta 1954 je na Zlatem polju spet zrasel 12 stanovanjski blok kolektiva »TISKANINE«. Dve leti kasneje so začeli z gradnjo stotih stanovanj, od katerih jih je 50 že dograjenih. S tem pa skrb za delavca, za najbolj pe-

reče vprašanje — stanovanje — ni končano. Se večjih gradenj se bodo lotili v prihodnjih petih letih, ko predvidevajo še 200 novih stanovanj.

Se in še bi lahko naštevali, kaj vse se je zgodilo v teh tridesetih letih v enem izmed največjih tekstilnih podjetij pri nas. Nanizali bi lahko vrsto uspehov, ki jih je delovni kolektiv dosegel kljub številnim težavam, premagal pa jih je z veliko voljo in napornim delom. Po dosedanjih pokazateljih se smemo nadejati, da bo delovni kolektiv svoje načrte in želje tudi uresničil — ustvaril kar najboljše delovne pogoje, moderniziral proizvodnjo in s tem dosegel letno proizvodnjo 20 milijonov površinskih metrov tkanin.

Najlepši vzorci tkanin gredo čez valje najsodobnejšega tiskarskega stroja v »TISKANINI«

Stroj pri stroju — pogled v tkalnico je res mogočen, četudi so stroji že dokaj stari in izrabljeni

Ob Dnevu republike, 29. novembru
iskrene čestitke
vsem delovnim ljudem!

Delovni kolektiv

TISKANINA

tovarna tiskanega blaga

KLANJ

Ob najlepšem prazniku naše domovine
čestita za

DAN REPUBLIKE

vsem
poslovnim prijateljem in delovnim ljudem

KOLEKTIV

Tovarne elektrotehničnih in
finomehaničnih izdelkov

ISKRA - KRANJ

Sava

Delovni kolektiv Tovarne gumijevih izdelkov

„Sava“ v Kranju

čestita poslovnim prijateljem in
vsemu delovnemu ljudstvu

k Prazniku republike 29. novembru

Tudi v prihodnjem letu vam bomo nudili naše
avtogume in pnevmatiko za kolesa, gumene tehnične
izdelke, cevi z in brez vložkov, transportne trakove,
gumene plošče za pod, gumene galanterijske
in sanitarne predmete

Novoustanovljena obrtna delavnica

„Instalater“

Kranj
Jezerska cesta 2

želi vsem delovnim ljudem
ob Dnevu republike iskrene
čestitke

Za nove vodovodne instalacije in cen-
tralne kurjave ter popravila smo vam na
uslugo!

TRGOVSKO PODJETJE

„Kurivo“ Kranj

čestita
vsem svojim odjemalcem in
poslovnim prijateljem

ob Dnevu republike

Priporočamo se svojim
odjemalcem in dobaviteljem!

TOVARNA USNJA

»RUNO« TRŽIČ

proizvaja vse vrste
zgornjega usnja:
RUNO RALEX, telečje,
goveje in konjske bokse,
goveji duboks, tehnično usnje,
vse vrste velurja, ovčje oblačilno
in rokavičarsko usnje, ševrete,
krom in barvasto podlogo.

Ob Dnevu republike iskrene čestitke!

čestita
vsem delovnim kolektivom
k 15-letnemu jubileju
nove Jugoslavije

Lesno
industrijsko
podjetje

PREDDVOR PRI KRANJU

Ob Prazniku republike plamteč pozdrav

AVTOPROMET KRANJ

K velikemu prazniku »Dan republike«
čestitamo vsem odjemalcem in delovnim ljudem

KOLEKTIV

Roleta - MIZARŠVO KRANJ

in finalne proizvode ter se priporočamo cenj. odjemalcem

Izdelujemo:

- lesene
- drvonite
- platnene zavese
- šolsko pohištvo

GOZDNO GOSPODARSTVO KRANJ

s svojimi gozdnimi obrati,
transportnim in gradbenim obratom
čestita delovnim kolektivom
za praznik

29. november

Tudi mi se pridružujemo
čestitkam delovnih kolektivov
ob velikem prazniku naših narodov

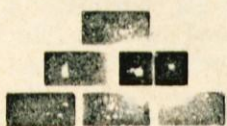
Elektra - Kranj KRANJ

Ob veliki obletnici
borben pozdrav delovnim ljudem

»KOMUNALNI SERVIS«

PODJETJE ZA OPRAVLJANJE KOMUNALNIH USLUG
KRANJ

GORENJSKA
OPEKARNA
DVORSKA VAS

pošilja ob 15. jubileju
rojstva nove Jugoslavije
vsem delovnim ljudem
iskrene čestitke

Srečni
in svobodni čestitamo
ob spominu
na veliki dan
29. november 1943

* * *

SITARSKA IN ŽIMARSKA
ZADRUGA
STRAŽIŽČE PRI KRANJU

Ob veliki obletnici
borben pozdrav
delovnim ljudem

Oljareca
tovarna rastlinskih olj
in oljnih izdelkov
BRITOF - KRANJ

„ŽAGA BRITOF“

Ob
prazniku
republike
plamteč
pozdrav

BRITOF PRI KRANJU

ŽIVEL
29. NOVEMBER,
DAN ROJSTVA
NOVE JUGOSLAVIJE

Čevljarna
„STORŽIČ“
Visoko
pri Šenčurju

GRADBENO
PODJETJE
»GORENJC«
RADOVLJICA

pošilja vsem
delovnim ljudem
ob 15-letnici
nove Jugoslavije
plamteče
pozdrave!